

Кыргыз Республикасынын
Министрлер Кабинетине
караштуу Жарандык авиация
мамлекеттик агенттигинин
2024-жылдын 14-августтагы
№ 696 [буйругунун](#) Тиркемеси

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН 9-КРАЭ АВИАЦИЯЛЫК ЭРЕЖЕЛЕРИ

(Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Жарандык авиация мамлекеттик агенттигинин [2026-жылдын 19-мартындагы № 13-21-1 буйругунун редакциясына ылайык](#)

“Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү”

Мазмуну

1-бөлүм	
Терминдердин аныктамасы жана жалпы жоболор	
§1. Терминдердин аныктамасы.....	4
§2. Жалпы жоболор	14
2-бөлүм	
Аба кемелеринин конуусу жана учуп кетүүсү	
§1. Жалпы жоболор	15
§2. Документтер: талаптар жана пайдалануу	16
§3. Документтерди оңдоо	18
§4. Аба кемелерин дезинсекциялоо	Ошибка! Закладка не определена.
§5. Аба кемелерин дезинфекциялоо	20
§6. Жалпы пайдалануудагы авиация тарабынан аткарылуучу эл аралык каттамга жана башка үзгүлтүктүү каттамдарга тиешелүү иш чаралар	21
I.Жалпы	жоболор
21	
II. Алдын ала билдирүү жана уруксат	21
III. Координация жана өз ара алака	22
IV. Маалымат менен бөлүшүү жана отчеттуулук.....	23
V. Келгендиги тууралуу алдын ала билдирүү	23
VI. Кароодон өткөрүү жана аба кемелеринин убактылуу келиши.....	23
3-бөлүм	24

Жүргүнчүлөрдүн жана алардын багажынын келиши жана кетиши

§5. Чыгуу визалары.....	31
§6. Чыгуу визалары/кайра кирүү визалары	32
§7. Отургузуу жана түшүрүү карталары.....	33
§8. Жол жүрүү документтерин текшерүү	34
§9. Чыгуу менен байланышкан жол-жоболор	36
§10. Кирүүгө байланыштуу жол-жоболор жана милдеттер	37
§11. Транзитке байланыштуу жол-жоболор жана талаптар	39
§12. Ээсинен бөлүнүп кеткен багажды тескөө	40
§13. Экипаждын мүчөлөрүнүн жана башка эксплуатанттардын персоналынын өздүгүн тастыктоо жана киргизүү	Ошибка! Закладка не определена.
§14. Жарандык авиациянын инспекторлору	43
§15. Өзгөчө кырдаалдагы жардам/форс-мажордук учурлардагы абалдар кирүү визалары	44
.....	Ошибка! Закладка не определена.
§16. Жашы жете элек балдар	46
4-бөлүм	47

Жүктөрдү жана башка буюмдарды киргизүү жана чыгаруу

§2. Мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан талап кылынган маалымат	49
§3. Экспорттук жана импорттук жүктөрдү чыгаруу жана бажылык тазалоо.....	51
§4. Эл аралык ташууларга байланыштуу эксплуатанттар тарабынан импорттолгон же экспорттолгон запастык бөлүктөр, тетиктер, борттук камдар жана башка материалдар	53
§5. Контейнерлер жана буюмдар.....	55
§6. Почта документтери жана жол-жоболор	57
§7 Радиоактивдүү материалдар	57
5-бөлүм	58

Кирүүгө укугу жок жана депортациялануучу жактар

§1.Жалпы жоболор	58
§2. Кирүүгө укугу жок жактар	59
§3. Депортиртацияланган жактар	62
§4. Жаңы жол жүрүү документтерин алуу	64
6-бөлүм	65

Эл аралык аэропорттордо жүктөрдү иштетүү үчүн арналган каражаттар жана кызматтар .....

§1. Жалпы жоболор	65
-------------------------	----

§2. Аэропорттордогу кыймылдардын агымын жөнгө салуу боюнча чаралар	67
I. Жалпы жоболор	67
II. Аба кемелеринин токтоочу жайларын жана перрондук тейлөөлөрүн уюштуруу боюнча чаралар	68
III. Азайып бара жаткан жүргүнчүлөр, экипаж жана багаж	69
IV. Келип жаткан жүргүнчүлөр, экипаж жана багаж	71
V. Жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын транзити жана которуп отуруусу	72
VI. Жүргүнчүлөрдү ташуучу аэровокзалдардагы ар кандай каражаттар жана тейлөөлөр	73
VII. Жүктөрдү жана почтаны иштеп чыгуу жана каттоону камсыздоо каражаттары	73
§3. Саламаттык сактоо, медициналык тез жардам көрсөтүү жана жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн карантинин уюштуруу боюнча чараларды көрүү үчүн зарыл болгон каражаттар	75
§4. Тариздөө менен байланышкан көзөмөлдү жүзөгө ашыруу жана көзөмөлдөөчү органдардын ишин жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон каражаттар жана кызматтар	77
§5. Акча алмаштыруу	78
§6. Тартипсиз жүргүнчүлөр	80
§7. Жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуу шарттар	81
7-бөлүм. Эл аралык эмес аэропортторго конуу	82
§1. Жалпы жоболор	82
§2. Жолдо кыска мөөнөткө токтоо	83
§3. Учууларды жандандырбоо	84
8-бөлүм	85
ФОРМАЛДУУЛУКТУ ЖӨНӨКӨЙЛӨТҮҮ БОЮНЧА ЖОБОЛОР	
§1. Кепилдиктер жана реквизициядан же конфискациядан бошотуу	Ошибка! Закладка не определена.
§2. Авиациялык кырсыктарды издөөдө, куткарууда, териштирүүдө жана мүлктү куткарууда формалдуулукту жөнөкөйлөтүү	86
§3. Жардам көрсөтүү үчүн жана репатриациялык каттамдар	88
§4. Суу мейкиндигинин булганышы жана авариялык-куткаруу иштери	89
§5. Эл аралык медико-санитардык эрежелерди жана аларга тиешелүү жоболорду колдонуу	90
§6. Эпидемиялык жугуштуу оорулардын чыгышыпа улуттук авиациялык даярдануу планы	92
§7. Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча улуттук программа	92

§8. Ден-соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды ташуудагы формалдуулукту жөнөкөйлөтүү.....	93
I. Жалпы жоболор	93
II. Аэропортторго кирүү	94
III. Аба ташууларына жеткиликтүүлүк	94
§9. Авиациялык кырсыктарда жапа чеккендерге жана алардын үй-бүлөлөрүнө жардам берүү	95
§10. Адам сатуу.....	96
9-бөлүм	96
Жүргүнчүлөр тууралуу маалымат менен бөлүшүү системасы	
§1. Жалпы жоболор	96
§2. Жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалымат (API)	98
§3. Учууларды электрондук каттоо системасы (ETS).....	100
§4. Жүргүнчүлөрдү каттоо маалыматтарынын жазуулары (PNR)	100
10-бөлүм. Саламаттыкты сактоого тиешелүү жоболор.....	104
§1. Эл аралык медико-санитардык эрежелер жана тиешелүү чаралар.....	104
§2. Ден-соолуктун абалына тиешелүү документтерди текшерүү	106
12-тиркеме.....	136
FAL УЛУТТУК ТИПТҮҮ ПРОГРАММАСЫ	
Колу:	2
Датасы:.....	2

1-бөлүм

Терминдердин жана жалпы жоболордун аныктамалары

§1. Терминдердин аныктамалары

Авиакомпания, авиа ишкана. Үзгүлтүксүз эл аралык аба каттамдарын ишке ашыруучу же бул чөйрөдө тейлөөлөрдү сунуштаган ар кандай ишкана.

Жүк жөнүндө алдын ала маалымат системасы (Cargo API), аба транспорту менен ташылуучу товарлар жөнүндө маалыматтарды берүүнүн электрондук системасы, мында аба кемесинин эксплуатанты же анын ыйгарым укуктуу өкүлү жүк жөнүндө алдын ала маалыматты аба кемеси келгенге чейин бажы органдарына жиберет.

Жүктөр жөнүндө алдын ала маалыматтын интерактивдүү системасы (Cargo iAPI)". Эки тараптуу маалымат алмашуунун электрондук системасы, мында бажы органдары реалдуу убакытка жакын режимде аба кемесинин эксплуатантына же анын ыйгарым укуктуу өкүлүнө көзөмөлдөө максаттары үчүн берилген жүк маалыматтарынын статусу жөнүндө жоопторду (билдирүүлөрдү) жөнөтөт.

Машина менен окулуучу жол жүрүү документи (МОЖЖД) – Doc 9303 документинде көрсөтүлгөн техникалык талаптарга жооп берген жол жүрүүчү документ. Ал милдеттүү визуалдык (визуалдык окулуучу) маалыматтарды жана өзүнчө милдеттүү кыскача маалыматтарды машиналык окууга жарактуу форматта камтыйт.

Эскертүү: Бул аныктама «жол жүрүү документи» термининин аныктамасы менен айкалышып колдонулушу керек.

Чек ара көзөмөлүнүн автоматташтырылган системасы (ЧАКАС). Электрондук машина аркылуу окулуучу саякат документинин же идентификациялык жетондун аныктыгын тастыктаган автоматташтырылган система бул жүргүнчү документтин же идентификациялык жетондун мыйзамдуу ээси экенин аныктайт жана алдын ала аныкталган эрежелерге ылайык чек арадан өтүү укугун белгилейт.

Багаж. Жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын эксплуатант менен макулдашуу боюнча аба кемесинин бортунда ташылуучу жеке буюмдар.

Борттук жабдыктар. Запастык бөлүктөрдөн же борттук камдан тышкаркы буюмдар, анын ичинде биринчи жардам көрсөтүү каражаттары, авариялык-куткаруучу жабдуулар, учуу учурунда аба кемесинин бортунда пайдалануу үчүн арналган ашкана жана салон буюмдары.

Борттук камдар (жабдыктар) төмөнкүнү түшүндүрөт:

(а) чыгарылуучу борттук камдар (жабдыктар);

(б) чыгымдалуучу борттук камдар (жабдыктар).

Чыгарылуучу борттук камдар (жабдыктар). Аба кемесинин бортунан чыгаруу максаты менен жүргүнчүлөргө жана экипаждын мүчөлөрүнө сатуу үчүн дайындалган товарлар .

Чыгымдалуучу борттук камдар (жабдыктар). Аба кемесинин бортундагы жүргүнчүлөр жана экипаждын колдонуусу үчүн дайындалган жана аба кемесин техникалык тейлөө үчүн анын ичинде күйүүчү жана майлоочу майды кошо эсептегенде сатылган же сатылбаган товарлар.

Зыяндуу таасир. Жүргүнчүлөрдүн, персоналдын, тирүү жүктүн ден-соолуугуна жана аба кемесинин түзүлүшүнө коркунуч туудурган таасир.

Убактылуу киргизүү. Айрым товарлар импорттук алымдардан жана салыктардан шарттуу толук же жарым-жартылай бошотуу менен бажы аймагына киргизилиши мүмкүн болгон бажы режими; мындай товарлар конкреттүү максат үчүн импорттолушу керек жана аларды пайдалануу менен шартталган табигый эскирүүдөн улам өзгөрүүлөрдөн тышкары өзгөрүлбөгөн абалда белгиленген мезгилдин чегинде кайра ташылып кетүүгө тийиш.

Түшүрүү. Аба кемеси конгондон кийин анын бортунан жүктөрдү, багажды жана борттук камдарды түшүрүү.

Чыгарылган жак. Ыйгарым укуктуу органдары тарабынан мамлекеттин аймагына мыйзамдуу түрдө кирүүгө уруксат берилген жана мамлекеттин мыйзамдарын бузган жана бир нече убакыт өткөндөн кийин ыйгарым укуктуу органдар расмий түрдө бул мамлекеттен чыгууга буйрук берген адам.

Жакты чыгаруу. Мамлекеттин мыйзамдарына жана эрежелерине ылайык, ошол мамлекеттен чыгып кетүүнү көрсөтүү максатында ыйгарым укуктуу органдарынын иш-аракеттери.

Товарларды чыгаруу. Бажылык тазалоодон өтүп жаткан товарларды тиешелүү жактардын карамагына өткөрүп берүүнү камсыз кылуучу бажы органдарынын аракеттери.

Тушүрүү (аба кемесинен). Аба кемеси конгондон кийин ошол эле түз каттам менен бара жаткан жүргүнчүлөр жана экипаждын мүчөлөрүнөн тышкаркы бардык жактардын аба кемесинен чыгышы.

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары. Эл аралык жарандык авиация уюмунун стандарттарынын жана сунуш кылынган тажырыйбасынын кандайдыр бир аспектилерине байланыштуу ошол мамлекеттин тиешелүү мыйзамдарын жана эрежелерин колдонууга жана сактоого жооптуу мамлекеттин мекемелери же расмий адамдары.

Катоочу мамлекет. Аба кемеси тизмесине киргизилген мамлекет.

Жүк. Почта, борттук кам жана коштоочу же туура эмес жиберилген багаждан тышкаркы аба кемесинин бортунда ташылуучу ар кандай мүлк.

Дезинсекция. Аба кемесинин бортунда же контейнерлерде курт кумурскалар менен күрөшүү же аларды жок кылуу максатында жүргүзүлүүчү операция.

Декларант. Жүктүн декларациясын же кимдин атынан декларация тааныштырылуучу ар кандай жак.

Депортациялануучу жак. Мамлекеттин аймагына анын ыйгарып укуктуу органдары тарабынан киргизилген же мамлекетке мыйзамсыз негизде кирип жана бир канча убакыттан кийин компетенттүү ыйгарым укуктуу органдар тарабынан расмий түрдө бул мамлекеттен чыгып кетүүгө буйрук берилген жак.

ИКАОнун ачык ачкычтарынын директориясы (ДОК ИКАО). Документтердин (документтердин кол тамгасынын ачык ачкычтарын камтыган) (CDS), CSCA (MLCSCA) негизги тизмесинин, улуттук борборлордун кошулуу тастыктамаларынын колтамгаларды күбөлөндүрүү (ICCSCA) тастыктамаларынын жана аларды бүткүл дүйнөгө бөлүштүрүү системасы менен бирге катышуучулар чыгарган тастыктамаларды жокко чыгаруу барактарынын сактоочусу катары кызмат кылуучу борбордук маалыматтар базасы, МСПД камтылган маалыматтардын аныктыгын ырастоону камсыз кылуу максатында катышуучулардын атынан ИКАО тарабынан колдоого алынуучу системасы.

Ден-соолугунун абалына тиешелүү документация. Жүргүнчүлөр жана экипаж мүчөлөрү Кыргыз Республикасы аркылуу транзит же анын аймагына келүү максатында жугуштуу оорулардын жайылышын алдын алуу жана токтотуу боюнча талаптарды аткаргандыгын тастыктоо үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан талап кылынган документалдык далил, анын ичинде Бүткүл дүйнөлүк

саламаттык сактоо уюмунун (БДССУ) эл аралык медициналык-санитардык эрежелерине (ЭМЖМ) (2005) ылайык стандартташтырылган документтер.

Эксплуатанттын документтери. “Аба кемелеринин эксплуатанттарынын документтери” караңыз.

Аба кемелеринин эксплуатанттарынын документтери. Аба кемелеринин эксплуатанттары пайдаланышы үчүн арналган авиа жуктөөчү коштомо кагаз / коштомо кагаздар, жүргүнчү билеттери жана отургузуу талондору, агенттин өз ара эсептешүүлөрүнүн банктык планына жана өз ара эсептешүүлөрүнүн планына ылайык берилүүчү документтер, ченемден ашыкча багажды төлөөгө квитанциялар, ар кандай жыйымдардын квитанциялары (М.С.О.), талкалангандыгы жана бузулгандыгы жөнүндө актылар, багаж жана жүк жарлыктары, тартиптер, салмактык жана борбордоштурулган документтер.

Жол берме. Мамлекеттин улуттук мыйзамына ылайык, ыйгарым укуктуу өкүлдөр тарабынан мамлекетке кирүүгө жак үчүн берилген уруксат кагазы.

Запастык бөлүктөр. Оңдоо же алмаштыруу максатында аба кемесине орнотуу үчүн арналган тетиктер, анын ичинде кыймылдаткычтар жана винттер.

Текшерилген багаж. Жүргүнчүлөрдөн же экипаждан байкабастыктан же кокустуктан бөлөк жакка жиберилген багаж.

Түз транзиттик зона. Эл аралык аэропортто транзит учурунда же кайра которуп отурууда жүргүнчүлөр чек ара көзөмөлүнүн чараларына дуушар болбостон тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан берилген жана түздөн түз алардын көзөмөлүндө же байкоосундагы атайын бөлүнүп берилген зона.

Иммиграциялык көзөмөл. Өз аймагына кирүүсүн, өз аймагы аркылуу транзитин жана адамдардын өз аймагынан чыгып кетишин көзөмөлдөө максатында мамлекеттер тарабынан көрүлүүчү чаралар.

Импорттук алымдар жана салыктар. Бажы алымдары жана товарларды импорттоо үчүн же импорттоого байланыштуу алынуучу бардык башка алымдар, салыктар же жыйымдар. Аларга суммасы көрсөтүлүүчү кызматтардын болжолдуу наркы менен чектелген же бажы органы тарабынан башка улуттук ыйгарым укуктуу органдын атынан алынуучу жыйымдар кирбейт.

Майыптыгы бар адам/ЛОВЗ. Транспортту колдонууда физикалык жетишсиздиктеринен (сезүү жана кыймыл органдарынын функцияларынын бузулушунан), акылынан артта калган, жашы улгайган, оорусунан же башка себептерден улам башка жүргүнчүлөргө берилүүчү тейлөөлөрдөн да өзгөчө көңүлдү жана көнүүнү талап кылуучу ар кандай жак.

Жарандык авиациянын инспектору. Жарандык авиациянын инспектору - бул Макулдашуучу мамлекет тарабынан дайындалган, тиешелүү ыйгарым укуктуу органдын көрсөтмөсүнө ылайык авиатранспорттук операциялардын учуулардын коопсуздугуна, авиациялык коопсуздукка же ушул операцияларга байланыштуу башка аспектилерге тиешелүү бөлүгүнүн аткарылышын текшерүү тапшырылган жак.

Эскертүү. Жарандык авиация инспекторлоруна, мисалы, учууга жарактуулугу, учуу өндүрүшү жана учуу коопсуздугуна байланыштуу башка аспектилер, ошондой

эле авиациялык коопсуздукка байланыштуу авиатранспорттук операциялардын аспектиери боюнча жооптуу инспекторлор кирет.

Интерактивдүү API системасы (iAPI). Аба кемесин эксплуатанты тарабынан чогултулган API маалымат элементтери каттоо мезгилинде улуттук коопсуздук органдарына берилүүчү электрондук байланыш системасы, алар аба кемесин эксплуатациялоочу тарабынан бөлүнгөн каттоого туруу убактысынын ичинде ар бир жүргүнчү боюнча бул эксплуатантка жооптук билдирүү жөнөтүшөт.

Карантин. Жугуштуу оорунун же контаминациянын мүмкүн болуучу таралышын болтурбоочу жол менен иш-аракетин чектөө жана/же ооруга чалдыкпаган же жол жүгүн булгаган шектүү адамдардын ишин чектөө жана / же аларды бөлүп алуу.

Аба кемесинин командири. Күбөлүгүндө аба кемесинин командири деген квалификациялык белгиси бар жана эксплуатант тарабынан же жалпы пайдалануудагы авиация учурунда аба кемесинин ээси тарабынан командирдин милдети жана учууларды аткарууда коопсуздугуна жооп берүү милдети ыйгарылган учкуч эсептелет.

Банги заттарын көзөмөлдөө. Банги заттарынын жана психотроптук заттарды аба аркылуу мыйзамсыз ташуусун көзөмөлдөө үчүн кабыл алынуучу чаралар.

Тиешелүү документтери жок жак. Төмөндөгү жол жүрүп жаткан жана жол жүрүү аракетиндеги жак:

- (а) мөөнөтү өтүп кеткен жол жүрүү документи менен же жараксыз виза менен;
- (б) жалган, жасалма же өзгөртүлгөн документ же виза менен;
- (в) башка адамдын жол жүрүү документи жана визасы менен жүргөн адам; же
- (г) эгер талап кылынса жол жүрүү документисиз же визасыз.

Кирүүгө укугу жок жак. Мамлекетке кирүүгө тиешелүү ыйгарым укуктуу органдар тарабынан баш тартылган же баш тартыла турган адам.

Башка адам катары өзүн тааныштырган жак. Өзүн жасалма жол жүрүү документинин ээси катары тааныштырган жак.

Эл аралык аэропорт. Мамлекет тарабынан өзүнүн аймагынан кабыл алууга жана жиберүүгө жер бөлүнүп берилген, аба кемелеринин эл аралык аба ташууларын аткаруучу чек ара, бажы, иммиграциялык, санитардык жана окшош жол-жоболорду аткаруучу ар кандай аэропорт.

Түз транзит боюнча иш чара. Тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан жактырылган, анын натыйжасында ошол мамлекеттин аймагы аркылуу транзит менен өтүүдө кыска мөөнөткө токтогон аба кемелери (жана аларды жүктөө) ушул органдардын түздөн-түз көзөмөлү астында болушу мүмкүн болгон атайын иш-чаралар.

Жер үстүндөгү жабдыктар. Аба кемелерин техникалык тейлөө, оңдоо жана техникалык тейлөө үчүн колдонулган атайын шаймандар, анын ичинде сыноо жабдуулары жана жүк ташуучу жана жүргүнчүлөрдү тейлөө жабдуулары.

Жол жүрүүнүн башталышы. Түз транзит менен токтогон аэропортту кошпогондо, адам сапарын баштаган жер, эгерде ал ошол аэропорттун түз транзиттик аймагынан чыкпаса, түз же байланыштыруучу каттам менен.

Талапкылынбаган багаж. Аэропортко келген жана жүргүнчү тарабынан алынбаган же талап кылбаган багаж.

Тиешелүү коопсуздук чаралары. Ар бир жүргүнчүнүн жарактуу саякат документи жана, мүмкүн болсо, кабыл алуучу мамлекетке кирүү үчүн зарыл болгон визасы же жашап турууга уруксаты бар экенин тастыктоо максатында, учуу пунктунда аба кемесинин эксплуатанттарынын же аба кемесинин эксплуатантынын атынан иштеген компаниянын тийиштүү түрдө даярдалган кызматкерлери тарабынан жүргүзүлгөн текшерүү. Бул текшерүү дал келбестиктерди аныктоого багытталган (мисалы, документтердеги ачык өзгөрүүлөр).

Таанылбаган багаж. Аэропортко багаж теги менен же багаж теги жок келген жана жүргүнчү тарабынан алынбаган же аныкталбаган багаж.

Жашы жете элек бала. Жашы жете элек бала деп мыйзам чегинде жашы жете элек балага колдонулууда убагынан эрте жашы жетти деп белгиленген балдардан тышкаркы бардык 18 жашка чыга элек балдар аталат.

Коштоосуз багаж. Жүк катары башка аба кемеде же анын ээси отурган эле аба кемесинде жүк катары ташылуучу багаж эсептелет.

Коштоосуз жашы жете элек бала. Жалгыз же өзү сыяктуу жашы жете элек балдартын тобу менен келе жаткан жашы жете элек бала эсептелет.

Эскертүү. Чек ара текшерүүлөрүнө тиешелүү улуттук ченемдик жоболорду колдонуудан келип чыккан ар кандай милдеттенмелерге байланыштуу бул аныктаманы колдонуу зарылдыгы келип чыгышы мүмкүн экендигин белгилей кетүү керек.

Коопсуздукту камсыздоо үчүн жабдыктар. Жарандык авиацияга жана анын кызматтарына мыйзамсыз кийлигишүү актыларын алдын алуу же аныктоо үчүн өзүнчө же системанын бир бөлүгү катары колдонууга арналган атайын түзүлүштөр.

Жарандык авиация органы - жарандык авиация тармагындагы көзөмөлдү жетектөө, координациялоо жана аткаруу боюнча функциялары жана аба ташууларындагы формалдуулукту жөнөкөйлөтүү чөйрөсүндөгү өкүлчүлүктүү бийлиги бар коомдук башкаруунун борбордук тармактык органы болуп саналат.

Ачык зона. Импорттук пошлиналар жана салыктар боюнча ар кандай импорттолгон товарлар, адатта, бажы аймагынан тышкары деп эсептелген мамлекеттин аймагынын бир бөлүгү.

Байланыштарга байкоо жүргүзүү. Байланыштарга байкоо жүргүзүү бул адам менен тыгыз байланышта болушу же баарлашуусу мүмкүн болгон жана жугуштуу оорусу тастыкталган же болжолдонуп жаткан адам тарабынан жуккан болушу мүмкүн болгон жеке жактарды табуу, билдирүү жана көзөмөлдү жүзөгө ашыруу боюнча иш-чаралар түрүндө инфекциянын таралышын көзөмөлдөө каражаты болуп саналат. Жугуштуу оорусу тастыкталган же болжолдонгон адамдын жеке маалыматтары, мындай суроо жаралса дагы алар менен байланышта болгон адамдар менен талкууланбайт.

Тобокелдикти баалоо. Кооптуу факторлорду баалоо, анализ жана тобокелдикти баалоо.

Чек ара көзөмөлү – товарлардын жана/же жактардын чек ара аркылуу отүүсүндө мамлекет тарабынан өз мыйзамдарынын жана/же эрежелеринин сакталышын камсыздоо.

Чек ара режими. Мамлекеттик чек араны кайтаруу үчүн зарыл шарттарды түзүү максатында гана чек арага чектеш аймакка кирүү, жашоо, орун которуштуруу, жүрүү жана жумуштарды аткаруу тартибин жөнгө салуучу Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан белгиленүүчү нормалардын жана эрежелердин системасы.

Жүктөө. Жүктөрдү, почтаны, багажды жана борттук камды аба кемесинин бортуна белгилүү бир каттам менен ташуу үчүн жүктөө жол-жобосу эсептелет.

Жалпы пайдалануу авиациясындагы аба кемесинин учуусу. Коммерциялык же атайын авиация иштерин аткарууга байланышкан учуулардан тышкары аба кемесинин учуулары эсептелет.

Отургузуу (аба кемесине). Ушул түз каттамдын мурунку этабында бортко алынган экипаж мүчөлөрүн жана жүргүнчүлөрдү кошпогондо, учуу максатында аба кемесинин бортуна адамдардын кириши.

Чыгаруу тууралуу токтом. Эксплуатанттын каттамы менен адам ошол мамлекетке кирүүгө укугу жок келсе, эксплуатантка ошол адамды мамлекеттин аймагынан алып чыгууну көрсөтүү менен мамлекет тарабынан эксплуатантка берилген соттун жазуу жүзүндөгү токтому же чечими.

Депортациялоо тууралуу токтом. Мамлекеттин ыйгарым укуктуу органдары тарабынан чыгарылган жана депортацияланып жаткан адамга тапшырылуучу, аны ушул мамлекеттен чыгарып кетүүгө жазма буйрук берген жазуу жүзүндөгү токтом.

Почта. Почта кызматтары тарабынан жөнөтүлүүчү жана Дүйнөлүк почта бирлигинин (ДПБ) эрежелерине ылайык аларга арналган кат-кабарлар жана башка буюмдар .

Келүүчү жак (конок). Аба кемесинен түшкөн жана ар кандай мамлекеттин аймагына кирген адам (ал адам туруктуу жашаган мамлекеттен тышкары) туризм, эс алуу, спорт менен машыгуу, дарылануу, үй-бүлөлүк иштер, диний ажылык же кызматтык иштер сыяктуу иммиграциялык эмес максаттар менен ошол мамлекет тарабынан белгиленген мыйзамдуу негизде ошол жерде калат жана ал аймакта болгон мезгилде киреше алып келүүчү кандайдыр бир иш менен алектенбейт.

Жол жүрүү документи. Эл аралык ташууда мыйзамдуу ээси колдоно ала турган мамлекет же уюм тарабынан берилген өзүдүгүн тастыктоочу паспорт же башка расмий документ.

Түз каттам. Жөнөтүүчү пункттан көздөгөн пунктка чейин ар кандай аралык пункттар аркылуу бүткүл рейс эксплуатант тарабынан бир эле шарттуу белги менен көрсөтүлгөндө аба кемесинин учуусунун түрү.

Жугуштуу оорулар таркалган аймак ( )Район распространения инфекционной болезни (адамдардын ден-соолугун сактоо максатында). Жергиликтүү же Улуттук саламаттыкты сактоо органдарынын же дүйнөлүк

саламаттыкты сактоо уюмунун отчетторуна ылайык, адамдар жана/же жаныбарлар аркылуу жугуучу оорулардын активдүү таралышынын географиялык аймактары катары аныкталат.

Эскертүү. Саламаттыкты сактоо органдарына билдирилген жугуштуу оорулар жайылган аймактардын тизмеси Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун эпидемиологиялык маалымат жумалыгында жарыяланат.

Өткөрүү пункттарындагы режим. Адамдардын, транспорт каражаттарынын өткөрүү пункттарына кирүүсүнүн (кирүүсүнүн), болуусунун, жүрүүсүнүн жана алардан чыгуусунун (чыгуусунун), жүктөрдү, товарларды жана жаныбарларды алып келүүсүнүн, болуусунун жана алып чыгуусунун Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан белгиленүүчү тартиби.

Бирдиктүү терезе режими. Соода жана транспорттук операцияларга катышкан тараптарга импорт, экспорт жана транзитке байланыштуу бардык ченемдик талаптарды аткаруу үчүн бир кирүү/чыгуу пунктунда стандартташтырылган маалыматтарды жана документтерди берүүгө мүмкүндүк берүүчү каражат. Электрондук маалымат болгон учурда, жеке маалымат элементтери бир гана жолу көрсөтүлүшү керек.

Жүргүнчүлөр тууралуу маалыматты алуу үчүн бирдиктүү терезе режими. Жүргүнчүлөрдү аба аркылуу ташууга катышкан тараптарга жүргүнчүлөрдүн кирүүсүнө жана чыгуусуна карата Кыргыз Республикасынын ар кандай ведомстволору тарабынан коюлушу мүмкүн болгон бардык ченемдик талаптарды аткаруу үчүн маалыматтардын бир кирүү пункту аркылуу жүргүнчүлөр жөнүндө стандартташтырылган маалыматты (б.а. API, iAPI и/или PNR) берүүгө мүмкүндүк берүүчү каражат.

Эскертүү. Жүргүнчүлөрдүн маалыматтарын көрсөтүү үчүн бирдиктүү терезе режими, биргелешкен / аудитордук которууну камсыз кылуу үчүн иштелип чыккан, PNR маалымат алмашуусун камсыз кылуу үчүн колдонулган каражат болбошу керек.

Жардам көрсөтүү үчүн каттамдар. Өзгөчө кырдаал жана/же кырсык учурунда же андан кийин тамак-аш, кийим-кече, турак-жай, дары-дармек жана башка буюмдар сыяктуу гуманитардык максаттарда аткарылуучу жана/же адамдарды ушундай өзгөчө кырдаалдын жана/же кырсыктын кесепетинен өмүрү же ден соолугу коркунучта турган жерлерден адамдарды ошол эле мамлекеттин же башка мамлекеттин коопсуз жерлерине, мындай адамдарды кабыл алууга даяр жерлерге эвакуациялоо үчүн колдонулган гуманитардык максаттарда аткарылуучу каттамдар.

Репатриациалык каттамдар. Мамлекеттик аба кемелери тарабынан аткарылуучу мамлекеттин жарандарын же башка укуктуу адамдарын чет өлкөлөрдөн ошол мамлекетке же коопсуз үчүнчү өлкөгө ташуу үчүн алардын аткарылышын мамлекет уюштурган, жеңилдеткен же колдогон өзгөчө максаттагы атайын каттамдар, гуманитардык жардам каттамдары же чартердик/мыйзамсыз коммерциялык каттамдар.

Калктын ден-соолугу үчүн тобокелдиктер. Адамдардын ден соолугуна терс таасирин тийгизиши мүмкүн болгон окуянын ыктымалдуулугу, эл аралык масштабда жайылышы же олуттуу жана дароо коркунуч болушу мүмкүн болгон тобокелдикке өзгөчө көңүл буруу.

Жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалымдоо системасы (API). Аба кемелерин пайдалануучулар ар бир жүргүнчү жана/же экипаж мүчөсү боюнча керектүү маалымат элементтерин чогултууну жана аларды учуп чыгууга чейин же учуп келүү алдында улуттук коопсуздук органдарына иштетүү үчүн берүүнү, ошондой эле аларды келүү аэропортундагы биринчи чек арага багыттоону ишке ашыруучу электрондук байланыш системасы.

Коштоочу жак. Жашы жете элек бала менен жол жургөн бойго жеткен адам. Бул жак милдеттүү түрдө ата-энеси же мыйзамдуу камкорчу болууга тийиш эмес.

Эскертүү. Чек ара текшерүүлөрүнө тиешелүү улуттук ченемдик жоболорду колдонуудан келип чыккан ар кандай милдеттенмелерге байланыштуу бул аныктаманы колдонуу зарылдыгы келип чыгышы мүмкүн экендигин белгилей кетүү керек.

Ден-соолугунун абалына тиешелүү стандартташтырылган документтер. Эл аралык медико-санитардык эрежелерге ылайык (ММСП) (2005) Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюму (ДССУ) тарабынан стандартташтырылган документтер.

Ашкана жана салон буюмдары. Аба кемесинин эксплуатанты тарабынан учуу учурунда кызмат көрсөтүү үчүн, айрыкча тамактануу жана жүргүнчүлөрдүн ыңгайлуулугун камсыз кылуу үчүн колдонулган бир жолку же көп жолу колдонулуучу буюмдар.

Товарларды бажылык тазалоо. Мамлекетте ички пайдалануу үчүн товарларды чыгаруу, товарларды экспорттоо же аларды башка бажы режимине коюу үчүн зарыл болгон бажы формалдуулуктарын аткаруу.

Бажы төлөмдөрү - бажы органдары тарабынан бажылык жөнгө салуу чөйрөсүндөгү эл аралык келишимдерде жана актыларда, Кыргыз Республикасынын салык мыйзамдарында жана Кыргыз Республикасынын бажы иши чөйрөсүндөгү мыйзамдарында белгиленген тартипте алынуучу бажы алымдары, салыктар, бажы жыйымдары.

Бажы жол-жоболору – Евразия экономикалык бирлигинин бажы аймагында же анын чегинен тышкары товарларды колдонуунун шарттарын жана тартибин бажылык жөнгө салуунун максаттары үчүн аныктоочу ченемдердин жыйындысы.

Бажы операциялары - эл аралык келишимдерге жана бажылык жөнгө салуу чөйрөсүндөгү актыларга жана (же) мүчө мамлекеттердин бажылык жөнгө салуу жөнүндө мыйзамдарына ылайык жактар жана бажы органдары тарабынан жасалуучу аракеттер.

КР ЖАО. Кыргыз Республикасынын Государственное агентство гражданской авиации при Кабинете Министров Кыргызской Республики.

Жүргүнчүлөр үчүн шарттар. Жүргүнчүлөрдү тариздөө үчүн олуттуу мааниге ээ болбогон жүргүнчүлөргө берилүүчү каражаттар.

Ыйгарым укуктуу агент. Аба кемесинин эксплуатантынын, экипаждын, жүргүнчүлөрдүн, жүктөрдүн, почтанын, багаждын жана борттук тиркемелердин аба кемесинин келиши, жөнөтүлүшү жана таризделиши менен байланышкан формалдуулуктарды аткарууда түздөн-түз ал же анын атынан чыгууга ыйгарым укук берилген жана буга улуттук мыйзамдар жол бергенде аба кемесинде жүктөрдү

иштетүүгө ыйгарым укуктуу үчүнчү тарапты камтыган адам аба кемесинин эксплуатантынын атынан чыгуучу жак.

Ыйгарым укуктуу экономикалык оператор (ЫУЭО). Функциялары улуттук бажы администрациясы тарабынан же анын атынан бүткүл дүйнөлүк бажы уюмунун ченемдерине же товарларды жеткирүү чынжырынын коопсуздугун камсыз кылуу стандарттарына шайкештик катары жактырылган тышкы экономикалык иштин ар кандай түрүнүн катышуучусу. ЫУЭОго товар өндүрүүчүлөр, импорттоочулар, экспорттоочулар, брокерлер, ташуучулар, консолидаторлор, ортомчулар, порттордун, аэропорттордун, терминалдардын эксплуатанттары, интеграцияланган операторлор, кампа операторлору, дистрибьюторлор жана экспедиторлор кириши мүмкүн.

Тобокелдикти башкаруу. Чек ара көзөмөл органдарына коркунуч туудурган адамдардын жүрүшүнө же жүк жөнөтүүлөрүнө карата зарыл болгон маалыматты камсыз кылган башкаруу жол-жоболорун жана тажырыйбасын системалуу колдонуу.

Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү. Тиешелүү эл аралык ченемдерди жана улуттук мыйзамдарды сактоо кепилдиги менен аэропорттордо аба кемелеринин, экипаждардын, жүргүнчүлөрдүн, жүктөрдүн, багаждын, почтанын жана борт басуулардын кыймылын жакшыртууга жана оптималдаштырууга багытталган чаралардын жана адамдык жана материалдык ресурстардын жыйындысы.

Чек аранын бүтүндүгү. Чек ара аркылуу товарлардын жана/же жактардын өтүүсүндө мамлекет тарабынан өз мыйзамдарын жана эрежелерин сактоону камсыздоо.

Учуу экипажынын мүчөсү. Учуу учурунда ага аба кемесин башкаруу менен байланышкан кызматтык милдеттер жүктөлгөн күбөлүгү бар экипаждын мүчөсү.

Экипаждын мүчөсү. Кызматтык учуу учурунда аба кемесинин бортунда белгилүү бир милдеттерди аткаруу үчүн эксплуатант тарабынан дайындалган жак.

Эл аралык мааниге ээ болгон коомдук саламаттыкты сактоо жаатындагы өзгөчө кырдаал. Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун Эл аралык медико-санитардык эрежелеринде (2005) экстраординардык окуя катары төмөндөгүлөр аныкталган:

е) оорунун эл аралык таралуу жыйынтыгында башка мамлекеттин элинин саламаттыгына кооптонуу жараткан; жана

ж) эл аралык жооптуу чараларды координациялоону талап кыла алган.

Аба кемесинин эксплуатанты. Аба кемелерин эксплуатациялоо менен алектенген же бул жаатта өз кызматтарын сунуш кылган адам, уюм же ишкана.

Учууларды электрондук каттоо системасы (ETS). Жүргүнчүнүн стандарттык кагаз түрүндөгү виза дүмүрчөгүнүн ордуна тигил же бул мамлекетке барууга уруксатын берүү, кабыл алуу жана текшерүү үчүн автоматташтырылган процесс.

Электрондук машина менен окулуучу жол жүрүү документи (МОЖЖД) – Doc 9303 документиндеги техникалык талаптарга жооп берген, өзүнө орнотулган байланышсыз интегралдык схемасы бар МОЖЖД.

Эскертүү: Бул аныктама “Машина менен окулуучу жол жүрүү документи (МОЖЖД)” термининин аныктамасы менен айкалышып колдонулушу керек.

§2. Жалпы жоболор

1. Кыргыз Республикасынын Авиациялык эрежелери аба кемелеринин учууларына карата Кыргыз Республикасынын колдонуудагы Аба кодексине, “Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик чек арасы жөнүндөгү” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына, “Бажы кодексине “ЕАЭС” ылайык колдонулат.

2. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары төмөнкү максаттарда көзөмөл чараларын колдонушат:

(а) чек ара көзөмөлүнүн автоматташтырылган системалары жана маалыматтарды алдын ала каттоо сыяктуу алдыңкы технологияларды киргизүүнүн эсебинен адамдарга, аба кемелерине карата чек ара көзөмөлүн жүзөгө ашыруу жана жүктөрдү бажылык тазалоо үчүн зарыл болгон убакытты кыскартуу;

(б) мындай талаптардын өзгөрүүлөрү тууралуу өзгөчө өз убагында маалыматты берүү менен көзөмөлдүн административдик талаптары жана жол-жоболору менен чакырылган ыңгайсыздыктарды азайтуу. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органдары, жарандык авиация органдары тарабынан жол-жоболордун бардын катышуучуларына маалыматтын таза жана жеткиликтүүлүгү камсыздалат;

(в) башка мамлекеттер, аба кемелеринин эксплуатанттары жана аэропорттор менен тийиштүү маалыматтарды өз убагында алмашууну болушунча кубаттоого жана кеңейтүүгө. Буга Эл аралык маалымат тутумдарына катышуу жана маалыматтарды бөлүшүү келишимдери боюнча кызматташуу кирет;

(г) Кыргыз Республикасынын талап кылынган коопсуздук деңгээлин жана мыйзамчыгарууларын сактоону камсыздоо. Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар коопсуздуктун жогорку деңгээлин колдоо үчүн тобокелдиктерге үзгүлтүксүз мониторинг жүргүзүү жана баалоо механизмдерин киргизишет.

3. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары төмөнкү тобокелдиктерди башкаруу ыкмаларын колдонушат:

(а) товарларды чыгарууга/бажылык тазалоого тиешелүү чек аралык жана бажылык көзөмөлдөө жол-жоболорун колдонууда тобокелдиктерди башкаруу ыкмасын колдонушат. Тобокелдиктерди башкаруу маалыматтарды талдоого жана потенциалдуу коркунучтарды болжолдоого негизделиши керек;

(б) аэропорттордо алардын жол-жоболорунун тактыгын жана натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн натыйжалуу маалыматтык технологияларды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу. Анын ичинде эл аралык маалыматтар базалары менен интеграциялоо жана идентификациялоонун биометрикалык системаларын пайдалануу;

(в) тез чыгарууну/тез бажылык тазалоону камсыз кылуу максатында аба кемеси келгенге чейин маалыматтарды берүү жол-жоболорун иштеп чыгат. Милдеттүү электрондук декларациялоону жана бажы органдары менен алдын ала маалымат алмашууну менен бирге.

4. Ушул Эрежелердин талаптары авиациялык коопсуздук чараларына же көзөмөлдөөнүн башка зарыл чараларына карата Кыргыз Республикасынын

колдонуудагы мыйзамдарына тоскоолдук кылбайт. Колдонулуучу чаралар эл аралык стандарттарга жана эл аралык жарандык авиация жөнүндө Конвенциянын 9-тиркемесинин сунуштамаларына ылайык келет.

5. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары расмий сайттарга маалыматты жарыялашат жана кирүү/чыгуу боюнча маалымат алуу үчүн кайрылууга боло турган жооптуу жакты/жактарды аныктайт (чек аралык, бажы, фитосанитардык көзөмөл, саламаттыкты сактоо, виза маселелери).

6. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары Кыргыз республикасынын аймагына/нан кирүү/чыгуу тууралуу маалымат алууга боло турган жак/жактар менен байланыштагы жак тууралуу маалымат менен бөлүшүшөт.

2-бөлүм

Аба кемелеринин конуусу жана учуп кетүүсү

§1. Жалпы жоболор

7. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттерден келген же ушундай мамлекеттерге учкан аба кемелерин тариздөө боюнча чараларды көрөт жана аларды негизсиз кечигүүлөргө жол бербегендей түрдө колдонот. Бул чаралар текшерүү жол-жоболорун жөнөкөйлөтүүнү жана Кыргыз Республикасынын ар кандай ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарынын ортосундагы оперативдүү өз ара аракеттенүүнү камсыз кылууну камтыйт.

8. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык учууларды аткаруучу аба кемелерин натыйжалуу жол-жоболоштурууга багытталган жол-жоболорду иштеп чыгат жана колдонот. Мында авиациялык коопсуздук чаралары жана баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүгө контроль эске алынат. Колдонулган жол-жоболорго электрондук декларациялоо жана автоматташтырылган контролдоо тутумдары сыяктуу заманбап технологияларды колдонуу кирет.

9. Кыргыз Республикасында эл аралык аба ташуулары саламаттык сактоого байланышкан себептер боюнча токтотулбайт, эгерде мындай токтотуу Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлиги тарабынан зарыл деп таанылбаса. Мындай учурда Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлиги Эл аралык ташууларга таасир этүүнү азайтуу жана чараларды координациялоо үчүн Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму (ДССУ) жана оорунун учурлары катталган мамлекеттин ыйгарым укуктуу органдары менен консультацияларды өткөрөт.

10. Адамдардын ден соолугу үчүн конкреттүү тобокелдиктерге же эл аралык мааниге ээ болгон саламаттык сактоо жаатындагы өзгөчө кырдаалдарга жооп катары Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык

медициналык-санитардык эрежелерге (ЭМЖМ) (2005) ылайык ДССУ сунуштаган саламаттык сактоонун кошумча чараларын киргизе алышат. Мындай чаралар төмөнкүлөрдүн негизинде көрүлөт:

(а) илимий принциптерге;

(б) адамдардын ден-соолугу үчүн тобокелдиктер тууралуу тастыктоочу илимий маалыматтарды же бул маалыматтар жетишсиз болсо ДССУнун маалыматы же башка тиешелүү өкмөттөр аралык уюмдар жана эл аралык органдардын маалыматы;

(в) ДССУ ар кандай конкреттүү тапшырмасы жана сунуштары.

1-эскертүү: 9-п.талаптары §1. Бул эрежелердин 2-бөлүмү убактылуу расмий сунуштар болгон учурда (жарыяланган эл аралык маанидеги коомдук саламаттыкты сактоо өзгөчө кырдаалынын контекстинде) же ММСП (2005) ылайык туруктуу сунуштар. 43 ММСП беренелерге бул талаптар башка контекстте колдонулуучу кошумча чараларды баамдоочу эл аралык ташууларга (аба кемелери менен ташууларды кошкондо) колдонулуучу 23 (2), 27 (1) жана 28 ММСП беренелердин контексттеринде.

2-эскертүү: 43 ММСП (2005)-берене бул беренеге ылайык, эл аралык транспортту олуттуу түрдө бузган кошумча чараларды көргөн мамлекеттен мындай чаралардын коомдук саламаттыкты сактоо жана илимий көз караштан негиздемесин ДССУ көрсөтүүнү талап кылат.

§2. Документтер: Талаптар жана пайдалануу

11. Аба кемелеринин келишин жана учуусун тариздөөдө ушул бөлүмдө көрсөтүлгөндөрдөн башка эч кандай документтер талап кылынбайт. Бул бюрократиялык жүктү минималдаштырууга жана каттоо процессин тездетүүгө мүмкүндүк берет.

12. Учуп келүүчү же учуп кетүүчү аба кемелерине ар кандай документтерди каттоодо эч кандай виза жана визалык жана башка жыйымдар алынбайт. Бул болсо аба кемсинин эксплуатанттарынын финансылык жана административдик тоскоолдуктарды төмөдөтүүгө көмөк көрсөтөт.

13. Учуп келүүчү жана учуп кетүүчү документтер кыргыз, орус жана англис тилинде чыгарылат. Зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тактоо учурунда бул документтердин жеткиликтүүлүгүн жана түшүнүүсүн камсыз кылуу үчүн алардын кыргыз же орус тилдерине оозеки же жазуу жүзүндө котормосун талап кылышы мүмкүн.

14. Техникалык мүмкүнчүлүктөрдүн эсеби менен учуп келүүчү жана учуп кетүүчү аба кемелеринин документтери төмөнкүдөй мүнөздө берилсе, кабыл алынат:

(а) ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын маалыматтык системасына өткөрүп берүү жолу менен электрондук форматта;

(б) электрондук каражаттардын жардамы менен көрсөтүлгөн же берилген

бланкта;

(в) бул Эрежелерде көрсөтүлгөн форма боюнча кол менен толтурулган бланкта.

15. Конкреттүү документ аба кемесинин эксплуатантына же анын атынан берилген жана ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар тарабынан электрондук форматта алынган учурларда бул документти бланкка берүү талап кылынбайт. Бул кагаз документтерин кыскартууга жана маалыматты иштеп чыгуу процессин жөнөкөйлөтүүгө мүмкүндүк берет.

16. Башкы декларацияны берүү талап кылынган учурда маалымат ушул Эрежелердин 1-тиркемесинде көрсөтүлгөн элементтер менен чектелет. Бул маалымат бланкта же электрондук форматта кабыл алынат. Маалыматты чектөө жол-жоболоштуруу процессин жөнөкөйлөтүүгө жана тездетүүгө мүмкүндүк берет.

17. Күбөлөндүрүү максатында гана башкы декларацияны берүү талап кылынган учурларда Кыргыз Республикасынын тиешелүү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары мындай талап жүк ведомостунун бир бетине кол менен же штемпелдин жардамы менен жазуу түшүрүү жолу менен аткарылышы үчүн чараларды көрөт. Мындай күбөлөндүрүүгө ыйгарым укуктуу агент же аба кемесинин командири кол коет.

18. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөр ведомостун берүүнү талап кылбайт. Жүргүнчүлөр ведомостун берүү талап кылынган учурларда маалыматка карата талаптар ушул Эрежелердин 2-тиркемесинде көрсөтүлгөн элементтер менен чектелет. Бул маалымат бланкта же электрондук форматта кабыл алынат.

19. Эгерде бланкта жүк ведомостун берүү талап кылынса, ал жүк ташуучу же жүк ташуучу төмөнкүнү кабыл алат:

(а) ушул Эрежелердин 3-тиркемесинде көрсөтүлгөн, нускамаларга ылайык толтурулган форманы;

(б) аба кемесинин бортундагы жүктөргө бардык жүктү коштоочу баракчанын көчүрмөлөрү менен ушул Эрежелердин 3-тиркемесинде көрсөтүлгөн, жарым-жартылай толтурулган форманы.

20. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин бортунда калган борт паспортторго жазуу жүзүндө декларация берүүнү талап кылбайт. Бул аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн тариздөө процессин жөнөкөйлөтүүгө мүмкүндүк берет.

21. Ал эми аба кемесине жүктөлгөн же андан түшүрүлгөн борттогу унааларга карата учактын тизмесине төмөнкү маалыматтарды киргизүү талап кылынат:

(а) жүк баракчасынын формасынын аталыштарында көрсөтүлгөн маалымат;

(б) ар бир товардын санынын бирдиги;

(в) ар бир товардын мүнөзү.

22. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесине жүктөлгөн же андан түшүрүлгөн коштолуучу багаждын же сиңирген багаждын тизмесин көрсөтүүнү талап кылбайт. Бул багажды текшерүү процессин

жөнөкөйлөтөт жана операторлорго административдик жүктү азайтат.

23. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Дүйнөлүк почта союзунун колдонуудагы актыларында жазылган формадан (формалардан) башка жазуу жүзүндөгү декларацияны почтага берүүнү талап кылбайт. Бул эл аралык стандарттарга жана сунуштарга ылайык келүүнү камсыз кылат.

24. Аба кемеси Кыргыз Республикасына келгенде же учуп кетээрдin алдында аба кемесинин эксплуатантынан Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарына жогоруда көрсөтүлгөн документтердин кайсынысынын болбосун үчтөн ашык нускасын берүүнү талап кылбайт. Бул кагаз документтерин азайтып, тариздөө процессин жөнөкөйлөтөт.

25. Эгерде аба кемесине жүргүнчүлөрдү отургузуу же жүктөрдү, почтаны, борттук камды же багажды жүктөө жүргүзүлбөсө же аба кемесинен жүргүнчүлөрдү түшүрүү же жүктөрдү, почтаны, борттук камды же багажды түшүрүү жүргүзүлбөсө, башкы декларацияда тийиштүү белги коюлган шартта тиешелүү документ(документтер) талап кылынбайт.

§3. Документтерди ондоо

26. Жогоруда аталган документтердин кайсынысында болбосун каталар табылган учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатантына же ыйгарым укуктуу агентине мындай каталарды ондоого мүмкүнчүлүк берет же аларды өздөрү ондойт. Бул кечигүүлөрдү азайтууга жана көзөмөлдөө жана тариздөө үчүн зарыл болгон маалыматтардын тактыгын камсыз кылууга жардам берет.

27. Аба кемесинин эксплуатанты же анын ыйгарым укуктуу агенти, эгерде алар тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарга ушул Эрежелердин 9-бөлүмүндө көрсөтүлгөн ар кандай документтерде табылган катачылыктар атайылап жасалбаганын жана алдамчылык ниетинен же орой шалаактылыктан улам эмес экенин далилдей алышса жазага тартылбайт, аба кемесинин эксплуатанта же анын ыйгарым укуктуу агенти жазага тартылбайт.

§4. Аба кемелерин дезинсекциялоо

28. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары коомдук саламаттык сактоого, айыл чарбасына же айлана-чөйрөгө коркунуч түзүүчү шарттар бар аймактарда жөнөтүү же транзит пункттары бар бир аба кемеси аткарган каттамдарга карата гана адаттагы чара катары аба кемелеринин бортунда жүргүнчүлөрү жана экипажы бар экипаждын салондорун жана кабиналарын аэрозолдук дезинсекциялоо жөнүндө талапты киргизет.

29. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мезгил-мезгили менен аба кемелеринин дезинсекциясы боюнча талаптарды аба кемелеринин курт-кумурскалардын ташылышы жөнүндө болгон бардык маалыматтарды эске алуу менен кайра карап чыгат жана зарылдыгына жараша өзгөртөт. Бул көрүлгөн чаралардын актуалдуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылат.

30. Дезинсекция жүргүзүү талап кылынган учурларда Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары Дүйнөлүк саламаттык сактоо Уюму сунуштаган жана натыйжалуу деп эсептелген химиялык, ошондой эле химиялык эмес ыкмаларды жана/же инсектициддерди санкциялайт же тааныйт.

1-эскертүү: Бул жобо Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму тарабынан биротоло бекитүү үчүн башка ыкмаларды сыноого жана текшерүүгө тоскоолдук кылбайт.

2-эскертүү: ДССУнун аба кемелерин дезинсекциялоо ыкмаларына жана жол-жоболоруна тиешелүү нускамалык материалынын акыркы жарыяланышына көңүл буруу керек.

31. Дезинсекция жүргүзүү жүргүнчүлөрдүн, персоналдын жана тирүү жүктүн ден соолугуна зыяндуу таасир тийгизбеши керек, ошондой эле аларга олуттуу ыңгайсыздыктарды жаратпашы керек. Дезинсекция жол-жоболору эл аралык коопсуздук стандарттарына ылайык келүүгө тийиш.

32. Аба кемелерин эксплуатанттардын суроо-талабы боюнча Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аларга учуу экипажынын мүчөлөрүнө жана жүргүнчүлөргө берүү үчүн тийиштүү улуттук эрежелер, аба кемелерин дезинсекциялоо зарылдыгынын себептери жана аны талаптагыдай жүргүзүүдө коркунучтун жоктугу жөнүндө маалыматтарды беришет.

33. Дезинсекция Бүткүл дүйнөлүк саламаттык сактоо Уюму сунуштаган жол-жоболорго ылайык жүргүзүлгөн учурларда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар ушул Эрежелердин 1-тиркемесинде көрсөтүлгөн башкы декларациядагы тиешелүү күбөлөндүрүүнү же андан кийинки аракетин менен дезинсекциялоо учурунда ушул Эрежелердин 4-тиркемесинде келтирилген форма боюнча дезинсекциялоо сертификатын тааныйт.

34. Башка мамлекеттердин аэропортторундагы аба кемесин дезинсекциялоону бул Эрежелердин 2-бөлүмүнүн §4. 30-пунктуна ылайык аткарууда жана 2-бөлүмдүн §4 33-пунктунда көрсөтүлгөн күбөлүктү тааныштыруу же берүүдө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай күбөлүктү тааныйт жана жүргүнчүлөргө жана экипажга аба кемесинен чыгууга уруксат берет. Бул эл аралык кызматташтыкка өбөлгө түзөт жана дезинсекция чараларын өз ара тааныйт.

35. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары инсектициддерди же дезинсекциялоо үчүн колдонулуучу ар кандай башка каражаттарды пайдалануунун кесепеттерин азайтуу боюнча тийиштүү чараларды киргизүүнү аба кемесинин конструкциясынын элементтерин жана анын эксплуатациялык жабдууларын жана материалдарын коргоону камсыз кылуу менен аткарылат. Бул дезинсекцияны жүргүзүүдө аба кемесинин жана анын компоненттеринин сакталышын кепилдейт.

§5. Аба кемелерин дезинфекциялоо

36. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба транспорту менен ташууда аба кемесин дезинфекциялоо талап кылынган жаныбарлардын түрлөрүн жана жаныбарлардан алынган азыктарды аныктайт. Мындай жаныбарлар жана азыктар бекитилген контейнерлерде, саламаттык сактоонун ыйгарым укуктуу органдарынын расмий сертификаттары болгон учурда, дезинфекциялоо талап кылынбайт. Аба кемелерин дезинфекциялоо зарыл болгондо төмөнкү жоболор жетекчиликке алынат:

(а) Дезинфекция патогендердин тобокелдик тобуна жана тибине ылайык, ДССУнун нускамалык материалына жана аба кемесин жасоочунун сунуштарына ылайык жол-жоболорго ылайык жүргүзүлөт.

(б) Потенциалдуу жуккан аймактар шектүү инфекциялык агентке ылайыктуу химиялык же химиялык эмес каражаттар менен дезинфекцияланат. (в) Дезинфекция тиешелүү жеке коргонуу каражаттары бар окутулган персонал тарабынан жүргүзүлөт.

(г) Аба кемесинин конструкциясын, анын эксплуатациялык жабдууларын жана материалдарын коргоо, ошондой эле жүргүнчүлөрдүн, персоналдын жана тирүү жүктүн ден соолугун камсыз кылуу үчүн дезинфекциялоонун химиялык же химиялык эмес каражаттарын пайдалануунун кесепеттерин азайтуу боюнча чаралар киргизилет.

1-эскертүү: Жаныбарлардын ден соолугун коргоо максатында дезинфекциялоо үчүн дүйнөлүк жаныбарлардын ден соолугун коргоо уюму тарабынан сунушталган ыкмаларды жана дезинфекциялоочу заттарды колдонуу керек (OIE).

2-эскертүү: Дезинфекциялоо үчүн колдонулган химиялык кошулмалардын көбү зыяндуу таасирин тийгизет, андыктан жумшартуу ыкмаларын же каражаттарын колдонуу керек.

37. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин үстүнкү жагы же жабдуулары организмдин ар кандай суюктуктары, анын ичинде экскреттер менен булганган жерлерди жана пайдаланылуучу жабдууларды же аспаптарды дезинфекциялоо үчүн чараларды колдонот:

(а) Ден соолукка кесепети бар борттогу кырсыктан же булгануунун кесепетинен кошумча дезинфекциялоону жүргүзүү үчүн аракеттер талап кылынган учурда, дезинфекция аба кемесинин булгануусу болжолдонгон контейнери же отсеги менен гана чектелет.

(б) Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелерин жасоочулардын сунуштарына ылайык экипаждын кабинасы, электрондук жабдуу отсеги жана борттук ашкана зоналары сыяктуу маанилүү зоналарды дезинфекциялоого өзгөчө көңүл бурулган жол-жоболорду киргизүүнү камсыз кылышат.

(в) Ден соолук үчүн кесепеттерге алып келген борттогу кокустуктан же булгануудан улам дезинфекциялоо жүргүзүлгөндүгүн далилдөө зарыл болгон учурда, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар ушул Эрежелердин 1-тиркемесинде каралган башкы декларация түрүндөгү билдирүүнү же аба кемесин дезинфекциялоо ведомостун дезинфекциялоо ДССУ сунуш кылган жол-

жоболорго ылайык жүргүзүлгөндүгүн тастыктоо катары кабыл алышат жана жүргүнчүлөргө жана экипажга аба кемесинен чыгып кетүүгө токтоосуз уруксат беришет.

Эскертүү: Аба кемесин дезинфекциялоо мисалдары ИКАОнун веб-сайтында “Учуулардын коопсуздугу” жайгаштырылган (https://www.icao.int/MID/Documents/RPTF%20Stream%201/Cleaning%20and%20disinfection%20-%20Interim%20guidance%20-%202015%20May%202020.pdf).

(г) Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары дезинфекциялоого карата талаптарды карашат жана дезинфекциялык заттардын натыйжалуулугунун стандарттары үчүн жооптуу аймактык ыйгарым укуктуу органдар менен кызматташтыкта дезинфекциялоочу каражаттардын же колдонууга боло турган химикаттардын түрлөрү боюнча сунуштарды беришет. Сунуштар аба кемелерин өндүрүүчүлөр тарабынан бекитилген химикаттар, бул химикаттардын аймакта бар экендиги жана аларды мамлекеттер ортосунда ташуу мүмкүнчүлүгү жөнүндө берилген маалыматтарда негизделет.

Эскертүү: Химиялык заттардын түрлөрү жөнүндө нускамалык материалда алардын аймактарда болушу жана мамлекеттер ортосунда ташуу мүмкүнчүлүгү эске алынышы керек.

(д) Дезинфекцияны жүргүзүүнүн далилдери зарыл болгон учурда, башкы жыйноону жүргүзүүдөн тышкары же аны менен катар, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар дезинфекция ДССУ сунуш кылган жол-жоболорго ылайык аткарылгандыгын тастыктоо катары ушул Эрежелердин 1-тиркемесинде каралган башкы декларация түрүндөгү тиешелүү билдирүүнү кабыл алат.

§6. Жалпы пайдалануудагы авиация тарабынан аткарылуучу эл аралык каттамга жана башка үзгүлтүктүү каттамдарга тиешелүү иш чаралар

I. Жалпы жоболор

38. Жалпы багыттагы авиациянын учууларын жана башка байма-бай эмес учууларды аткарууга алдын ала уруксат алууга алдын ала билдирүүлөргө жана билдирмелерге тиешелүү талаптар Кыргыз Республикасынын аэронавигациялык маалымат жыйнагында жарыяланат (КР АМЖ) (<http://www.kan.kg/ru/ais>). Бул авиация процессинин бардык катышуучулары үчүн маалыматтын ачык-айкындуулугун жана жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

II. Алдын ала билдирүү жана уруксат

39. Каттам дипломатиялык мүнөзгө ээ облгондон башка учурларда, алдын ала уруксат же билдирүүнү алуу үчүн кайрылуу бекитилген тартипте берилет.

40. Аба кемесинин эксплуатанты алдын ала уруксат алуу үчүн кайрылган учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары төмөнкүлөрдү аткарат:

(а) кайрылуунун тезирээк өтүшүн камсыздоону;

(б) белгилүү бир мезгилге жана белгилүү бир каттамдардын санына уруксат берет;

(в) мындай уруксаттарды берүү менен салыктарды, алымдарды жана жыйымдарды албайт.

41. Жалпы пайдалануудагы эл аралык каттамдарды жана башка үзгүлтүктүү каттамдарды аткаруучу аба кемелеринин эксплуатанттары КР АМЖ жарыяланган талаптарга ылайык уруксат алуу үчүн учуулар тууралуу алдын ала маалымат берүүгө милдеттүү (<http://www.kan.kg/ru/ais>).

42. Учуу планына же каттамдын башка параметрлерине өзгөртүүлөрдү киргизүү зарыл болгон учурда аба кемелеринин эксплуатанттары бул тууралуу токтоосуз мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарга билдирүүгө жана жаңыланган маалыматтарды КР АМЖ талаптарына ылайык берүүгө милдеттүү.

43. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары коммерциялык аба ташууларында иштеген аба кемесинин эксплуатантынан алдын ала уруксат алуу үчүн арызда төмөнкүлөрдөн башка маалыматтарды билдирүүнү талап кылбайт:

(а) эксплуатанттын аталышын;

(б) аба кемесинин түрүн жана анын каттоо белгилерин;

(в) берилген аэропротко конуу жана андан учуп кетүү датасын жана убактысын;

(г) чет өлкөдө жүргүнчүлөрдү отургузуу же түшүрүү жана (же) жүктү жүктөө же түшүрүү пунктунун же пункттарынын;

(д) учуунун максаты, жүргүнчүлөрдүн саны жана (же) жүктүн түрү жана саны;

(е) эгерде бар болсо жалдоочунун аталышы, дареги жана ишинин түрү.

44. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары уруксат берүүгө өтүнмөлөрдү иштеп чыгышат жана тийиштүү уруксаттарды белгиленген мөөнөттө беришет, кечиктирүүнү минималдаштырышат жана процесстин ыкчамдыгын камсыз кылышат.

45. Учууларды аткарууга алдын ала уруксат алууга өтүнмөлөрдү иштеп чыгуу үчүн талап кылынган минималдуу мөөнөт Кыргыз Республикасынын АМЖ жарыяланат.

46. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын аймагы аркылуу токтобостон өтүп бара жаткан же Кыргыз Республикасынын аймагында коммерциялык эмес максаттар менен токтоп турган аба кемесинин эксплуатантынан учуу планында көрсөтүлгөндөн башка маалыматтарды берүүнү талап кылбайт.

47. Бул Эрежелердин 2-бөлүмүнүн §6 46-п. эскертилген учууларды аткаруу үчүн алдын ала уруксатты алуу үчүн учууга чейин үч жумушчу күндөн эрте эмес уруксат алууга кайрылуу берилет.

III. Координация жана өз ара алака

48. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жалпы багыттагы авиациянын жана башка байма-бай эмес каттамдардын эл аралык

каттамдарына уруксат алуу жол-жоболорун жөнөкөйлөтүү үчүн башка мамлекеттердин тиешелүү органдары менен координациялоону жана өз ара аракеттенүүнү камсыз кылат.

49. Коопсуздукту жана мыйзамдарды сактоону камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар жалпы багыттагы авиациянын каттамдары жана башка байма-бай эмес каттамдар жөнүндө маалыматтарга үзгүлтүксүз мониторинг жана талдоо жүргүзүшөт, ошондой эле эреже бузууларды болтурбоо үчүн чараларды көрүшөт.

IV. Маалыматтар менен бөлүшүү жана отчеттуулук

50. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары пландалган жана аткарылган каттамдар жөнүндө маалыматтар, анын ичинде каттамдар, учуу жана учуу убактысы жөнүндө маалыматтар, ошондой эле башка релеванттык маалыматтар менен алмашышат. Бул аба кыймылын натыйжалуу башкарууга жана өзгөрүүлөргө ыкчам жооп берүүгө мүмкүндүк берет.

51. Аба кемелеринин эксплуатанттары белгиленген мөөнөттөрдө жана Кыргыз Республикасынын АМЖ талаптарына ылайык аткарылган каттамдар жөнүндө отчет берүүгө милдеттүү. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары учуулардын белгиленген ченемдерге жана талаптарга шайкештигин баалоо үчүн берилген отчетторду талдайт.

V. Келгендиги тууралуу алдын ала маалымат

52. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын аймагы аркылуу токтобостон өтүп бара жаткан же Кыргыз Республикасынын аймагында коммерциялык эмес максаттар менен токтоп турган аба кемесинин эксплуатантынан аба кыймылын тейлөө органы жана чек аралык көзөмөлдөө органдары талап кылгандан башка мындай учуу жөнүндө алдын ала башка кабарлоону талап кылбайт.

Эскертүү: Бул жобо баңги заттарды көзөмөлдөөнүн тийиштүү чараларын колдонууга тоскоолдук кылуу максатын көздөбөйт.

53. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары учуу Планында камтылган маалыматтарды мындай маалыматтар келгенге чейин кеминде эки саат мурда алынган жана конуу алгачкы белгиленген эл аралык аэропортто жүргүзүлгөн шартта келүү жөнүндө жетиштүү алдын ала кабарлоо катары тааныйт.

VI. Кароодон өткөрүү жана аба кемелеринин убактылуу келиши

54. Жалпы багыттагы авиациянын аба кемелеринин эл аралык учуулары аткарылып жаткан эл аралык аэропорттордо мамлекеттик ыйгарым укуктуу

органдар мындай аба кемелерин чек аралык, бажылык көзөмөлдөө жана текшерип кароо кызматтарынын тиешелүү деңгээлин камсыз кылышат. Келүү жана учуу менен байланышкан авиациялык коопсуздук чараларын кошо алганда, талап кылынган формалдуулуктарды аткаруунун жалпы узактыгы, эгерде аэропортто кадимкидей таризделүүгө тийиш болгон аба кемеси үчүн башка убакыт көрсөтүлбөсө, ырааттама боюнча токтоп туруу убактысынан ашпайт.

55. Кыргыз Республикасынын дайындалган эл аралык аэропортуна чейин же ал аркылуу каттамды аткарган жана жарандык авиациянын эл аралык уюму жөнүндө Конвенциянын 24-беренесине ылайык алымдарды төлөбөстөн Кыргыз Республикасынын аймагына убактылуу кирүүгө уруксат берилген, туруктуу эл аралык аба каттамын камсыз кылуу менен алектенбеген аба кемесине бажы алымдарын төлөөнүн кепилдиктерин камсыз кылуунун зарылдыгы жок мамлекеттин чегинде 24 саат бою турууга уруксат берилет.

3-бөлүм. Жактардын жана багаждын учуп келүүсү жана учуп кетүүсү

§1. Жалпы жоболор

56. Аба транспорту менен келген же кеткен адамдарды тариздөөнү жөнөкөйлөтүү жана тездетүү үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар аба ташууларынын шарттарына ылайык келген чек аралык көзөмөлдөө эрежелерин кабыл алат жана аларды ашыкча кечигүүлөргө жол бербегендей колдонот. Буга заманбап технологияларды колдонуу жана процедураларды оптималдаштыруу аркылуу жетишилет.

57. Аэропорттордогу чек ара көзөмөлүнүн жол-жоболору жана авиациялык коопсуздук чаралары ар биринин максатын эске алуу менен өз ара тийиштүү түрдө макулдашылат жана бири-биринин негизсиз кайталанышына жол бербейт. Бул ашыкча текшерүүлөрдү болтурбоого жана тариздөө процессин тездетүүгө жардам берет.

58. Интегралдык микросхемаларды (ИМ) же машиналык окуунун башка технологияларын биометрикалык маалыматтарды кошкондо жол жүрүү документтеринде инсан жөнүндө маалыматтарды чагылдыруу үчүн пайдаланууда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар документтин ээсинин өтүнүчү боюнча шифрленген маалыматтарды ачуу мүмкүнчүлүгүн караштырат. Бул жүргүнчүлөр үчүн ачык-айкындуулукту жана маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыздайт.

59. Машина аркылуу окулуучу жол жүрүү документтеринин жарактуулук мөөнөтү узартылбайт.

Эскертүү. Дос 9303 документинин техникалык талаптары менен колдонуу мөөнөтү бүткөн күндү жана машина окуй турган аймакта көрсөтүлгөн башка маалыматтарды өзгөртүүгө жол бербейт. Бул талаптар машина окуй турган форматта берилген визаларга тиешелүү.

60. Чек ара көзөмөлүнүн автоматташтырылган системасын (АСПК) пайдалануучу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары

жүргүнчүлөрдүн тоскоолсуз агымын камсыз кылуу жана система иштебей калган учурда коопсуздукка жана бүтүндүккө байланышкан көйгөйлөрдү тез чечүү үчүн иштеп жаткан конууга чыгуучу көзөмөл пункттарында тийиштүү персоналдын болушун камсыз кылууга тийиш. Бул техникалык мүчүлүштүктөрдө дагы, жогорку техникалык тейлөө жана коопсуздук стандарттарын сактоого жардам берет.

61. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөр келгенге чейин алар жөнүндө маалыматтарды чогултуу үчүн жүргүнчүлөрдү алдын ала каттоо системасын киргизүүдө (API), бул чек ара көзөмөл процессин тездетүүгө жана коопсуздук деңгээлин жогорулатууга мүмкүндүк берет.

62. Жүргүнчүлөрдүн агымын жакшыртуу жана көзөмөлдөн өтүү убактысын кыскартуу максатында Кыргыз Республикасынын эл аралык аэропорттору учуулардын интенсивдүүлүгүн эске алуу менен каттоо жана багажды тапшыруу үчүн өзүн-өзү тейлөөчү киосктар сыяктуу электрондук кезек жана өзүн-өзү тейлөө системалары менен жабдууну караштырат.

63. Жүргүнчүлөрдүн коопсуздугун жана ыңгайлуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар жаңы технологияларды колдонуу жана чек ара көзөмөлүнүн жол-жоболорун оптималдаштыруу боюнча персоналды окутууну жана машыктырууну үзгүлтүксүз өткөрүп турушат.

64. Жүргүнчүлөр керектүү формаларды жана документтерди интернет-порталдар жана мобилдик тиркемелер аркылуу алдын ала толтуруп, жөнөтө алышат, бул аэропортто тариздөө убактысын кыскартат.

65. Чек ара көзөмөлүнүн үзгүлтүксүз иштешин камсыз кылуу жана кечигүүлөрдү азайтуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар мониторинг жана кезекти башкаруу системаларын ишке киргизүүдө, алар реалдуу убакыт режиминде көзөмөл пункттарына жүктөмдү көзөмөлдөөгө жана жөнгө салууга мүмкүндүк берет.

66. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиакомпаниялар жана аэропорттор менен бирдикте чек ара көзөмөлүнүн эрежелерин жана жол-жоболорун түшүндүрүү менен жүргүнчүлөр үчүн маалыматтык кампанияларды уюштурушат, бул көзөмөлдөн өтүүдө каталардын жана түшүнбөстүктөрдүн санын азайтууга жардам берет.

§2. Жол жүрүү үчүн керектелүүчү документтер

67. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жактардын кирүү жана чыгуусунда алардан бул бөлүмдө көрсөтүлгөн документтерден тышкаркы документтерди талап кылбашы үчүн камсыз кылышат. Бул болсо бюрократиялык жол-жоболорду минималдаштыруу менен документтерди тариздөө иштерин жөнөкөйлөтүп жана тездетмекчи.

68. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба транспорту менен бараткан жана мыйзамдуу негизде жарактуу паспорттору жана визалары бар адамдардан, эгерде алар зарыл болсо, өздүгүн күбөлөндүргөн башка эч кандай документтерди көрсөтүүсүн талап кылбайт.

1-эскертүү: Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары учкан он сегиз жашка чыга элек Кыргыз Республикасынын жашы жете элек жарандары үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык мыйзамдуу өкүлдөрдүн белгиленишин күбөлөндүрүүчү документтер (туулгандыгы тууралуу күбөлүк, мыйзамдуу өкүлдөрдүн нотариалдык күбөлөндүрүлгөн өтүнүчү, соттун чечими ж. б.) кошумча талап кылынат.

2-эскертүү: Бул жобо саякат үчүн колдонулган башка расмий идентификациялык документтердин таанылышына тоскоол болуу максатын көздөбөйт, мисалы, улуттук идентификациялык карталар, учкучтардын, моряктардын идентификациясы, чет өлкөлүктөргө берилген өлкөдө туруктуу жашоого уруксат карталары жана саякаттоо үчүн колдонулган убактылуу альтернативдүү документтер. Бул эл аралык деңгээлде таанылган документтердин ар кандай түрлөрүн кароого мүмкүндүк берет.

69. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары келген жана кеткен адамдар үчүн документтерге жана тариздөө жол-жоболоруна карата талаптарды түшүндүргөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги маалыматтык материалдардын жана нускамалардын болушун камсыз кылат.

70. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары берилген документтердин аныктыгын тастыктоо жана коопсуздукту камсыз кылуу үчүн башка мамлекеттердин тиешелүү органдары менен маалымат алмашууну уюштурат.

71. Документтер менен көйгөйлөр пайда болгон учурда Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары жүргүнчүлөр үчүн кечиктирүүлөрдү жана ыңгайсыздыктарды минималдаштыруу үчүн жеринде маселелерди ыкчам чечүү мүмкүнчүлүгүн берет.

72. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары биометрикалык маалыматтарды колдонуу менен документтерди автоматтык түрдө текшерүү системасын киргизүүдө, бул идентификациялоо процессин тездетүүгө жана коопсуздук деңгээлин жогорулатууга мүмкүндүк берет.

72¹. Паспорт документтин экинчи аныктамасы менен берилген учурда Doc 9303 документиндеги спецификациялардын талаптары сакталышы камсыз кылынат.

Эскертүү 1. Документтин экинчи аныктамасы машиналык окулуучу паспорттун түрүн көрсөтөт, мисалы, бул жөнөкөй паспорт, дипломатиялык паспорт же өзгөчө кырдаалдарда колдонулуучу паспорт экендигин көрсөтөт. Паспорт китепчесинин коддору машиналык окулуучу аймагында да, визуалдык текшерүү аймагында да колдонулат жана Doc 9303 документтин 4-бөлүгүндө көрсөтүлөт.

Эскертүү 2. Өзгөчө кырдаалдарда колдонулуучу паспортторго берилген экинчи документ коду анын бир эле бланкты колдонуу менен чыгарылган учурларга Doc 9303 документтин 8-бөлүгүндө көрсөтүлгөн.

72². Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары тарабынан берилүүчү бардык паспорттор Doc 9303 документиндеги спецификацияларга ылайык документтин экинчи аныктамасы менен 2028-жылдын 1-январына чейин чыгарылышы камсыз кылынат.

72³. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары Doc 9303 документиндеги спецификацияларга ылайык, документтин гармониялаштырылган экинчи аныктамасы жок берилген паспорттордун мөөнөтү 2038-жылдын 1-январына чейин аякташын камсыздайт.

§3. Жол жүрүү документтерин коргоо

73. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин талаптагыдай эмес пайдаланууну болтурбоо жана мындай документтер мыйзамсыз өзгөртүлгөн, көчүрүлгөн же чыгарылган учурда аларды табууга көмөк көрсөтүү максатында аларды коргоо каражаттарын дайыма өркүндөтүп турат. Бул саякат документтеринин коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылууга жардам берет.

74. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары өтө жогорку деңгээлдеги бүтүндүктү жана коргоону камсыз кылуу максатында, арыз тапшырылган учурдан тартып чечим чыгаруу жана документ берүү процесстеринин бардыгына тийиштүү көзөмөл каражаттарын орнотушат.

75. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары арыз берилген учурдан тартып чечим чыгарылганга жана берилгенге чейин жол жүрүү документтерин даярдоонун бардык процесстерин контролдоонун тиешелүү каражаттарын белгилейт. Бул саякат документтеринин ар бир этабында алардын бүтүндүгүнүн жана корголушунун жогорку деңгээлин камсыз кылууга багытталган.

76. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары белгилүү бир мамлекет тарабынан берилген уурдалган, жоголгон жана кайтарылып алынган жол жүрүү документтери жөнүндө так маалыматтарды ИНТЕРПОЛго кечиктирбестен дароо берет, бул маалыматтар тиешелүү базага киргизилет.

Эскертүү. ИНТЕРПОЛдун SLTD базасында уурдалган, жоголгон, кайтарылып алынган же жараксыз деп табылган жол жүрүү документтери жана жеке инсанды тастыктоочу документтер, ошондой эле мындай документтердин уурдалган бланктары тууралуу маалыматтар камтылган.

77. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ИКАОнун Doc 9303 “Машина окуй турган жол жүрүү документтери” документинде көрсөтүлгөндөй, контактсыз Интегралдык схеманын чибиндеги машина окуй турган жол жүрүү документтерине биометрикалык маалыматтарды киргизет.

78. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары коопсуздук жол-жоболорун жана жол жүрүү документтерин коргоодогу үзгүлтүксүз текшерүүлөрдү сактоо үчүн мониторинг жана аудит системасын киргизет. Бул болсо потенциалдуу алсыздыктарды табууга жана жокко чыгарууга жол берет.

79. Алдамчылык жана жол-жүрүү документтерин туура эмес колдонуу аракеттери табылган учурда мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар мындай учурларды токтотуу жана мындан ары болтурбоо үчүн тиешелүү иликтөөлөрдү жүргүзүп чараларды көрүшөт.

80. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин берүүгө жана көзөмөлдөөгө жооптуу кызматкерлерди коргоо жана жасалма документтерди таанууда жаңы ыкмалар тууралуу кабардар болушун камсыздоо максатында квалификацияны жогорулатуучу окууларга жиберүүнү камсыздайт.

81. Жол жүрүү документтерин коргоону күчөтүү үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар голограмма, суу белгилери жана ультрафиолет белгилери сыяктуу жасалмалоого татаал болгон кошумча элементтерди киргизет.

82. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу максатында, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү органдары жана эл аралык уюмдардын маалыматтары жана жакшы тажрыйбалары менен үзгүлтүксүз түрдө алмашып турат.

83. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин коргоонун маанилүүлүгү жана документтердин жоголушун же уурдалышын алдын алуу үчүн аларды пайдалануу эрежелери жөнүндө жарандар үчүн маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылат.

83¹. Жол жүрүү документтерин берүүнүн бүтүндүгүн камсыз кылуу максатында, ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар ИКАОнун жол жүрүү документтерин даярдоо жана берүү коопсуздугун баалоо боюнча колдонмосун жана инсанды аныктоо боюнча колдонмосун үзгүлтүксүз колдонушат.

Эскертүү. ИКАОнун жол жүрүү документтерин даярдоо жана берүү коопсуздугун баалоо боюнча колдонмосу үч бөлүктөн турат: мыкты тажрыйба, баалоо колдонмосу жана эксперттер үчүн колдонмо. Бул колдонмо мамлекет тарабынан өз алдынча же эл аралык өнөктөштөр менен кызматташтыкта колдонулушу мүмкүн. ИКАОнун инсанды аныктоо (EOI) колдонмосу мамлекеттерге EOI жаатындагы учурдагы абалды баалоо жана тобокелдиктерге негизделген комплекстүү мамиле иштеп чыгуу мүмкүнчүлүгүн берет. Мындай ыкма жол жүрүү документтерин же визаларды берүүдө инсанды ишенимдүү аныктоону камсыз кылуунун натыйжалуу жолу болуп саналат жана чек ара көзөмөлүн жеңилдетет.

83². Электрондук МОЖЖД (машина менен окулуучу жол жүрүү документтери) берген Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы пароль аркылуу аутентификациялоону камсыз кылган PACE системасын киргизет.

Эскертүү. PACE спецификациялары Doc 9303 документинде көрсөтүлгөн. PACE электрондук МОЖЖДтердин чиптери менен текшерүү системасынын ортосундагы байланыштын шифрленишин жакшыртып, жеке маалыматтарды ишенимдүү коргоону камсыз кылат.

83³. Электрондук МОЖЖД берген Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы базалык жетүү көзөмөлү (BAC) колдонулган электрондук МОЖЖДтерди чыгарууну токтотот.

83⁴. Электрондук МОЖЖД берген Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы BAC менен чыгарылган бардык электрондук МОЖЖДтерди жүгүртүүдөн алып салууну камсыз кылат.

83⁵. Электрондук МОЖЖД берген Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы жүздүн сүрөтүн коддоо ыкмасынын жаңы түрүнө 2030-жылдын 1-январына чейин өтүүнү камсыз кылат.

Эскертүү 1. Электрондук МОЖЖДтердин байланышсыз интегралдык схемаларындагы жүздүн сүрөтүн жана башка биометрикалык маалыматтарды коддоонун спецификациялары Doc 9303 документинде көрсөтүлгөн.

Эскертүү 2. 2026–2029-жылдар аралыгында электрондук МОЖЖД берген ыйгарым укуктуу орган Doc 9303 документинде көрсөтүлгөн жүздүн сүрөтүн коддоонун эки форматтын бирин колдоно алат. Бул төрт жылдык өткөөл мезгилде өз ара шайкештик жана талаптарга ылайык келүү сыноолору өтө маанилүү болот.

83⁶. Электрондук МОЖЖДтерди текшерүү жүргүзгөн Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары 2026-жылдын 1-январына

карата байланышсыз интегралдык схемалардагы жүздүн сүрөтүн чечмелөө спецификацияларын киргизет.

Эскертүү. Жүздүн сүрөтүн жана башка биометрикалык маалыматтарды чечмелөөнүн спецификациялары Doc 9303 документинде көрсөтүлгөн.

§4. Жол жүрүү документтери

84. Кыргыз Республикасында берилген бардык паспорттор ИКАО Doc 9303 “Машина менен окулуучу жол жүрүү документтери” документинин 1-бөлүгүнүн техникалык талаптарына ылайык машина аркылуу окулуучу документтер болуп саналат. Мекенге кайтып келүү күбөлүгү – ИКАОнун талаптарына ылайык убактылуу жол жүрүү документи дагы машина менен окулуучу документ болуп эсептелет.

84¹. Кыргыз Республикасында аба кемесинде адамдарды ташуу үчүн төмөнкү жол жүрүү документтери кабыл алынат:

Документтин түрү	Документтин коду
Жалпы жарандык паспорт	PP
Өзгөчө кырдаалдарда колдоонуучу паспорт	PE
Дипломатиялык паспорт	PD
Кызматтык/расмий паспорт	PO
Качкын паспорту	PR
Чет өлкөлүк паспорт	PT
Жарандыгы жок адамдын паспорту	PS
Паспорт-өткөрмө	PL
Деңизчи паспорту же өздүк күбөлүгү	PM
Өзгөчө кырдаалдар үчүн бир барактуу паспорт	PU
Идентификациялык карта	
Экипаж мүчөсүнүн күбөлүгү	
Кайтып келүүгө күбөлүк	

85. 2005-жылдын 24-ноябрынан кийин берилген жана машина менен окулуучу болуп эсептелбеген паспорттордун мөөнөтү 2015-жылдын 24-ноябрында аяктаган.

1- эскертүү: Андыктан 60 жаштан ашкан жактардын машина менен окулбаган паспорттору (1994-жылкы үлгүдөгү) 2017-жылдын 31-мартына чейин узартылган.

86. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары качкындарга жана жарандыгы жок адамдарга берилүүчү жол жүрүү документтери (Конвенцияда каралган жол жүрүү документтери) “машина менен окулуучу жол жүрүү документтери” ИКАОнун Doc 9303 документинин спецификацияларына ылайык машина аркылуу окулуучу болушун камсыз кылат.

Эскертүү. Качкындарга берилүүчү жол жүрүү документтери жөнүндө жобо 1951-жылдагы Качкындардын статусу тууралуу Конвенциянын 28-беренесинде, жарандыгы жок адамдарга берилүүчү жол жүрүү документтери тууралуу жобо 1954-жылдагы Апатриддер жөнүндө Конвенциянын 28-беренесинде камтылган. БУУнун Качкындар боюнча Жогорку комиссарынын аткаруу комитети 1978-жылдагы №13 (XXIX) “Качкындар үчүн жол жүрүү документтери” аттуу документинде 1951-жылдагы Конвенцияга катышпаган мамлекеттерге өз аймагында мыйзамдуу жашаган качкындарга ушул сыяктуу машиналык окулуучу документтерди берүүнү сунуштаган.

87. Бардык улуттук паспорттор, ошондой эле мамлекет тарабынан берилген Кыргыз Республикасына кайтып келүүх күбөлүк ИКАОнун Doc 9303 спецификацияларына ылайык машина менен окулуучу болуп саналат.

Жол жүрүү документинин машина окуй турган зонасын окууда бирдиктүү системада берилген виза жөнүндө маалыматтар чагылдырылат. Андан тышкары, электрондук виза берилген виза тууралуу маалыматты камтыган QR-код менен белгиленет.

88. ID-картаны жана жалпы жарандык паспортту тариздөөгө жана жекелештирүүгө документтерди кабыл алуу Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын бардык аймактык бөлүмдөрүндө жана/же калкты тейлөө борборлорунда же болбосо Кыргыз Республикасынын чет өлкөдөгү мекемелеринде жүргүзүлөт.

89. Арыз берүү жана жол жүрүү документтерин берүү процесси толугу менен автоматташтырылган маалыматтык тутумдар аркылуу жүргүзүлөт, алар бардык процесстердин ачык-айкындуулугун камсыз кылат, ошондой эле өтүнмөнүн абалын онлайн режиминде көзөмөлдөөгө мүмкүндүк берет.

90. Паспорт берүү/алмаштыруу үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген акы алынат.

Чет өлкөлүк мекемелер аркылуу ID-карта жана жалпы жарандык паспорт таризделген учурда консулдук кызмат көрсөтүүлөр үчүн кошумча каражаттар алынат.

91. Жалпы жарандык паспорт Кыргыз Республикасынын жарандарына жаш курагына карабастан берилет. Кыргыз Республикасынын жаранынын каалоосу боюнча ага экинчи жалпы жарандык паспорт берилиши мүмкүн.

92. Бала төрөлгөн учурдан тартып жана ал бир жашка чыкканга чейин - эки жылдык мөөнөткө берилүүчү жалпы жарандык паспортту кошпогондо Кыргыз Республикасынын паспортторунун жарактуулук мөөнөтү беш жылдан кем эмес мөөнөткө берилет.

Кыргыз Республикасынын аймагында же анын айрым жерлеринде өзгөчө кырдаал жана/же өзгөчө абал режими киргизилген учурда Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети жалпы жарандык паспорттун колдонуу мөөнөтүн узартууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын жараны жалпы жарандык паспортту 34 же 50 баракта алууга укуктуу.

1-эскертүү: Жалпы жарандык паспорт он жылдык мөөнөткө берилет. Идентификациялык карта Кыргыз Республикасынын бардык жарандарына 16 жашка толгондо белгиленген форма боюнча арыз бергенде, он жылдык мөөнөткө берилет.

2-эскертүү: Дипломаттык жана кызматтык паспорттор кызматтык иш сапарларга арналган жана 5 жылдык мөөнөткө берилет. Мында Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы жыл сайын мурда берилген дипломаттык жана кызматтык паспортторду кайра каттайт жана аларды пайдалануу укугун сактоо же алып коюу предметине эсепке алат.

Кыргыз Республикасына кайтып келүүгө күбөлүктүн жарактуулук мөөнөтү 30 (отуз) календардык күндү түзөт.

Депортациялоодо, экстрадициялоодо, реадмиссияда күбөлүктүн жарактуулук мөөнөтү 60 (алтымыш) календардык күндү түзөт.

Эскертүү 3. 16 жашка чыга элек баланын жалпы жарандык паспорту төмөнкүдөй колдонуу мөөнөтү менен таризделет:

- бала төрөлгөн учурдан тартып жана ал бир жашка чыкканга чейин-эки жылдык мөөнөткө;

- бир жылдан 16 жашка толгонго чейин-беш жылдык мөөнөткө.

§5. Чыгуу визалары

93. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары чет өлкөгө туристтик сапарларды жасоону каалаган Кыргыз Республикасынын жарандарынан чыгуу визасынын болушун талап кылбайт. Кыргыз Республикасынын ар бир жараны Кыргыз Республикасына чыгып кетүүгө жана кирүүгө укуктуу. Кыргыз Республикасынын жарандары Кыргыз Республикасынан эл аралык катнаш үчүн ачылган мамлекеттик чек арадагы өткөрүү пункттары аркылуу жарактуу документтер жана аларды алмаштыруучу документтер боюнча Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдердин негизинде чыгышат. 2005-жылдын 24-ноябрынан кийин берилген жана машина менен окулуучу болуп эсептелбеген паспорттордун мөөнөтү 2015-жылдын 24-ноябрында аяктаган. Бул болсо коопсуздукту бекемдөө жана эл аралык стандарттарга туура келтирүү максатында машина менен окулуучу документтерге өтүүгө өбөлгө түздү.

94. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары чет өлкөгө туристтик сапарларды жасоону каалаган аймакта туруктуу жашаган чет өлкөлүк жарандардан жана жарандыгы жок адамдардан чыгуу визасынын болушун талап кылбайт.

Эгерде Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларында жана Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, мыйзамда белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдерде башкача каралбаса, чет өлкөлүк жарандар же жарандыгы жок адамдар жарактуу документтер жана визалар боюнча эл аралык катнаш үчүн ачылган мамлекеттик чек арадагы

өткөрүү пункттары аркылуу Кыргыз Республикасына киришет жана Кыргыз Республикасынан чыгышат.

Чет өлкөлүк жарандар жана жарандыгы жок адамдар үчүн чыгуу визасынын болушу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда гана талап кылынат.

Мекендеш макамын алган чет өлкөлүк жарандар бир канча жолу кирүүгө, чыгууга, транзит менен жүрүүгө, виза албастан чет өлкөлүк жарандык менен катар мекендештик документтеринин бирин көрсөтүү менен Кыргыз Республикасынын аймагына кире алат.

Чет өлкөлүк жарандыгы бар мекендеш статусун алган чет өлкөлүк жарандар чет өлкөлүк жарандыгы бар мекендештин документин көрсөткөндө жарактуу документтердин бири боюнча Кыргыз Республикасынын аймагына бир нече жолу визаны жол-жоболоштурбастан кире, чыга, транзит менен бара, бир жерден экинчи жерге бара жана боло алат.

§6. Чыгуу визалары/кайра кирүү визалары

95. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бир тараптуу визасы жок режим киргизген мамлекеттердин жарандарынан визаны талап кылбайт. Бул өлкөлөрдүн жарандары учурда күчүндө болгон документтердин бири боюнча Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан аныкталган тартипте Кыргыз Республикасынын аймагына киргүүгө, жүрүүгө, чыгууга жана транзит менен өтүүгө укугу бар.

Эгер Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин жана Кыргыз Республикасынын мыйзам чыгарууларынын чегинде күчүнө кирген эл аралык келишимдерде башкасы белгиленбесе анда визасыз режим менен кирүүчү чет мамлекеттик жарандардын кирүү мөөнөтү жалпы суммада 60 календардык күндөн ашпоого тийиш.

96. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын жарандарынан кайра кирүү визасын талап кылбайт. Кыргыз Республикасынын жараны Кыргыз Республикасынын аймагына кирүү укугунан ажыратылбашы керек.

97. Убактылуу же туруктуу жашоого уруксат алган чет өлкөлүк жарандар же жарандыгы жок адамдар жарактуу документи менен бирге Кыргыз Республикасына кирүүгө жана Кыргыз Республикасынан чыгууга виза албастан мамлекеттик чек арадан көп жолу өтүүгө укугу бар.

98. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети бекиткен тийиштүү тизмеде каралган чет мамлекеттердин жарандарына жөнөкөйлөтүлгөн визалык режим колдонулат. Бул чет мамлекеттердин жарандары Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын “Манас” эл аралык аэропортундагы виза пунктунан жеке кайрылуусу боюнча алынган визанын негизинде Кыргыз Республикасынын аймагына кирүүгө, чыгууга, транзит менен өтүүгө, бир жерден экинчи жерге барууга жана болууга укуктуу.

Чет мамлекеттердин жарандары жана жарандыгы жок адамдар Кыргыз Республикасынын электрондук визасын алууга же болбосо “электрондук виза” порталы аркылуу аралыктан узартууга арыз берүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

Чет өлкөлүк жарандарга же жарандыгы жок адамдарга Кыргыз Республикасына кирүүгө виза Кыргыз Республикасынын дипломатиялык өкүлчүлүктөрү же консулдук мекемелери, ал эми алар жок болгон учурда - башка өлкөлөрдүн атайын ыйгарым укуктуу өкүлчүлүктөрү тарабынан берилет.

Виза тариздөө мөөнөтү 7 иш күнүнөн кем эмес жана электрондук визалар үчүн 5 иш күндү түзөт.

99. “Электрондук виза” порталы аркылуу берилген өтүнмөлөрдү кароо, Кыргыз Республикасынын аймагына келгенде жана Кыргыз Республикасынын дипломатиялык өкүлчүлүктөрүндө жана консулдук мекемелеринде виза алуу учурларын кошпогондо, Кыргыз Республикасынын визасын изденүүчүлөрдүн катышуусуз жүзөгө ашырылат.

100. Сроки действия виз зависят от указанных соискателем в поданной заявке, а также в зависимости от категории и типа виз.

101. Жол жүрүү документтерин машина менен окулушунда бирдиктүү системада берилген виза тууралуу маалымат чыгат. Андан тышкары электрондук виза QR-код болот, анда берилген виза тууралуу маалымат камтылган.

§7. Отургузуу жана түшүрүү карталары

102. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары негиздүү зарылдыксыз аба транспорту менен жүргөн адамдардын же алардын атынан аба кемелерин эксплуатациялоочу тарабынан инсандыгын ырастоочу документтерде көрсөтүлгөндөргө кошумча жазуу жүзүндө идентификациялык маалыматтардын берилишин талап кылбайт. Ушул Жобонун максатында Кыргыз Республикасынын тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары 01.01.2011-жылдан тартып же мурда машина менен окулуучу жол жүрүү документтеринен же башка булактардан көрсөтүлгөн маалыматтарды электрондук окуу системасын колдонушат. Бул текшерүү процессин тездетүүгө жана документтерди азайтууга мүмкүндүк берет.

103. Эгерде аба транспорту менен келген же кеткен жүргүнчүлөрдөн жеке маалыматтарды жазуу жүзүндө берүү талап кылынса, талаптар ушул Эрежелерге карата “отургузуу/түшүрүү карточкасы” 5-тиркемесинде көрсөтүлгөн маалыматтар менен чектелет. Отургузуу/түшүрүү карточкасы жүргүнчү тарабынан толтурулат жана аба кемесин иштетүүчү текшерүүнү же толтурууну талап кылбайт, бул жол-жобону жөнөкөйлөтөт жана авиакомпанияларга жүктү азайтат.

104. Отургузуу/түшүрүү карточкалары авиакомпаниялар же алардын агенттери тарабынан азайып бараткан жүргүнчүлөргө аба кемесинин бортуна отурганга чейин же учуунун жүрүшүндө келген жүргүнчүлөргө таратуу үчүн акысыз берилет. Бул бардык жүргүнчүлөр үчүн кошумча чыгымдарсыз жеткиликтүү карталарды камсыз кылат.

105. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мобилдик тиркемелер же авиакомпаниялардын веб-сайттары аркылуу отургузуу/түшүрүү карточкаларын электрондук түрдө толтуруу мүмкүнчүлүгүн камсыздайт, бул процессти тездетүүгө жана кагаз документтерди колдонууну азайтууга өбөлгө түзөт.

106. Жүргүнчүлөрдүн ыңгайлуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана авиакомпаниялар түшүнбөстүктөрдү жана каталарды болтурбоо үчүн отургузуу/түшүрүү карточкаларын толтуруу боюнча нускамаларды бир нече тилде, анын ичинде кыргыз, орус жана англис тилдеринде жайгаштырат.

107. Отургузуу/түшүрүү картасында берилген маалыматтарды өзгөртүү зарыл болгон учурда жүргүнчүлөргө муну электрондук түрдө мобилдик тиркемелер аркылуу же түздөн-түз аэропортто өзүн-өзү тейлөөчү киосктордун жардамы менен жасоого мүмкүнчүлүк берилет.

108. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдү идентификациялоого байланыштуу мүмкүн болуучу көйгөйлөрдү ыкчам аныктоо жана чечүү үчүн отургузуу/түшүрүү карточкаларын автоматтык текшерүү системасын ишке киргизет.

109. Өзгөчө көңүл бурууга же жардамга муктаж болгон жүргүнчүлөр үчүн (мисалы, майыптар же улгайган жарандар) авиакомпаниялар жана мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар отургузуу/түшүрүү карталарын толтурууда жана тапшырууда кошумча колдоо чараларын көрсөтүшөт.

109¹. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары аба транспорту менен келе жаткан же кетип жаткан адамдардан же алардын атынан иш алып барган аба кемелеринин эксплуатациялоочуларынан, инсанды тастыктоочу документтерде көрсөтүлгөндөн тышкары, кошумча жазуу жүзүндөгү идентификациялык маалыматтарды талап кылышпайт. Мындай маалымат талап кылынган учурда, электрондук МСПДлерден маалымат окуй турган системалар колдонулат.

§8. Жол жүрүү документтерин текшерүү

110. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары алдамчылыкка жана кыянаттыкка жол бербөө максатында жүргүнчүлөр көрсөткөн жол жүрүү документтерин баалоодо аба кемелеринин эксплуатанттарына жардам көрсөтөт. Бул жардамга авиакомпаниянын кызматкерлерин окутуу, маалыматтык материалдарды берүү жана документтердин аныктыгын текшерүү үчүн маалымат базаларына кириши мүмкүн.

111. Учуу пунктундагы аба кемелеринин эксплуатанттары адамдардын транзиттик жана көздөгөн мамлекеттердин көзөмөлү үчүн белгиленген жана ушул бөлүмдө баяндалган жарактуу жол жүрүү документтерине ээ болушун камсыз кылуу үчүн зарыл чараларды көрүшөт. Бул эл аралык жана улуттук талаптарга жооп берүүгө жана мыйзамсыз кирүү жана транзиттик иштердин алдын алууга жардам берет.

112. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдүн документтеринин аныктыгын жана тактыгын оперативдүү текшерүү үчүн аба кемелеринин эксплуатанттары тарабынан пайдаланыла турган жол жүрүү документтерин автоматтык түрдө текшерүү системасын киргизет. Мындай системалар биометрикалык идентификацияны жана эл аралык маалымат базаларына кирүүнү камтышы мүмкүн.

113. Жол жүрүү документтерин текшерүүнүн натыйжалуулугун жана тактыгын жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттарына транзиттик жана дайындалган мамлекеттерде колдонулуучу жол жүрүү документтерине, визаларга жана башка уруксат берүүчү документтерге карата талаптар жөнүндө актуалдуу маалыматтарды дайыма жаңылап жана берип турушат.

114. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары жасалма документтерди жана алдамчылыкты аныктоонун жаңы ыкмалары жөнүндө алардын квалификациясын жана маалымдуулугун жогорулатуу үчүн жол жүрүү документтерин текшерүү менен алектенген кызматкерлер үчүн биргелешкен тренингдерди жана окууларды өткөрүшөт.

115. Жараксыз же жасалма жол жүрүү документтери табылган учурларга ыкчам чара көрүү максатында аба кемелеринин эксплуатанттары мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар жана чек аралык көзөмөлдөө органдары менен өз ара аракеттенүүнүн так жол-жоболорунун болушун камсыз кылышат.

116. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттарына жол жүрүү документтерин текшерүүгө байланышкан татаал учурларды чечүү үчүн адистештирилген консультацияларга жана техникалык колдоого мүмкүнчүлүк берет.

117. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин текшерүү жана алдамчылыкка каршы күрөшүү маселелери боюнча башка мамлекеттердин тийиштүү органдары жана ИКАО, ИНТЕРПОЛ сыяктуу эл аралык уюмдар менен маалымат жана мыкты тажрыйбалар менен алмашат.

117¹. Электрондук МОЖЖДтерди текшерүү жүргүзгөн Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органдары мүмкүн болушунча ИКАОнун ДОК тутумуна кошулат жана чек ара көзөмөлүндө электрондук МОЖЖДтердин аныктыгын текшерүү үчүн анда камтылган маалыматтарды колдонушат.

117². Эл аралык каттамдардын келүү жана кетүү пункттарындагы чек ара көзөмөлүндө мүмкүнчүлүккө жараша жүргүнчүлөрдүн жол жүрүү документтери ИНТЕРПОЛдун SLTD базасы менен салыштырылат.

117³. Мүмкүн болушунча автоматташтырылган чек ара көзөмөл системалары (АЧКС) киргизилип, аба транспорту менен келүүчү жана кетүүчү адамдарды каттоону жөнөкөйлөтүү жана тездетүү максатында колдонулат.

117⁴. АЧКС колдонулганда, ИКАОнун ДОК системасындагы маалыматтар электрондук МОЖЖДтердин аныктыгын текшерүү үчүн пайдаланылат, биометрикалык маалыматтар салыштырылат, жүргүнчүнүн документтин мыйзамдуу

ээси экендиги аныкталат, SLTD базасы боюнча текшерүү жүргүзүлөт жана чек ара көзөмөлүнүн башка маалыматтары пайдаланылат.

117⁵. Чек ара көзөмөлү жана АЧКС колдонгон башка органдар мүмкүн болушунча чыгып кетүүчү көзөмөл пункттарында тиешелүү персоналдын болушун камсыз кылып, жүргүнчүлөрдүн үзгүлтүксүз өтүшүн жана коопсуздук же бүтүндүк маселелери чыккан учурда ыкчам чечим кабыл алууну камсыз кылышат.

§9. Чыгуу менен байланышкан жол-жоболор

118. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары келген адамдардын киреше салыгын төлөгөндүгү жөнүндө маалымкаттарды көрсөтүшүн талап кылбайт. Бул тариздөө процессин жөнөкөйлөтөт жана жүргүнчүлөргө бюрократиялык жүктү азайтат.

119. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчү киреше салыгын төлөбөгөн учурда аба кемесинин эксплуатантына жоопкерчилик жүктөбөйт. Бул авиакомпанияларды кошумча милдеттерден бошотот жана жоопкерчиликтин так бөлүштүрүлүшүн камсыз кылат.

120. Эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары менен бирдикте учуу менен байланышкан формалдуулукту талап кылуучу токтогон учурдагы убакыт же тартип боюнча аба кемесинин учуучу убакытсынын жалпы аралыгы узакка созулбашы үчүн эгер башка убакыт каралбаса, анда ошого жараша тиешелүү чараларды көрүшөт. Бул убакыт жүргүнчүнүн каттамга каттоо пунктуна, кароо пунктуна же конкреттүү аэропорттун башка бир текшерүүнү талап кылуучу пунктуна келген учурунан тартып эсептелет. Бул чаралар учуу жол-жоболорунун өз убагында аткарылышын жана натыйжалуулугун камсыздоого көмөктөшөт.

121. Кетип жаткан жүргүнчүлөрдүн жол жүрүү документтерин текшерүүнү жүзөгө ашыруучу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун администрациялары менен бирдикте мындай текшерүүлөрдү тездетүү үчүн тийиштүү технологияны жана көп каналдуу параллелдүү көзөмөл системасын же жүргүнчүлөрдү бөлүштүрүүнүн башка ыкмаларын колдонушат. Бул текшерүү процессин тездетүүгө жана жүргүнчүлөрдүн күтүү убактысын кыскартууга жардам берет.

122. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жасалма жол жүрүү документтерин мыйзамда белгиленген тартипте алып коюшат. Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документинин мыйзамдуу ээси катары өзүн тааныштырган адамдан жол жүрүү документтерин алып кое алат. Мындай документтер кайрылуудан токтоосуз алынып коюлат жана аларды берген катары көрсөтүлгөн мамлекеттин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдарына же ошол мамлекеттин туруктуу дипломатиялык өкүлчүлүгүнө кайтарылып берилет, буга мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар документтерди укук колдонуунун алкагында алып койгон учурлар кирбейт.

Эскертүү: 122-пункттагы бир дагы талап жол жүрүү документтери жасалма, же жасалма болуп саналган, же жол жүрүү документтери башка адамга таандык болгон жана ушул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §9,125-пунктуна ылайык Кыргыз

Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тарабынан алынып коюлган жүргүнчүлөрдү кирүүгө укуксуз кайтарып берүүгө тоскоолдук кылган катары чечмеленбеши керек.

Бул жүргүнчүлөр бул Эрежелердин 5-бөлүмүнүн §2. 292-пунктуна ылайык берилген коштоочу каттын негизинде жол жүрө алышат.

123. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары чек ара көзөмөлүнүн алкагында текшерүү үчүн анын аймагынан кетип жаткан жүргүнчүлөрдүн жүгүн көрсөтүүнү талап кылбайт. Бул учуу процессин жөнөкөйлөтөт жана жүргүнчүлөрдүн кечигүүсүн азайтат.

124. Алаканын жана координациялоону жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу өкүлдөрү жана эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары үзгүлтүксүз түрдө учуу жол-жоболорун оптималдаштырууга жана алардын натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган жайналыштарды жана тренингтерди өткорүп турат.

125. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин автоматтык сканерлөө жана текшерүү системаларын ишке киргизүү менен, бул текшерүү процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.

126. Жүргүнчүлөрдү тейлөөнү жакшыртуу максатында, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар жана аэропорттор текшерүүдөн өтүү убактысы жана жол-жоболору тууралуу актуалдуу маалыматты көрсөтө турган маалымат таблоллорун жана мобилдик тиркемелердин болушун камсыздайт.

127. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиакомпаниялар менен бирдикте учуулардын эрежелерин жана жол-жоболорун түшүндүрүү менен жүргүнчүлөр үчүн маалыматтык компанияларды өткөрүүдө, бул каталардын жана түшүнбөстүктөрдүн санын азайтууга жардам берет.

128. Жүргүнчүнү кошумча текшерүү же каттам кечиктирилген учурда жүргүнчү үчүн болгон ыңгайсыздыкты минималдаштыруу үчүн Кыргыз республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ыңгайлуу шарттагы күтүү аймагын жана тейлөөлөр менен камсыздайт.

§10. Кирүүгө байланыштуу жол-жоболор жана милдеттер

129. Эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары аба кемесинин сыйымдуулугуна жана расписание боюнча келүү убактысына карабастан, аба кемесинен түшкөндөн кийин 60 мүнөттүн ичинде кадимки текшерүүдөн өтүүгө тийиш

болгон бардык жүргүнчүлөрдү тариздөөнү камсыз кылууга тийиш. Бул келүү процессин тездетүүгө жана кечигүүлөрдү азайтууга мүмкүндүк берет.

130. Текшерүүлөрдү тездетүү максатында эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары колдонулуучу технологияны колдонушат жана иммиграциялык көзөмөлдүн көп каналдуу системасын же мындай чаралар жүргүнчүлөр агымынын көлөмү менен акталган эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдү бөлүүнүн башка ыкмаларын киргизишет. Бул жүргүнчүлөрдүн агымын натыйжалуу башкарууга жана күтүү убактысын азайтууга жардам берет.

131. Өзгөчө учурларды кошпогондо, жүргүнчүлөрдөн жана экипаж мүчөлөрүнөн паспорттук көзөмөл пунктуна келгенге чейин жол жүрүү документтерин же өздүгүн күбөлөндүрүүчү башка документтерди тапшыруу талап кылынбайт. Бул келүү процессин жеңилдетет жана жүргүнчүлөр үчүн ыңгайсыздыкты азайтат.

132. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдү жана экипажды Кыргыз Республикасына кирүү предметин текшерүү үчүн токтоосуз кабыл алышат.

Эскертүү: Жүргүнчү же экипаж мүчөсү өлкөгө кирүүгө уруксат алуу максатында аба кемесинен түшкөндөн кийин кирүү зонасынын көзөмөлдөө пунктуна биринчи келген учурда “текшерүүгө кабыл алынат”. Мындай текшерүү аба кемесинен түшкөндөн кийин дароо ишке ашырылышы мүмкүн болгон саякат документтерин кароону камтыбайт.

133. Бул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §10 132-пунктуна ылайык аба кемесинин эксплуатанты учуп кеткен жүргүнчүлөрдү жана экипаж мүчөлөрүн аба кемесинен чыккан учурдан тартып, алар текшерүүгө алынганга чейин коргоо жана камкордук үчүн жооп берет.

134. Текшерүүгө кабыл алынгандан кийин Кыргыз Республикасынын тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын мүчөлөрүнүн кирүүсүнө уруксат берилгенге чейин же алардын кирүүгө укугу жок адамдар экендиги аныкталганга чейин аларды коргоо жана камкордукка алуу үчүн жоопкерчилик тартышат.

135. Жүргүнчүлөрдү жана экипаж мүчөлөрүн коргоо жана камкордукка алуу үчүн аба кемесинин эксплуатантынын жоопкерчилиги бул адамдар Кыргыз Республикасынын аймагына киргизилген учурда токтотулат.

136. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тарабынан жүргүнчүлөр жөнүндө алдын ала маалымат системасы киргизилген, анда учканга чейин айрым паспорттук же визалык маалыматтарды чогултуу, аларды электрондук каражаттардын жардамы менен өзүнүн ыйгарым укуктуу органдарына берүү жана келип жеткенге чейин тобокелдикти башкаруу максатында мындай маалыматтарды талдоо, жол-жоболоштурууну тездетүү каралган. Каттоонун узактыгын кыскартуу максатында машина менен окулуучу жол жүрүү документтерине киргизилген маалыматты кабыл алуучу машина эсептөөчү түзүлүштү пайдалануу керек.

137. Жүргүнчүлөр жөнүндө берилүүчү идентификациялык маалыматты аныктоодо техникалык талаптарга жооп берген жол жүрүү документтеринде машина окуй турган формада ИКАОнун “Машина менен окулуучу жол жүрүү документтери”

документинде (Дос 9303, 1 жана 2 бөлүгү) болгон маалыматтардын элементтерин гана берүү талап кылынат.

138. Жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалымат берүү тууралуу система боюнча электрондук түрдө жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалымат берүү учурунда бланктагы пассажирдик коштоочу документти берүү талап кылынбайт. Бул болсо жол-жоболорду жеңилдетип кагаз менен иштөө көлөмүн азайтат.

139. Эгер жүргүнчүлөр жана экипаж мүчөлөрү алым төлөнүүчү же ташууга чектөө коюлган товарларды алып бара жатышпаса анда багаж жөнүндө кат түрүндө декларация талап кылынбайт. Бул болсо багажды тариздөө жол-жобосун жөнөкөйлөтөт жана текшерүүдөн өтүү убактысын азайтат.

140. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тобокелдикти башкаруунун талаптарын эске алуу менен Кыргыз Республикасынын эл аралык аэропортторундагы ташуулардын шарттарына жана көлөмдөрүнө ылайык келген эки каналдуу системаны же бажылык текшерип кароонун жана карантиндик көзөмөлдүн башка тандап алуу процессин колдонот.

Эскертүү: Бул Эрежелерге 6-тиркемени “Эки каналдуу система негизинде авиа жүргүнчүлөрдү бажылык көзөмөлдөөсүн жөнөкөйлөтүү” караңыз.

141. Кирүүлөрдүн чектелген санына берилген визаларда визанын ээси, аба кемесинин каалаган эксплуатанты жана керек болсо, Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары кандайдыр бир атайын каражаттарды колдонбостон анын жарактуулугун тез аныктай алышы үчүн визаны пайдалануунун ар бир учуру жөнүндө тиешелүү ыкма менен (так жана укуктуу кемсинтпейт) белги коюлат.

142. Жүргүнчүлөр жана экипаж мүчөлөрү өздүгүн күбөлөндүргөн өздөрүнүн жол жүрүү документтерин же башка расмий жол жүрүү документтерин жеке көрсөткөндөн кийин Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары текшерүүдөн кийин айрым өзгөчө учурларды кошпогондо документтерди кайтарып беришет. Бул текшерүү процедурасынын тез бүтүшүнө өбөлгө түзөт жана жүргүнчүлөр менен экипаждын ыңгайсыздыгын азайтат.

143. Медициналык кароого жугуштуу оорулар таралган аймактан аба кемеси менен келе жаткан жана ал оорудан инкубациялык мөөнөттөн өтүп жаткан жүргүнчүлөр башка жарандардын ден-соолугун коргоо жана жугуштуу ооруну жайылтууну токтотуу максатында өткөрүлөт.

§11. Транзит менен байланыштуу жол-жоболор жана талаптар

144. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын эл аралык аэропортторунун эксплуатанттары менен бирдикте бир мамлекеттен келген жана ошол эле күнү ошол эле аэропорттон же башка рейс менен үчүнчү мамлекетке кетип жаткан экипаж, жүргүнчүлөр жана алардын жүктөрү транзиттик мамлекетке кирүүдө талап кылынган чек аралык көзөмөлдүн формалдуулуктарынан өтпөстөн келген аэропортто убактылуу кала алышы үчүн тике транзиттик зоналарды же шарттарды түзөт.

145. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте транзиттик зонанын жүргүнчүлөрү рейстердин ортосунда оңой багыт алышы жана тез жылып кетиши үчүн тийиштүү инфраструктуранын жана көрсөткүчтөрдүн болушун камсыз кылышат.

146. Транзиттик аймактагы жүргүнчүлөр үчүн эс алуу жайлары, кафелер жана интернетке кирүү сыяктуу шарттарды алардын күтүүсүн ыңгайлуураак кылуу үчүн берилет.

147. Эл аралык аэропорттун эксплуатанттары жана авиакомпаниялары транзиттик жүргүнчүлөрдү иштетүүнү тездетүү жана күтүү убактысын азайтуу үчүн алдын ала эскертүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылышат.

148. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары жүргүнчүлөргө ыңгайлуу болушу үчүн кыргыз, орус жана англис тилдерин кошкондо, колдонулган тилдеги маалыматтык такталардын жана таблолордун болушун камсыз кылышат.

149. Рейс кечигип же токтотулган учурда транзиттик жүргүнчүлөргө керектүү маалымат жана жардам, анын ичинде башка рейстерге жайгаштыруу жана багыттоо жолдору берилет.

150. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары транзиттик жүргүнчүлөрдүн ар кандай пайда болгон маселелерин же көйгөйлөрүн тез арада чечүү үчүн авиакомпаниялар жана аэропорттун кызматтары менен ыкчам өз ара аракеттенүүнү камсыз кылышат.

151. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары жана авиакомпаниялар тейлөөнүн жана коопсуздуктун жогорку деңгээлин камсыз кылуу үчүн өздөрүнүн персоналы үчүн транзиттик жүргүнчүлөр менен иштөө боюнча үзгүлтүксүз тренингдерди өткөрүп турушат.

§12. Ээсинен бөлүнүп кеткен багажды тескөө

152. Аба кемелеринин эксплуатанттары жөнөтүлгөн жүктү анын ээси турган жерге жөнөтүүгө милдеттүү. Аба кемелеринин эксплуатанттарына жол жүктү жөнөтүүгө байланыштуу үстөк айыптарды, импорттук алымдарды жана салыктарды төлөө үчүн жоопкерчилик жүктөлбөйт. Бул авиакомпаниялар үчүн каржылык тобокелдиктерди минималдаштырууга мүмкүндүк берет.

153. Авиациялык коопсуздук чаралары же башка зарыл болгон көзөмөл чаралары менен шартталган учурларды кошпогондо, бир эле аэропортто бир эл аралык рейстен экинчи рейске текшерүүсүз эле салынган жүктү түз өткөрүп берүүгө уруксат берилет. Түздөн-түз өткөрүп берүү мүмкүн болбогон учурларда, мындай багажды тиешелүү жерде кылдат байкоо астында убактылуу сактоо чаралары көрүлөт. Бул жүктүн коопсуздугун жана сактыгын камсыз кылат.

154. Аба кемелеринин эксплуатанттарына дайындалган тиешелүү пунктта анын ээсинин атынан бажылык тазалоо үчүн таанылбаган, талап кылынбаган же

жөнөтүлгөн багажды көрсөтүүгө жана мындай багажды ээсине жеткирүүгө уруксат берилет. Бул багажды кайтаруу процессин жеңилдетет жана ээси аны тезирээк алат.

155. Белгисиз, талап кылынбаган же башка жакка жөнөтүлгөн багаж менен иш-аракеттерди жүргүзүү жана аны аба кемесинин эксплуатантына кайтарып берүү үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар бажылык тазалоону тездетишет. Анын ээсин аныктоо үчүн зарыл болгон учурда аба кемелеринин эксплуатанттарына мындай багажды ачууга уруксат берилет. Бул ээсин тезирээк аныктоого жана жүктү кайтарып берүүгө жардам берет.

156. Учактарды эксплуатациялоочу уюмдар ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар тарабынан бажы тазалоосунан али өтө элек жүктөрдү сактоо милдетинен жана мындай жүктөр бажы органдарынын карамагына өткөрүлүп, алардын өзгөчө контролунда турган учурдан тартып, ошол жүктөр боюнча импорттук бажы төлөмдөрүн жана салыктарды төлөө жоопкерчилигинен бошотулат.

157. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелерин эксплуатациялоочулар салынган жүктү жоготуу же кечиктирүү учурларын минималдаштыруу үчүн жол-жоболордун жана технологиялардын болушун камсыз кылышат.

158. Аба кемелеринин эксплуатанттары жүргүнчүлөргө алардын жүгүнүн абалы жөнүндө маалымат берүүгө жана жоголгон же жиберилген учурда аны тез издөө жана кайра кайтаруу үчүн зарыл чараларды көрүүгө милдеттүү.

159. Багаж жоголгон же жөнөтүлгөн учурда, аба кемелеринин эксплуатанттары жүргүнчүлөргө арыздарды берүү жана компенсация алуу боюнча ыкчам жана натыйжалуу жол-жоболорду аткарууга мүмкүнчүлүк беришет, бул кардарлардын канааттануу деңгээлин жогорулатууга жардам берет.

160. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары персоналга алардын квалификациясын жана мыкты тажрыйбалар жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн сиңирген жана белгисиз жүктөр менен иштөө боюнча тренингдерди үзгүлтүксүз өткөрүп турушат.

161. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары башка мамлекеттердин тийиштүү органдары жана эл аралык уюмдар менен маалымат алмашуу жана багажды башкаруу жаатындагы мыкты тажрыйбалар маселелери боюнча өз ара аракеттенишет.

§13. Экипаждын мүчөлөрүнүн жана башка эксплуатанттардын персоналынын өздүгүн тастыктоо жана киргизүү

162. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте учуу жана келүү учурунда зарыл болгон экипаждын мүчөлөрүн жана алардын жүктөрүн кароону тездетүүгө багытталган чараларды белгилейт. Бул кечигүүлөрдү минималдаштырууга жана көзөмөл жол-жоболорунун натыйжалуулугун жогорулатууга мүмкүндүк берет.

163. Кыргыз Республикасынын аба кемелеринин эксплуатанттарынын экипаж мүчөсүнүн күбөлүгүн (ЭМК) берүү жарандык авиация органы тарабынан бекитилүүчү Кыргыз Республикасынын жарандык авиациясынын экипаж мүчөсүн, инспекторун жана башка персоналдын күбөлөндүрүү жөнүндө нускамага ылайык ишке ашырылат.

Эскертүү: ЭМК экипаж мүчөлөрүнүн идентификациясы катары колдонуу үчүн карта катары иштелип чыккан, ал эми экипаждын күбөлүктөрү учуу экипажынын мүчөлөрүнүн кесиптик квалификациясын тастыктоо болгон өзүнүн негизги функциясын аткарат.

164. ЭМК машина менен окулуучу карточканын формасында ИКАО (Doc 9303) документинин “1 жана 2 өлчөмүндөгү расмий машина менен окулуучу жол жүрүү документтери” 3-бөлүгүндө көрсөтүлгөн техникалык талаптарга ылайык берилет.

Эскертүү: Экипаждын күбөлүгү берилген экипаждын ар бир мүчөсү ага киргизилген маалыматтардын тууралыгын текшерүүгө жана баалоого жана зарыл болгон учурда оңдоолорду акысыз киргизүүнү талап кылууга укуктуу.

165. Өздүгүн тасытктоочу экипаждын мүчөлөрүнүн идентификациялык карталары бул Эрежелердин 7-тиркемесинде көрсөтүлгөн форматта даярдалат.

166. Ар бир берилген, токтотулган же жокко чыгарылган өздүгүн тастыктоочу документтер кийлигишүүлөрдөн корголуучу жана мыйзамсыз кирүүдөн корголуучу электрондук маалымат базасында сакталууга тийиш. Электрондук маалымат базасында сакталган жана экипаждын күбөлүгүндө камтылган бардык маалыматтар экипаждын өздүгүн тактоо үчүн зарыл болгон маалыматтар менен чектелиши керек. Кыргыз Республикасынын аба кемелеринин эксплуатанты ЭМК тийиштүү пайдалануу, ошондой эле ЭМК өз убагында алып коюу жана кайтарып берүү боюнча ЭМК ээсинин көзөмөлү үчүн жоопкерчилик тартат.

167. Экипаждын мүчөсүнүн эсеби жана өздүк күбөлүгү мамлекеттик ыйгарым укуктуу орган же ушул органдын атынан жүргүзүлгөн анкеталык маалыматтар жана соттолбогондугу жөнүндө маалымат текшерилгенден кийин гана берилет. Мындан тышкары, ЭМК берүүдө документти берүүдөн мурун өтүнүүчүнүн кызматтык абалын тастыктоо, карточкалардын бланктарынын запасынын сакталышын көзөмөлдөө жана ЭМК жана экипаждын өздүк күбөлүгүн берген персоналдын милдеттүү отчеттуулугу сыяктуу көзөмөлдөө чаралары колдонулат.

168. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары экипаждын курамында эл аралык рейстер менен келген/кеткен чет өлкөлүк жарандардан башкы декларация же учууга тапшырма менен ырасталган ЭМК көрсөткөндө 10 суткадан ашпаган мөөнөткө Кыргыз Республикасынын визасынын болушун талап кылбайт. Экипаждын мүчөлөрү Кыргыз Республикасынан жүргүнчүлөр катары келген/кеткен учурда Башкы декларациянын же учууга тапшырманын көчүрмөсүн Кыргыз Республикасына киргендигинин (кетүүсүнүн) белгиси менен Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органына милдеттүү түрдө берүү зарыл.

169. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары башкы декларация боюнча кызматтык милдеттерин аткаруу учурунда эл аралык рейс менен келген учурда ЭМК көрсөткөн экипаждын мүчөлөрүнөн визанын болушун талап кылбайт жана алар кийинки көрсөтүлгөн рейсте өздөрүнүн кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн каралган мезгилге, бирок 15

суткадан ашпаган мөөнөткө убактылуу кирүүгө уруксат сурайт. Экипаждын мүчөлөрү Кыргыз Республикасынан жүргүнчү катары кеткен учурда башкы декларациянын көчүрмөсүн Кыргыз Республикасына киргендигин белгилөө менен Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органына милдеттүү түрдө берүү зарыл.

Кыргыз Республикасы аба кемелеринин башка эксплуатантынын аба кемесинде же транспорттун башка түрү менен келген учурда аба кемесин көрсөткөн экипаждын мүчөлөрүнө визанын болушун талап кылбайт жана алар көрсөткөн рейсте өздөрүнүн кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн каралган мезгилге, бирок 15 суткадан ашпаган мөөнөткө убактылуу кирүүгө уруксат сурайт.

170. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары аба кемелерин эксплуатациялоонун чет өлкөлүк персоналды болуп саналган, Кыргыз Республикасынын аймагында же аймагы аркылуу учууларды аткарган, аба кемесинин учууга жарактуулугун калыбына келтирүү максатында эл аралык рейстер менен келген/кеткен, техникалык себептер боюнча учууну 15 суткадан ашпаган мөөнөткө уланта албаган чет өлкөлүк жарандардан Кыргыз Республикасынын визасынын болушун талап кылбайт.
171. Бул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §13 168, 169-пункттарда берилген мөөнөттөрдү узартуу, беитилген тартипте ишке ашырылат.
172. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары актуалдуулукту жана маалыматтын тактыгы үчүн ЭМК электрондук базасына үзгүлтүксүз жаңылоону камсыздайт.
173. Коопсуздук деңгээлин жогорулатуу максатында экипаждын мүчөлөрүнүн күбөлүктөрүндө голограммалар, суу белгилери жана жасалмалоону болтурбоочу башка коргоо элементтери камтылууга тийиш.
174. Аэропорттун эксплуатанттары жана авиакомпаниялар ЭМК кызматкерлери үчүн бул документтерди колдонуунун эрежелери жана жол-жоболору жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн үзгүлтүксүз тренингдерди өткөрүшөт.
175. ЭМК берүү жол-жобосун тездетүү жана узартуу үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар арыздарды берүүнүн жана документтердин абалын көзөмөлдөөнүн электрондук тутумун киргизүүдө, бул процессти ачык-айкын жана натыйжалуу кылат.
176. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ЭМК аныктыгын тастыктоо жана мүмкүн болгон бузуулар жөнүндө маалымат алмашуу үчүн башка мамлекеттердин тиешелүү органдары менен оперативдүү өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылат.

§14. Жарандык авиациянын инспекторлору

177. Инспекторы гражданской авиации другого государства, выполняющие свои обязанности, связанные с инспекцией, оформляются таким же образом, как и члены экипажа при прохождении процедур, связанных с прибытием и убытием.

Это обеспечивает единообразие и упрощение процедур для инспекторов гражданской авиации.

178. Жарандык авиациянын инспектору тарабынан ушул Эрежелердин 8-тиркемесинде көрсөтүлгөн өздүгүн тастыктоочу документ берилет. Бул документ алардын абалын тастыктайт жана кызматтык милдеттерин аткарууну жеңилдетет.

Эскертүү: Жарандык авиациянын инспекторлору ушул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §14 177-пунктунда эскертилген өздүгүн күбөлөндүргөн документин алып жүрүүгө тийиш, инспектордун жүрүү маршрутунун көчүрмөсү жана жарактуу паспорту.

179. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиакомпаниялар жана аэропорттор үчүн жеткиликтүү болгон расмий веб-сайттарда жана маалыматтык материалдарда жарандык авиация инспекторлорунун укуктары жана милдеттери жөнүндө маалыматтын болушун камсыз кылат. Бул жол-жоболорду жакшыраак түшүнүүгө жана белгиленген эрежелерди сактоого өбөлгө түзөт.

180. Коопсуздук деңгээлин жогорулатуу жана алдамчылыктын алдын алуу үчүн жарандык авиация инспекторунун күбөлүктөрүндө голограммалар, суу белгилери жана жасалма акча жасоону кыйындаткан башка технологиялар сыяктуу коргоочу элементтер камтылышы керек.

181. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары кечиктирүүлөрдү минималдаштыруу жана инспекциялык милдеттерди натыйжалуу аткарууну камсыз кылуу үчүн жарандык авиациянын инспекторлорун тариздөөдө оперативдүү өз ара аракеттенүүнү жана аракеттерди координациялоону камсыз кылышат.

182. Жарандык авиациянын инспекторлору коопсуздук жана текшерүү жол-жоболорунун актуалдуу маселелери боюнча үзгүлтүксүз тренингдерден жана окуулардан өтүп турушат, бул кесиптик квалификациянын жогорку деңгээлин сактоого жардам берет.

183. Жарандык авиациянын инспекторлорунун иши менен байланышкан талаш кырдаалдар же маселелер пайда болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аларды ыкчам чечүү жана зарыл колдоо көрсөтүү үчүн так жол-жоболордун болушун камсыз кылышат.

184. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жарандык авиациянын инспекторлорун каттоо жана көзөмөлдөө үчүн электрондук системаларды киргизүүдө, бул аткарылып жаткан инспекциялар жана инспекторлордун орун которуулары жөнүндө маалыматтардын тактыгын жана актуалдуулугун камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

§15. Өзгөчө кырдаалдагы жардам/форс-мажордук учурлардагы абалдар кирүү визалары

185. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары форс-мажордук жагдайлардан улам рейстин өзгөргөндүгүнөн же кечигүүсүнөн улам келгенге чейин талап кылынган кирүү визасын албаган жүргүнчүгө же экипаждын мүчөсүнө убактылуу кирүүгө уруксат берүү үчүн чараларды көрөт.

- Бул жүргүнчүлөргө жана экипажга пайда болгон көйгөйлөрдү кошумча кечигүүсүз тез арада чечүүгө мүмкүндүк берет.
186. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары рейсти жокко чыгарууга же кечиктирүүгө байланыштуу күтүүсүздөн кармалган транзиттик жүргүнчүлөргө аэропорттон жайгаштыруу максатында чыгып кетүүгө уруксат берүү чараларын көрөт. Бул күтүлбөгөн кырдаалда жүргүнчүлөрдүн ыңгайлуулугун жана коопсуздугун камсыз кылууга жардам берет.
187. Форс-мажордук жагдайлардын натыйжасында өзгөчө кырдаалда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар, аба кемелеринин эксплуатанттары жана аэропорттордун эксплуатанттары медициналык жардамга муктаж, коштоосу жок жашы жете электерге жана ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген жүргүнчүлөргө биринчи кезекте жардам көрсөтүшөт. Бул жүргүнчүлөрдүн эң аялуу категорияларына керектүү жардамдын көрсөтүлүшүн камсыздайт.
188. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, эгерде форс-мажордук жагдайлардын натыйжасында рейстердин кармалышынан улам алардын визасынын мөөнөтү бүткөн болсо да, жарактуу авиаброну бар жүргүнчүлөрдүн өз аймагынан чыгуусуна же ал аркылуу транзитине уруксат берүү үчүн чараларды көрөт.
189. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары форс-мажордук жагдайлардын натыйжасында рейстери үзгүлтүккө учураган жүргүнчүлөргө жардам көрсөтүү үчүн ыкчам ишке киргизүү зарыл болгон персоналдын кирүүсүнө көмөк көрсөтүү үчүн чараларды көрөт.
190. Форс-мажордук жагдайлардын натыйжасында рейс кечигип же учуу маршруту өзгөргөн учурда, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар жарактуу брондолгон, бирок талап кылынган кирүү визасы жок жүргүнчүлөрдүн өз аймагы аркылуу транзитине уруксат берүү үчүн чараларды көрүшөт.
191. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары форс-мажордук шарттарда кирүүгө убактылуу визаларды жана уруксаттарды тез арада берүү үчүн автоматташтырылган системаларды иштеп чыгат жана ишке киргизет, бул жол-жоболорду тездетүүгө жана бюрократиялык кечигүүлөрдү азайтууга мүмкүндүк берет.
192. Өз ара аракеттенүүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар рейстердин кармалышы жана жүргүнчүлөргө жардам көрсөтүүнүн зарылдыгы жөнүндө маалыматты оперативдүү алмашуу үчүн авиакомпаниялар жана аэропорттор менен байланыш каналдарын белгилешет.
193. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары пайда болгон көйгөйлөрдү ыкчам чечүүгө даярдыгын жогорулатуу үчүн персонал үчүн форс-мажордук шарттарда иштөө боюнча үзгүлтүксүз тренингдерди жана окууларды уюштурушат.
194. Жүргүнчүлөргө маалымат берүүнү жакшыртуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары мобилдик тиркемелер, веб-сайттар жана аэропорттордогу маалымат такталары аркылуу каттамдардын кечигүүлөрү жана мүмкүн болгон аракеттер жөнүндө актуалдуу маалыматты беришет.

195. Коопсуздук деңгээлин жогорулатуу жана жүргүнчүлөрдү коргоо үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар аэропорттордо медициналык кызматтардын жана биринчи жардам көрсөтүү зоналарынын болушун, ошондой эле өзгөчө кырдаалдарга ыкчам чара көрүү үчүн жергиликтүү медициналык мекемелер менен кызматташууну камсыздайт.
196. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин жана эл аралык уюмдардын тиешелүү органдары менен форс-мажордук жагдайлардагы шарттарды кандай башкаруу боюнча эң мыкты тажырыйбалары менен бөлүшүү үчүн алакаларды түзөт.

§16. Жашы жете элек балдар

197. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатанттары Кыргыз Республикасынын Авиациялык эрежелеринин 4-бөлүмүнүн 4.2-пунктуна “Аба ташууларынын тартибине” ылайык беш (5) жашка чейинки жашы жете элек балдарды коштоп жүрүүчү адамы жок жүрүүгө жол бербөөгө тиешелүү чараларды көрүшөт.
198. Аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элек балдарды алардын көзөмөлү астында жол жүрүүгө тиешелүү программаларды киргизет. Авиакомпаниянын программасы жашы жете элек жүргүнчүлөрдүн коопсуздугун жана ыңгайлуулугун камсыз кылуу боюнча так процедураларды жана чараларды камтыйт.
199. Коштоосу жок жашы жете элек балдарды ташыган аба кемелеринин эксплуатанттары өздөрүнүн программаларынын алкагында коштоочу документке төмөнкү маалыматтардын киргизилишин камсыз кылышат:
- Аты-жөнү, паспортунун же өздүгүн тастыктоочу документинин номери, ошондой эле жашы жете элек баланын байланыш маалыматы (жашаган өлкөсү, үйүнүн дареги жана телефон номери), учуп баратканда аны жөнөткөн адам жана жашы жете элек баланы бара турган жеринде тосуп алган адам.
  - Жашы жете элек баланын ата-энесинин же камкорчусунун фамилиясы жана аты (аттары), ошондой эле байланыш маалыматы (жашаган өлкөсү, үйүнүн дареги жана телефон номери).
200. Аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элек балдардын ата-энелери же камкорчулары менен учуу учурунда аларга баланын абалы жана турган жери жөнүндө актуалдуу маалыматтарды берүү менен дайыма байланышта болууну камсыз кылууга милдеттүү.
201. Учуу кечигип же учуу багыты өзгөргөн учурда, аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элек балдардын коопсуздугун жана ыңгайлуулугун камсыз кылуу үчүн бардык зарыл чараларды көрүшөт, анын ичинде тамак-аш, суусундуктар сыяктуу тиешелүү кам көрүү.
202. Аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элек балдарды саякаттын бардык этаптарында коштоп жүрүүгө жана аларга кам көрүүгө жооптуу атайын даярдалган персоналдын болушун камсыз кылышат.
203. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттары менен бирдикте коштоосуз жүргөн жашы жете

- элең балдардын коопсуздугун камсыз кылуу жана аларды жоготуп алуу же туура эмес алып өтүү тобокелдиктерин минималдаштыруу үчүн аларды идентификациялоо жана көзөмөлдөө системасын иштеп чыгат жана ишке киргизет.
204. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элең балдар менен иштеген персонал үчүн алардын квалификациясын жана мыкты тажрыйбалар жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн үзгүлтүксүз тренингдерди жана окутууларды өткөрүүнү камсыз кылышат.
205. Ата-энелерге жана камкорчуларга маалымдоону жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары коштоосуз жүргөн жашы жете элең балдарды ташуу эрежелери жана жол-жоболору жөнүндө кеңири маалыматты өздөрүнүн веб-сайттарында жана маалыматтык материалдарында беришет.

4-бөлүм

Жүктөрдү жана башка буюмдарды киргизүү жана чыгаруу

§1. Жалпы жоболор

206. Аба транспорту менен ташылуучу товарларды чыгарууну жана бажылык тазалоону жөнөкөйлөтүү жана тездетүү максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиациялык жүк ташуулардын шарттарына ылайык келген эрежелерди жана жол-жоболорду кабыл алат жана аларды ашыкча кечигүүлөргө жол бербегендей колдонот. Бул натыйжалуулукту жогорулатууга жана жүктөрдү иштетүүгө кеткен убакытты азайтууга жардам берет.
207. Жүктү аба транспорту менен, ошондой эле жер үстүндөгү транспорт менен ташууда авиа жүктөөчү коштоочу кагазга ылайык Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тарабынан аба транспорту менен ташуудагыдай эрежелер жана жол-жоболор колдонулат. Бул жүктөрдү иштетүүдө бирдейликти жана болжолдоону камсыз кылат.
208. Аба транспорту менен ташылуучу товарларды чыгарууга же бажылык тазалоого тиешелүү эрежелерди жана жол-жоболорду киргизүүдө же өзгөртүүдө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Бул Эрежелердин 4-бөлүмүнүн §1.206-пунктта баяндалган аракеттерди жүзөгө ашыруу максатында аба кемелеринин эксплуатанттарына жана башка кызыкчылыгы бар тараптарга белгиленген тартипте кабарлайт. Ушул Эрежелердин 4-главасы. Бул өз убагында маалымдоону камсыз кылат жана кызыкдар тараптарга өзгөрүүлөргө ылайыкташууга мүмкүндүк берет.
209. Натыйжалуулукту жогорулатуу үчүн импорттолуучу же экспорттолуучу товарларды физикалык карап чыгууну жөнөкөйлөтүүчү текшерүүнүн же текшерип кароонун заманбап техникалык каражаттары колдонулат. Мындай

каражаттарга сканерлер, автоматтык идентификациялоо тутумдары жана процессти тездетүүгө жардам берген башка технологиялар кирет.

210. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордо бажы инфратүзүмүн (ачык зоналар жана/же бажы кампалары, жабдуулар) түзүшөт, бажы жол-жоболорун жүзөгө ашырууда аларды пайдаланышат же болбосо мыйзамда белгиленген тартипте өзүнүн жабдууларын башка уюмдарга пайдаланууга уруксат беришет. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ишти натыйжалуу уюштуруу жана жүктөрдү иштетүү жол-жоболорун жөнөкөйлөтүү максатында алардын чектеринде аткарылышы мүмкүн болгон операциялардын түрлөрүнө тиешелүү толук эрежелерди жарыялайт.
211. Эл аралык аэропортто ачык зоналар жана/же бажы кампалары жок болгон, бирок алар жакын жайгашкан аймактарда болгон учурларда, Кыргыз Республикасынын тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары процесстин бардык катышуучулары үчүн бирдей шарттарды камсыз кылуу жана логистиканын натыйжалуулугун жогорулатуу максатында транспорттун башка түрлөрү сыяктуу эле шарттарда аба транспорту көрсөтүлгөн каражаттарды пайдалана алышы үчүн чараларды көрүшөт.
212. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бардык кызыкчылыгы бар тараптардын актуалдуу маалыматтарга жетүүсү үчүн жүктөрдү ташып кирүү жана ташып чыгуу жаатындагы колдонуудагы эрежелер жана жол-жоболор жөнүндө маалыматты дайыма жаңылап турууну камсыз кылышат.
213. Процесстердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүктөрдү электрондук декларациялоо жана көзөмөлдөө системасын киргизишет, бул бажылык тазалоо процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.

213¹. Бажы операцияларын оптималдаштыруу, көзөмөлдүн натыйжалуулугун жогорулатуу жана тариздөө убактысын кыскартуу, ошондой эле тобокелдиктерди баалоо, көзөмөл объекттерин тандоо жана бажы көзөмөлүнүн формалары боюнча алдын ала чечимдерди кабыл алуу максатында, учактарды эксплуатациялоочу уюм (аба ташуучу же анын ыйгарым укуктуу өкүлү) Евразия экономикалык биримдигинин Бажы кодексине жана Кыргыз Республикасынын бажы жөнгө салуу чөйрөсүндөгү мыйзамдарына ылайык, ыйгарым укуктуу мамлекеттик органга электрондук форматта алдын ала маалыматты милдеттүү түрдө жөнөтөт.

213². Жүктөр жөнүндө алдын ала маалымат электрондук түрдө автоматташтырылган маалыматтык системаларды пайдалануу менен байланыштын корголгон каналдары боюнча, кагаз алып жүрүүчүлөрдү жана стандартташтырылбаган форматтарды колдонбостон берилет. Жүктөр жөнүндө алдын ала маалыматты берүү маалыматтарды электрондук алмашуунун эл аралык таанылган стандарттарын, анын ичинде ИАТАнын (Cargo-IMP, Cargo-XML) стандарттарын, дүйнөлүк бажы уюмунун (WCO Data Model) маалыматтарынын моделдерин, ошондой эле башка шайкеш келген эл аралык стандарттарды пайдалануу менен жүзөгө ашырылат. Колдонулган форматтар маалыматтарды берүүнүн заманбап ыкмалары менен алмаштырылышы же толукталышы мүмкүн, анын ичинде добуштарды берүү, сот-сервистер жана сот-интерфейстер.

213³. Кыргыз Республикасынын бажы органына милдеттүү түрдө берилүүгө тийиш болгон алдын ала маалыматты, анын ичинде электрондук форматта, убагында бербеген же так эмес маалымат берген учурларда, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык административдик жоопкерчилик каралган.

214. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өздөрүнүн кызматкерлери жана аба кемелерин эксплуатациялоочу өкүлдөрү үчүн алардын квалификациясын жана жүктөрдү иштетүүнүн заманбап ыкмалары жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн үзгүлтүксүз тренингдерди жана семинарларды өткөрүп турушат.

215. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык уюмдар менен тажрыйба алмашуу жана авиациялык жүктөрдү иштетүү жаатындагы мыкты тажрыйбалар үчүн өз алака түзүшөт.

216. Коопсуздук деңгээлин жогорулатуу жана товарлардын мыйзамсыз жүгүртүлүшүн болтурбоо үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары шектүү жүктөрдү аныктоого жана аларды текшерүү боюнча ыкчам чараларды көрүүгө мүмкүндүк берген тобокелдиктерди автоматтык талдоо системасын киргизишет.

§2. Мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан талап кылынуучу маалыматтар

217. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары маалыматтарга карата мыйзамдардын талаптарын импорттолуучу товарларды же экспортко арналган товарларды чыгаруу же бажылык тазалоо үчүн зарыл болгон маалыматтар менен гана чектейт. Бул административдик жүктү азайтууга жана жүктөрдү иштетүү процессин тездетүүгө жардам берет.

218. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары зарыл болгон маалыматтарды жыйноо менен бажылык тазалоо процессинин натыйжалуулугунун ортосундагы балансты камсыз кылуу максатында импорттолуучу товарларды же экспортко арналган товарларды чыгарууну кечиктирүүгө алып келбеген мындай келишимдерге ылайык жана мөөнөттөрдө статистикалык маалыматтарды чогултууну караштырат.

219. Импорт жана экспорттоочу товарлардын документтери аны менен бирге жүк ташуучу ведомость жана/же авиажүктөөчү коштомо кагаздар иштин заманбап жана натыйжалуу ыкмасына өткөрүү максатында Кыргыз республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарынын маалыматтык системасына өткөрүп берүүдө алар электрондук форматта болгон учурда кабыл алынат.

220. Жүк ташуучу ведомостту жана авиа жүктөөчү коштомо кагазды(дарды) түзүүдөгү жоопкерчилик аба кемесинин эксплуатантына же анын ыйгарым укуктуу агентине жүктөлөт. Товарларды бажылык тазалоо үчүн талап кылынган башка документтерди түзүү жоопкерчилиги декларантка жүктөлөт. Бул болсо ишке катышуучулардын ортосундагы милдеттерди жана жоопкерчиликти так бөлүп берет.

221. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эсеп-фактураларды, декларацияларды, импорттук лицензияларды жана ушундай түрдөгү башка документтерди берүүнү талап кылган учурларда, алар аба кемесинин эксплуатантын бул документтерге карата талаптардын аткарылышына кепилдик берүүгө милдеттендирбейт, ошого тете эксплуатант өзү декларант же импорттоочу болуп эсептелгенден же алардын атынан аракеттенген учурларды кошпогондо, мындай документтерде камтылган маалыматтардын так эместиги же толук эместиги үчүн жоопкерчилик тартпайт, айыпка же жазага тартылбайт., бул эксплуатанттардын тобокелдигин жана жоопкерчилигин азайтууга жардам берет.
222. Товарларды импорттоого же экспорттоого документтер кагаз бланкында берилген учурларда, анын форматы товарлар жөнүндө декларацияга тиешелүү БУУнун стандарттык формасына жана жүк ведомостуна тиешелүү ушул Эрежелердин 3-тиркемесинин форматына негизделет. Мындай документтер электрондук формада берилген учурларда формат электрондук маалымат алмашуунун эл аралык стандарттарына негизделет. Бул документ форматтарынын ырааттуулугун жана шайкештигин камсыз кылат.
223. Айрым товарларды импорттоого жана экспорттоого лицензиялар жана сертификаттар сыяктуу кошумча документтерди берүүнү талап кылган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өздөрүнүн талаптарын жарыялашат жана кызыкчылыгы бар тараптарга талаптарды кеңири түшүнүүгө жана сактоого жардам берүү максатында мындай документтерди берүү же кайра жаңылоо өтүнүчтөрүн жиберүүнүн ыңгайлуу жол-жоболорун киргизишет.
224. Товарларды чыгаруу же бажылык тазалоо менен байланышкан документтерди түзүүдө процессти жөнөкөйлөтүү жана катышуучулар үчүн кошумча чыгымдарды азайтуу максатында консулдук формалдуулуктан өтүү же консулдук жыйымдарды же алымдарды төлөө талап кылынбайт.
225. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары маалыматтарды автоматтык түрдө текшерүү жана верификациялоо системаларын киргизүүдө, бул каталардын санын азайтууга жана бажылык тазалоо процессин тездетүүгө мүмкүндүк берет.
226. Процесстердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары документтерди иштеп чыгуунун талаптары жана абалы жөнүндө актуалдуу маалыматтарды алуу үчүн онлайн-платформаларга жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
227. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары маалыматтарга жана документтерге карата талаптарды талкуулоо жана оптималдаштыруу үчүн аба кемелеринин эксплуатанттары жана башка кызыкчылыгы бар тараптар менен үзгүлтүксүз консультацияларды өткөрүп турушат.
228. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык уюмдар менен маалымат алмашуу жана стандарттарды шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенет.

229. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бажылык тазалоого жалпы убакытты кыскартуу менен тез арада иштеп чыгуу үчүн артыкчылыктуу жүктөрдү бөлүүгө мүмкүндүк берген тобокелдиктерди башкаруу системасын киргизет.

§3. Экспорттук жана импорттук жүктөрдү чыгаруу жана бажылык тазалоо

230. Экспорттук жүктөрдү бажылык тазалоо үчүн документтерди берүүнү талап кылган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тариздөө процессин жөнөкөйлөтүү жана катышуучуларга административдик оорчулукту азайтуу максатында жөнөкөйлөштүрүлгөн экспорттук декларацияны берүү менен өздөрүнүн талаптарын чектешет.

231. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин учуп чыккан убактысына карата, кечигүүлөрдү болтурбоо жана каттамдарды өз убагында аткаруу үчүн экспорттук жүктөрдү чыгарууну камсыз кылышат.

232. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары экспорттолуучу товарларды ушул максат үчүн бекитилген ар кандай бажы мекемесинде бажылык тазалоо үчүн берүүгө уруксат берет. Бул мекемеден товарлар чет өлкөгө жөнөтүлүүгө тийиш болгон эл аралык аэропортко жүктөрдү берүү тышкы экономикалык иштин катышуучулары үчүн ийкемдүүлүктү жана ыңгайлуулукту камсыз кылуу үчүн мыйзамда белгиленген тартипте жүргүзүлөт.

233. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары товарларды текшерип кароону талап кылган, бирок бул товарлар учуп бара жаткан аба кемесинин бортуна салынып калган учурларда аба кемесинин эксплуатантына же зарыл учурда эксплуатанттын ыйгарым укуктуу агентине рейстердин кармалышына жана авиакомпаниялар үчүн жоготууларга жол бербөө үчүн аба кемесинин учуусун кечиктирбей, товарларды кайтарып берүү жөнүндө бажыга кол коюуга уруксат берилиши керек.

234. Текшерүүлөрдү пландаштырууда тирүү жаныбарларды, тез бузулуучу товарларды жана бажы мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарынын пикири боюнча мындай товарлардын сакталышын жана сапатын камсыз кылуу үчүн тез арада тариздөөнү талап кылган товарларды текшерүүгө артыкчылык берилет.

235. Жеке мүлк катары билдирилген жана коштоосуз багаж катары ташылган жүктөрдү бажылык тазалоо жеке жактар үчүн процессти жөнөкөйлөтүү жана тездетүү үчүн жөнөкөйлөтүлгөн жол-жоболор боюнча жүргүзүлөт.

236. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары товарларды чыгарууну жана бажылык тазалоону жөнөкөйлөштүрүлгөн бажы жол-жоболору боюнча төмөнкүдөй шарттарда камсыз кылат:

(а) товарлардын наркы максималдуу нарктан ашпайт, андан төмөн импорттук алымдар жана салыктар алынбайт; же

(б) товарларга импорттук алымдардын жана салыктардын суммасы мамлекет

тарабынан белгиленген минималдуу алынуучу суммадан ашпайт; же (с) товарлардын наркы конкреттүү нарк чегинен төмөн, андан төмөн товарларды бажылык тазалоо декларацияны толтуруунун жана ар кандай тиешелүү импорттук алымдарды жана салыктарды төлөөнүн же аларга карата кепилдиктерди берүүнүн негизинде токтоосуз жүргүзүлүшү мүмкүн; же

(г) товарлар ыйгарым укуктуу адам тарабынан импорттолот жана товарлардын белгилүү бир түрү болуп саналат.

237. Ушул Эрежелердин 4-бөлүмүнүн §3. 248-250-пункттарындагы жеңилдетүүлөр жана атайын жол-жоболор жүргүзүлбөгөн товарлар бажы жана башка талаптарды сактоо шарты менен келер замат тез арада аларды чыгаруу же аларга бажылык тазалоо жүргүзүү зарыл. кароону талап кылбаган товарлардын бардыгын келип тушкөндөн тартып үч сааттын ичинде эегр документтери туура болсо чыгаруу керек. Бул болсо күтүүлөрдү минималдаштырып иштин натыйжалуулугун жогорулатат.

238. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүктөрдү чыгаруу процессин башкаруу жана тездетүү үчүн жүктөрдүн мындай жарым-жартылай партияларына бардык документтер берилгенде жана башка талаптар сакталганда жарым-жартылай келип түшкөн жүктөрдүн партияларын чыгарууга суроо-талаптарды карашат.

239. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттогу аба кемесинен түшүрүлгөн товарларды тышкы экономикалык иштин катышуучулары үчүн ийкемдүүлүктү жана ыңгайлуулукту камсыз кылуу үчүн бажылык тазалоону жүргүзүү үчүн Кыргыз Республикасынын чегинде жайгашкан жана бул максат үчүн бекитилген Бажы мекемесине берүүгө уруксат берет.

240. Ката кетиүүнүн, өзгөчө жагдайлардын же келгенден кийин түшүрүү мүмкүн эместигинин натыйжасында товарлар белгиленген жерге түшүрүлбөсө, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары белгиленген тартипте айып, туум же башка ушул сыяктуу жыйымдарды салбайт:

(а) белгиленген мезгилдин ичинде аба кемесин эксплуатант же анын ыйгарым укуктуу агенти тарабынан бул факт жөнүндө бажы органдарына кабарлоо;

(б) бажы органдары үчүн алгылыктуу болгон товарларды түшүрбөө үчүн жүйөлүү себептер болгондо; жана

(в) жүк ведомостун тиешелүү түрдө өзгөртүү.

241. Иштетүү менен байланышкан каталардын же маселелердин натыйжасында товарлар эл аралык аэропортто жүк ведомостуна киргизилбестен түшүрүлүп жаткан учурларда, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары төмөнү шарттарда айып, туум же башка ушул сыяктуу жыйымдарды албайт:

(а) белгиленген мезгилдин ичинде аба кемесин эксплуатант же анын ыйгарым укуктуу агенти тарабынан бул факт жөнүндө бажы органдарына кабарлоо;

(б) бажы органдарына алгылыктуу болгон жүйөлүү себептерден улам

товарлар тууралуу маалымат бербөө;

(в) ведомостту тиешелүү өзгөртүү; жана

(г) товарларды тиешелүү бажы режимине коюу.

242. Эгерде Кыргыз Республикасынын аймагында бара жаткан товарлар ички пайдалануу үчүн чыгарылбаса жана кийин жөнөтүү пунктуна кайтарып берүү үчүн талап кылынса же башка пунктка жөнөтүлүшү керек болсо, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай жөнөтүүгө импорттук, экспорттук же транзиттик лицензияларды берүүнү талап кылбастан, эгерде бул товарларды кайтарып берүү же кайра жөнөтүү процессин жөнөкөйлөтүү жана тездетүү үчүн Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына каршы келбесе, уруксат берет.

243. Товарлар Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарына сактоого өткөрүлүп берилгенде же алардын макулдугу менен аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн финансылык тобокелдиктерди азайтуу жана жүктөрдү башкаруу процессин жөнөкөйлөтүү үчүн бажыга тиешелүү кепилдиктерди берген үчүнчү тараптын карамагына өткөрүлүп берилгенде, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатантын же анын ыйгарым укуктуу агентин импорттук алымдарды жана салыктарды төлөө милдетинен бошотот.

§4. Эл аралык ташууларга байланыштуу эксплуатанттар тарабынан импорттолгон же экспорттолгон запастык бөлүктөр, тетиктер, борттук камдар жана башка материалдар

244. Эл аралык ташууларды аткарууда аба кемелеринин бортунда пайдалануу максатында Кыргыз Республикасынын аймагына импорттолуучу борттук камдар, ашканалар жана салон буюмдары аба кемелерин тейлөөгө кеткен чыгымдарды азайтуу жана эл аралык ташууларды аткаруу үчүн шарттарды жакшыртуу үчүн ЕАЭК жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарын сактоо шартында импорттук салондордон жана алымдардан бошотулат.

245. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары импорттоо процессин жөнөкөйлөтүү жана аба кемелеринин эксплуатанттарына административдик жүктү азайтуу үчүн борт басмаларын жана ашкана жана салон буюмдарын импорттоого байланыштуу көмөкчү документтерди (мисалы, жүктөрдүн келип чыгышы жөнүндө күбөлүктөрдү, консулдук мекеме тарабынан күбөлөндүрүлгөн эсептерди же атайын эсептерди) талап кылбайт.

246. Эл аралык каттамдарды аткарган аба кемелери импорттук алымдарды жана башка салыктарды төлөбөстөн аба кемелеринин бортунда алымсыз соода товарларын сатууга же пайдаланууга төмөнкү учурларда уруксат берилет:

(а) кайсы бир мамлекеттин аймагында эки же андан көп эл аралык аэропортторго токтоп, башка мамлекеттин аймагында кайсы бир убакытка конбостон; жана

(b) ички линияларды ээрчиген жүргүнчүлөрдү кабыл алышпайт. Бул алымсыз соода мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүгө жана жүргүнчүлөр үчүн шарттарды жакшыртууга мүмкүндүк берет.

247. Кыргыз Республикасынын иш аракеттеги мыйзамчыгарууларын сактоодо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эксплуатанттын ишинин шартын жакшыртууга жана коопсуздук деңгээлин жогорулатууга аэропорттон тышкары жайгашкан эксплуатант же анын ыйгарым укуктуу агенти тарабынан эл аралык аэропорттун же бекитилген объекттин чегинде пайдалануу үчүн аба кемесин эксплуатант же башка мамлекеттин эксплуатантынын атынан импорттолуучу жердеги жабдыктарды, коопсуздукту камсыздоочу жабдыктарды жана алардын бөлүкчөлөрүн, окуу материалдарын жана окуу куралдарын импорттук алымдардан бошотот.

248. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатанты же анын ыйгарым укуктуу агенти тарабынан жөнөкөйлөтүлгөн документтик жол-жоболорду аткаруу боюнча аба кемелерин тейлөө жана оңдоо процессин тездетүү үчүн эл аралык жарандык авиация жөнүндө Конвенциянын 24-беренесине ылайык импорттук алымдардан, салыктардан жана башка жыйымдардан бошотулуучу борттук жабдууларды жана запастык бөлүктөрдү ыкчам чыгарууну же тез бажылык тазалоону камсыз кылат.

249. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин аба кемелеринин эксплуатанттарына же алардын ыйгарым укуктуу агенттерине эксплуатанттардын ортосундагы кызматташуу шарттарын жакшыртуу үчүн импорттук алымдардан жана салыктардан шарттуу бошотуу менен алынып келинген борттук жабдууларды, запастык бөлүктөрдү, жердеги жабдууларды жана коопсуздукту камсыз кылуу үчүн жабдууларды жана алардын алмаштырылуучу тетиктерин бири-бирине убактылуу пайдаланууга берүүгө уруксат беришет жана ресурстарды натыйжалуу пайдаланууга көмөктөшөт.

250. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин аба кемелеринин эксплуатанттарына же алардын ыйгарым укуктуу агенттерине эксплуатанттардын ортосундагы кызматташуу шарттарын жакшыртуу жана булактарды натыйжалуу пайдаланууга көмөк көрсөтүү үчүн импорттук алымдардан жана салыктардан шарттуу бошотуу менен алынып келинген борттук жабдууларды, запастык бөлүктөрдү, жердеги жабдууларды жана коопсуздукту камсыз кылуу үчүн жабдууларды жана алардын алмаштырылуучу тетиктерин бири-бирине убактылуу пайдаланууга берүүгө уруксат беришет.

251. Ушул Эрежелердин 1-бөлүгүндө көрсөтүлгөндөй эл аралык аба ташууларын аткарууга болгон аба кемелеринин эксплуатантынын документтерин киргизүүдө документтерди киргизүү жол-жоболорун жөнөкөйлөтүү жана эксплуатанттардын чыгымдарын азайтуу үчүн импорттук алымдар жана салыктар алынбайт.

252. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бажы тазалоос иштерин тездетип жана каталардын болушун төмөндөтүүгө

- жол бере турган документтерди автоматтык түрдө текшерүү жана верификациялоо системасын киргизет.
253. Иш аракеттердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары документтерди иштеп чыгуунун талаптары жана абалы жөнүндө актуалдуу маалыматтарды алууга мүмкүн болгон онлайн-платформаларга жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
254. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары документтерге жана жол-жоболорго болгон талаптарды талкуулоо үчүн башка кызыкчылыгы бар тараптар жана аба кемесинин эксплуатанттары менен үзгүлтүксүз кеңештерди жүргүзүп турат.
255. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү органдары жана эл аралык уюмдар менен маалымат алмашуу жана стандарттарды шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенишет.
256. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бажылык тазалоого жалпы убакытты кыскартуу менен тез арада иштеп чыгуу үчүн артыкчылыктуу жүктөрдү бөлүүгө мүмкүндүк берген тобокелдиктерди башкаруу системасын киргизишет.

§5. Контейнерлер жана поддондор

257. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин аба кемелеринин эксплуатанттарына Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарын сактоо менен контейнерлерди жана поддондорду алар учуп келген аба кемесинин эксплуатантына таандык экендигине карабастан, аларды учуп кетүүчү эл аралык рейстерде пайдалануу же аларды кайра башка жол менен ташып кетүү шарттарында логистикалык процесстерди жөнөкөйлөтүү үчүн убактылуу ташып келүүгө уруксат беришет жана ресурстарды натыйжалуу пайдаланууга көмөктөшөт.
258. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары контейнерлерди жана поддондорду убактылуу ташып келүү жөнүндө документти көрсөтүүнү алар административдик жүктү азайтуу үчүн бажы көзөмөлүнүн максаттары үчүн зарыл деп эсептеген учурда гана талап кылат жана убактылуу ташып келүү процессин жөнөкөйлөтөт.
259. Контейнерлерди жана поддондорду кайра алып чыгууну ырастоо талап кылынган учурларда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелерин эксплуатациялоочулар үчүн ийкемдүүлүктү жана ыңгайлуулукту камсыз кылуу үчүн аба кемесин эксплуатанттын же анын ыйгарым укуктуу агентинин аларды пайдалануу жөнүндө документтерин ушундай ырастоо катары кабыл алат.
260. Контейнерлерде жана поддондордо келип түшкөн транзиттик жүктөрдү түшүрүү товарларды мамлекет ичинде пайдаланууда талап кылынган бажылык тазалоодон өтүүнүн зарылдыгы жок андан ары ташуу үчүн аларды сорттоо жана комплекттөө максатында транзиттик операцияларды тездетүү

- жана жүктөрдү иштетүү убактысын кыскартуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарынын көзөмөлү алдында жүргүзүлөт.
261. Ушул Эрежелердин 4-бөлүмүнүн §5. 276-пунктунун жоболоруна ылайык Кыргыз Республикасына импорттолгон контейнерлер жана поддондор импорттолгон жүктөрдү чыгаруу же бажылык тазалоо үчүн же логистиканы жөнөкөйлөтүү жана жүктөрдү иштетүү процесстерин тездетүү үчүн жөнөкөйлөтүлгөн документтерди жана көзөмөлдөө жол-жоболорун колдонуу менен экспортко жүктөө үчүн эл аралык аэропорттун чегинен тышкары алып чыгууга уруксат берилет.
262. Убактылуу киргизилген контейнерлерди жана поддондорду сактоо аба кемесинин эксплуатанты үчүн ыңгайлуулукту камсыздоо менен эл аралык аэропорттун чегинен тышкаркы аймакта сактоого уруксат берилет.
263. Ушул Эрежелердин 4-бөлүмүндөгү §5. 266-пунктундагы жоболорго ылайык киргизилген контейнерлерди жана поддондорду импорттук алымдарды жана салыктарды төлөбөстөн же аларды башка жол менен кайра алып чыгып кетүү шарттарында аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн эл аралык учуп кетүүчү каттамдарда гана же булактарды натыйжалуу пайдалануу жана эксплуатанттардын ортосундагы кызматташтыкты арттыруу менен бири-бирине убактылуу пайдалануу үчүн уруксат берилет.
264. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн ыңгайлуулукту камсыздоо үчүн убактылуу киргизилген контейнерлерди жана поддондорду Кыргыз Республикасынын кайсы бир бажы мекемеси аркылуу алып чыгып кетүүсүнө уруксат берет.
265. Ушул эрежелердин 4-бөлүмүнүн §5. 278-пунктуна ылайык контейнерлерди жана поддондорду оңдоо жана техникалык тейлөө иштерин жөнөкөйлөтүү үчүн импорттолгон контейнерлерди жана поддондорду оңдоого дайындалган алмаштыруучу тетиктерин убактылуу киргизүүгө уруксат берет.
266. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары документтерди автоматтык түрдө текшерүү жана верификациялоо тутумун киргизүүдө, бул контейнерлерди жана поддондорду убактылуу ташып келүү жана ташып чыгуу процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.
267. Иш аракеттердин ачык-айкындуулугун жана алдын-ала божомолдуулугун жогорулатуу үчүн, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар контейнерлерди жана поддондорду убактылуу ташып келүү жана ташып кетүү талаптары жана иштөө абалы жөнүндө акыркы маалыматтарды ала турган онлайн платформаларга кирүүнү камсыз кылышат.
268. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары контейнерлерге жана поддондорго талаптарды талкуулоо жана оптималдаштыруу үчүн аба кемелеринин эксплуатанттары жана башка кызыкчылыгы бар тараптар менен үзгүлтүксүз консультацияларды өткөрүп турушат.
269. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык уюмдар менен маалымат алмашуу жана контейнерлерди жана поддондорду убактылуу ташып келүү

жана ташып чыгуу стандарттарын шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенишет.

§6. Почта документтери жана жол-жоболор

270. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиапочтаны иштеп чыгууну, жөнөтүүнү жана бажылык тазалоону жүзөгө ашырат жана авиапочтаны иштеп чыгуу процессин жөнөкөйлөштүрүү жана эл аралык стандарттарга ылайык келүүнү камсыз кылуу үчүн дүйнөлүк почта союзунун аракеттеги актыларында белгиленген жол-жоболордун документтерине карата карманат.
271. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиапочтаны автоматтык түрдө иштеп чыгуу жана көзөмөлдөө системасын киргизүүдө, бул бажылык тазалоо процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.
272. Иш аракеттердин ачык-айкындуулугун жана алдын ала божомолдуулугун жогорулатуу үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар авиапочтаны иштеп чыгуунун жана бажылык тазалоонун абалы жөнүндө актуалдуу маалыматты алууга мүмкүн болгон онлайн-платформаларга жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
273. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиапочтаны иштеп чыгуу жана жөнөтүү жол-жоболорун талкуулоо жана оптималдаштыруу үчүн почта кызматтарынын жана авиакомпаниялардын өкүлдөрү менен үзгүлтүксүз консультацияларды өткөрүп турушат.
274. Эл аралык кызматташтыкты жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тийиштүү органдары жана эл аралык уюмдар менен маалыматтарды алмашуу жана авиапочтаны иштеп чыгуу жана жөнөтүү стандарттарын шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенет.

§7 Радиоактивдүү материал

275. Аба транспорту аркылуу алынып келинүүчү өзгөчө медициналык максатта пайдаланылуучу радиоактивдүү материалдарды мындай материалдарды киргизүүнү жөнгө салуучу Кыргыз Республикасынын мыйзамчыгарууларын сактоо менен тез арада критикалык түрдө маанилүү болгон медициналык тетиктерди жана материалдарды алууну камсыздоо үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары токтоосуз түрдө алып чыгууну камсыздашат.

Эскертүү: Басма же электрондук түрдө алдын ала билдирүү мындай материалдарды көздөгөн мамлекетке алып келүүнү жеңилдетет.

276. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары “кооптуу жүктөрдү аба менен коопсуз ташуу боюнча техникалык нускамалар” ИКАОнун DOC 9284 документинин жоболоруна кошумча алып келүүгө/алып

- чыгууга карата мыйзамдардын талаптарын же чектөөлөрдү киргизишпейт. Бул административдик тоскоолдуктарды минималдаштырууга жана кооптуу жүктөрдү натыйжалуу ташууга жардам берет.
277. Кыргыз Республикасы бажылык жана башка эрежелерди кабыл алган учурда же ИКАОнун Doc 9284 “аба аркылуу кооптуу жүктөрдү коопсуз ташуу боюнча техникалык нускама” документинде көрсөтүлгөндөрдөн айырмалануучу жүктү киргизүү/чыгарууда Кыргыз Республикасынын 18-авиациялык эрежелерине жана 18-тиркеменин 2-бөлүмүнүн 2.5-пунктундагы талаптарга ылайык аларды Техникалык нускамаларга дарыялоо үчүн кечиктирилгис түрдө ИКАОго билдиришет. мированность всех участников процесса.
278. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары радиоактивдүү материалдарды автоматтык түрдө кабарлоо жана көзөмөлдөө системаларын ишке киргизүүдө, бул бажылык тазалоо процессин тездетүүгө жана ката кетируү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.
279. Иш-аракеттердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар радиоактивдүү материалдарды иштетүүнүн жана бажылык тазалоонун абалы жөнүндө актуалдуу маалыматтарды алууга мүмкүн болгон онлайн-платформаларга жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
280. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары радиоактивдүү материалдарды Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына ылайык алып келүү жана алып чыгуу жол-жоболорун талкуулоо жана оптималдаштыруу үчүн аба кемелеринин эксплуатанттары менен консультацияларды өткөрөт.
281. Эл аралык кызматташуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык уюмдар менен маалымат алмашуу жана радиоактивдүү материалдарды ташып келүү жана ташып чыгуу стандарттарын шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенет.

5-бөлүм

Кирүүгө укугу жок жана депортациялануучу жактар

§1. Жалпы жоболор

282. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ушул главанын жоболоруна ылайык башка мамлекеттен чыгарылган адамдардын транзиттик өтүүсүн жөнөкөйлөтөт жана депортацияланып жаткан адамдардын коопсуз жана натыйжалуу орун которуштуруусун камсыз кылуу үчүн аба кемесинин(леринин) эксплуатантына(ттарына) жана мындай чыгарууну ишке ашырган коштоочуга(ларга) бардык зарыл болгон көмөктөрдү көрсөтөт.

283. Депортацияланып жаткан жүргүнчү же чыгарылып жаткан адам кызматкерлердин кайтаруусунда болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай адамдардын кадыр-баркын коргойт жана алардын кадыр-баркына шек келтирген эч кандай аракеттерди жасабайт.

Эскертүү: Мындай адамдарга тиешелүү эл аралык жоболорго, анын ичинде БУУнун жарандык жана саясий укуктар жөнүндө эл аралык Пактына ылайык кайрылуу керек.

284. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, депортациялануучу адамдардын транзит учурунда алардын укуктарын жана коопсуздугун камсыз кылуу үчүн алар менен иштөө үчүн стандарттарды жана жол-жоболорду иштеп чыгышат жана ишке киргизишет.

285. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортациялануучу адамдар менен иштөө үчүн окутулган персоналдын болушун бардык жол-жоболордун сакталышын жана адамдын кадыр-баркын урматтоону кепилдөө үчүн камсыз кылышат.

286. Процесстердин ачык-айкындуулугун жана алдын ала божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортациялоо жана транзит жол-жоболору жөнүндө маалыматты өздөрүнүн расмий веб-сайттарында жана маалыматтык материалдарында беришет.

§2. Чыгууга укугу жок жактар

287. Ушул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §10 134-пунктуна ылайык келген учурда, кайсы бир жак чыгууга укугу жок деп белгиленсе, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бул тууралуу аба кемесинин эксплуатантына кечиктирбестен билдирет жана бул тууралуу өз убагында маалымдоо жана эксплуатантка чыгарууга даярдыктарды көрүү үчүн тез арада кат түрүндө тастыктайт.

288. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатанты менен кирүү укугунан баш тартылган адамды чыгаруу мөөнөттөрү боюнча, эксплуатантка ал адамды өз күчү менен жөнөтүүгө же жөнөтүүнүн альтернативдүү вариантын даярдоого жетиштүү убакыт берүү үчүн консультацияларды өткөрүшөт.

Эскертүү: Ушул Эрежеде эч нерсе Кыргыз Республикасынын аймагында башпаанек берүү өтүнүчү менен кайрылган адамды анын расасына, дин тутуусуна, улутуна, белгилүү бир социалдык топко же саясий ынанымдарына таандыктыгынан улам анын өмүрүнө же эркиндигине коркунуч туула турган өлкөгө кайтарып берүүгө уруксат берүүчү катары чечмеленүүгө тийиш эмес.

289. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатантына кирүү укугунан баш тартылган адамды чыгаруу (депортациялоо) жөнүндө токтомдун берилишин камсыз кылышат. Чыгаруу (депортациялоо) жөнүндө токтомдо ошол адамдын фамилиясы, курагы, жынысы жана жарандыгы көрсөтүлөт.

290. Өзүнүн жол жүрүү документтерин жоготкон же жок кылган адамды кирүүгө укуксуз чыгарууну (депортациялоону) токтом кылган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары транзиттик жана/же сапар башталган мамлекеттин (мамлекеттердин) ыйгарым укуктуу органдарына маалымат берүү үчүн ушул Эрежелердин 9 (9.1) - тиркемесинде көрсөтүлгөн форма боюнча коштомо кат берет. Коштоочу кат, чыгаруу (депортациялоо) жөнүндө токтом жана ишке тиешеси бар ар кандай маалыматтар аба кемесинин эксплуатантына же адам коштоп жүргөн учурда, аларды дайындалган мамлекеттин мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарына жеткирүү үчүн жооп берген коштоочуга тапшырылат.
291. Жол жүрүү документтери ушул Эрежелердин 3-бөлүмүнүн §10 146-пунктуна ылайык алынган адамды кирүүгө укуксуз чыгаруу жөнүндө токтом чыгарган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары транзит мамлекетинин (мамлекеттеринин) ыйгарым укуктуу органдарына маалымат берүү жана/же сапардын башталышы үчүн ушул Эрежелердин 9 (9.2) - тиркемесинде көрсөтүлгөн форма боюнча коштомо кат берет. Коштоочу кат алып коюлган жол жүрүү документтеринин ксерокөчүрмөсү жана чыгарып жиберүү жөнүндө токтом менен кошо аба кемесинин эксплуатантына же адам коштоп барган учурда аларды дайындалган мамлекеттин мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарына жеткирүүгө жооп берген коштоочуга тапшырылат.
292. Кирүү укугунан баш тартылган адам жөнөтүүдө каршылык көрсөтүшү мүмкүн деп болжолдоого негизи бар Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эксплуатант рейсти аткарууда коопсуздукту камсыз кылуу үчүн сактык чараларын көрүшү үчүн аба кемесинин тийиштүү эксплуатантына мүмкүн болушунча эртерээк маалымдайт.
293. Аба кемесинин эксплуатанты тиешелүү документтери жок адамды кайтарууга жана камкордукка алууга байланышкан чыгымдар үчүн адамдын кирүүгө укугу жок экендиги аныкталган учурдан тартып жана аны Кыргыз Республикасынын аймагынан чыгаруу үчүн аба кемесинин эксплуатантына кайтарып берүү үчүн жоопкерчилик тартат.
294. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары кирүүгө укугу жок бардык башка категориядагы адамдарды, анын ичинде аба кемесин эксплуатанттын компетенциясынын чегинен чыккан документтер менен болгон проблемалардан улам же тийиштүү эмес документтерден башка себептер боюнча кирүү укугунан баш тартылган адамдарды кайтаруу жана камкордукка алуу менен байланышкан чыгымдар үчүн бул адамдар кирүүгө укугу жок экендиги белгиленген учурдан тартып аларды аба кемесин эксплуатантына Кыргыз Республикасынын аймагынан чыгаруу үчүн кайтарып бергенге чейин жоопкерчилик тартышат.
295. Конкреттүү адамга кирүү укугунан баш тартылган жана ал кайрадан ошол мамлекеттин аймагынан жөнөтүү үчүн аба кемесинин эксплуатантынын жоопкерчилиги астында берилген учурларда эксплуатант аны чыгаруу менен байланышкан бардык транспорттук чыгымдарды ошол адамдан өндүрүп алуу укугунан ажыратпайт.
296. Аба кемесинин эксплуатанты кирүүгө укугу жок адамды аба кемесинин:

(а) сапары башталган пунктка; же

(б) кирүүгө уруксаты бар кайсы бир тарап.

297. Кирүүгө уруксаты жок жакты чыгаруу коштоочу адамы жок жашы жете элек балага тиешелүү болгон учурда чыгаруучу мамлекет бул жашы жете элек бала үчүн чыгуу, транзиттик жана баруучу пункттарына тиешелүү сүйлөшүүлөрдү камсыздоо үчүн тиешелүү чараларды көрөт.

298. Эгер Кыргыз республикасынын аймагынан сапарын баштаган кайсы бир жакка бара турган мамлекетине кирүүгө баш тартылса анда, Кыргыз республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары ал жакты кабыл алат. Мындай жакты кирүүгө баш тартылган өлкөгө кайра кайтарылбайт.

299. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бул Эрежелердин 5-болүмүнүн §2. 290 же 291-пункттарына ылайык берилген коштоочу катты же башка документтерди катта көрсөтүлгөн жакты текшерүү үчүн жетишерлик документ эсептейт.

300. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттарына келүүчү жана транзиттик адамдар тийиштүү документтерсиз калган учурда айып салбайт, ал эми эксплуатанттар кабыл алуучу мамлекетке кирүү үчүн документтерге коюлуучу талаптарды аткарышын камсыз кылуу үчүн алар зарыл болгон сактык чараларын көрүшкөндүгүн далилдей алышат.

301. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары конкреттүү келген жүргүнчүнүн кирүүгө укугу бар-жогун аныктоо учурунда эксплуатанттын аба кемесинин учуп чыгышына тоскоолдук кылышпайт.

Эскертүү: Эгерде Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарында конкреттүү рейсте кирүүгө укугу жок адамдардын саны адаттан тыш көп деп эсептөөгө негиздер болсо, бул эрежеден алып салуу рейстерди сейрек аткаруу учурунда жасалышы мүмкүн.

302. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары кирүүгө укугу жок адамдардын документтерин автоматтык түрдө текшерүү жана верификациялоо системаларын киргизүүдө, бул текшерүү процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга мүмкүндүк берет.

303. Иш аракеттердин ачык-айкындуулугун жана алдын ала билүүнү арттыруу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өздөрүнүн веб-сайттарында жана маалыматтык материалдарында кирүүгө укугу жок жактарды чыгаруу жана транзитке өткөрүү жол-жоболору тууралуу маалыматты жайгаштырышат.

304. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттары жана башка кызыкчылыгы бар тараптар менен кирүүгө укугу жок жарандарга мамиле кылуу жол-жоболорун оптимизациялоо жана талкуулоо үчүн үзгүлтүксүз жолугушууларды өткөрүп турушат.

305. Эл аралык кызматташуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү ыйгарым укуктуу органдары жана эл аралык уюмдар менен маалыматтарды

алмашуу жана кирүүгө укуксуз адамдар менен мамиле кылуунун стандарттарын шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенет.

306. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, алардын квалификациясын жана мыкты тажрыйбалар жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн адамдарды иштеп чыгуу жана чыгаруу менен алектенген кызматкерлер үчүн тренингдерди жана окууларды үзгүлтүксүз өткөрүүнү камсыз кылышат.

§3. Депортиртациялануучу тараптар

307. Адамды Кыргыз Республикасынын аймагынан депортациялаган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ага депортациялоо жөнүндө токтом көрсөтөт жана депортацияланып жаткан адамга көрүлүп жаткан чаралар жана анын укуктук абалы жөнүндө маалымдоону камсыз кылуу үчүн депортацияланып жаткан адамга арналган мамлекеттин аталышын көрсөтөт.

308. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесин эксплуатант менен бирдикте депортациялануучу адамды жөнөтүүнү уюштурууда мүмкүн болушунча тезирээк, бирок кандай болгон учурда да ырааттама боюнча рейстин учуу убактысына чейин 24 сааттан кечиктирбестен төмөнкүдөй маалыматтарды берет:

(а) депортациячлоо туралуу токтомдун көчүрмөсүн;

(б) депортациялануучу адамдын коштолуучу же коштоосуз жөнөтүүгө жарактуулугун, анын ичинде анын ден соолугунун абалын, ташууга психикалык жана физикалык жарактуулугун, ташууга даярдыгын же даяр эместигин, жүрүм-турум моделин жана мурда зомбулук актыларын жасаган учурларын жана/же аба кемесинин эксплуатантына учуунун коопсуздугуна коркунучту баалоого жардам бере турган ар кандай башка тиешелүү маалыматтарды аныктоочу тобокелдикти баалоо;

(в) коштоочулардын аты-жөнү жана жарандыгы.

Эскертүү: формалдуулукту жөнөкөйлөтүү жана авиациялык коопсуздук боюнча стандарттарды аткаруу координациясын камсыздоо максатында бардык көңүл Кыргыз Республикасынын 17 авиациялык эрежелерине “Авиациялык коопсуздукка”, ошондой эле 17-тиркеменин 4-бөлүмүнүн ИКАО жобосун колдонууга бурулат.

309. Депортациялануучу адамды баруучу мамлекетке жөнөтүүнү уюштуруучу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары иш жүзүндө мүмкүн болгондо ташуунун татаалдашуу коркунучун азайтуу жана коопсуздугун жогорулатуу үчүн токтобогон түз рейстерди пайдаланат.

310. Депортациялануучу жак коштоосуз жүргөн жашы жете элек бала болгон учурларда, чыгарып жиберүүчү мамлекет балдардын укуктарын жана бакубаттуулугун коргоону камсыз кылуу үчүн ушул жашы жете элек бала үчүн кетүү, транзит жана баруучу пункттарда тиешелүү макулдашууларды камсыз кылуу үчүн тиешелүү чараларды көрөт.

311. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортацияланып жаткан адамды жөнөтүү үчүн берүүдө аба кемесинин эксплуатантына транзиттик жана/же багыттагы мамлекет талап кылган бардык расмий жол жүрүү документтерин берүүнү камсыз кылат, бул бардык жол-жоболордун жана талаптардын сакталышын кепилдейт.

312. Аба кемесинин эксплуатанты жана/же аба кемесинин командири тиешелүү рейсти аткаруунун жүрүшүндө учуунун коопсуздугун жана авиациялык коопсуздукту камсыз кылууга байланышкан негиздүү себептер болгондо депортациялануучу адамды конкреттүү рейсте ташуудан баш тартууга укуктуу.

Эскертүү: Авиациялык коопсуздук боюнча ИКАОнун Колдонмосунун (Doc 8973) 12.2.1.3 жана 12.1.2.6-пункттарына бурулат.

313. Депортациялануучу адамды жөнөтүүнү уюштуруучу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесин пайдалануучунун ошол рейсте ташылышы мүмкүн болгон мындай адамдардын санына карата саясатын эске алат.

Эскертүү: Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатанты менен практикалык көз караштан алганда эң оптималдуу рейс же ташуунун альтернативдүү ыкмасы боюнча консультацияларды өткөрүшөт.

314. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жарандардын укуктарын коргоону камсыздоо жана эл аралык милдеттерди аткаруу үчүн башка мамлекеттен депортацияланган жарандарын Кыргыз Республикасынын аймагына кабыл алат.

315. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттен депортацияланып келген жана ар бир учурду акыйкат кароого көмөк көрсөтүүчү анын аймагында жашоого уруксаты бар жакка өзгөчө көңүл бурат.

316. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортациялануучу адам коштоп жүрүүгө тийиш, ал эми каттам аралык мамлекетте транзиттик аялдаманы камтыган учурларда, эгерде ыйгарым укуктуу органдар жана тиешелүү эксплуатант тарабынан транзиттик жерде келгенге чейин алгылыктуу альтернативалуу план макулдашылбаса, коштоп жүрүүчү адам депортациялануучу адамдын жанында анын акыркы көздөгөн жерине чейин калышын камсыз кылат, бул депортациялануучу адамдын маршрутунун бардык аралыгында коопсуздугун жана контролдугун камсыз кылат.

317. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортациялануучу адамдардын депортациялоо учурунда алардын укуктарын жана коопсуздугун камсыз кылуу үчүн аларга мамиле кылуу үчүн стандарттарды жана жол-жоболорду иштеп чыгат жана ишке киргизет.

318. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары депортациялануучу адамдар менен иштөө үчүн окутулган персоналдын болушун бардык жол-жоболордун сакталышын жана адамдын кадыр-баркын урматтоону кепилдөө үчүн камсыз кылышат.

319. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары процесстердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу максатында депортациялоо жол-жоболору жөнүндө маалыматты өздөрүнүн расмий веб-сайттарында жана маалыматтык материалдарында беришет.

§4. Жаңы жол жүрүү документин алуу

320. Эгерде адамды анын бара турган жеринде жөнөтүүнү жана кабыл алууну жөнөкөйлөтүү үчүн ага жол жүрүү документин алмаштыруу керек болсо, депортация жөнүндө токтом чыгарган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай документтин берилишин камсыз кылууга мүмкүн болушунча көмөк көрсөтүшөт, бул депортациялоо процессин жөнөкөйлөтөт жана тездетет.

321. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын жарандарынын биринин кайтып келишин камсыз кылуу максатында жол жүрүү документтерин берүү жөнүндө өтүнүч менен кайрылган учурда, оперативдүү жооп берүүнү жана жарандардын укуктарын сактоону камсыз кылуу үчүн жол жүрүү документтерин берүү жолу менен же суроочу мамлекетке көрсөтүлгөн адам Кыргыз Республикасынын жараны эместигин тастыктоочу далилдерди берүү жолу менен акылга сыярлык мезгилдин ичинде жана мындай өтүнүч берилген учурдан тартып 30 күндөн кечиктирбестен жооп беришет.

322. Кызыкчылыгы бар жактын жол жүрүү документин берүү жөнүндө арызга кол коюусу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тарабынан мындай документти берүү үчүн зарыл шарт катары каралбайт, бул жол жүрүү документин алуу процессин жөнөкөйлөтөт жана кечиктирүүнү алдын алат.

323. Эгерде Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы жол жүрүү документи суралган адам Кыргыз Республикасынын жараны болуп саналарын аныктаса, бирок өтүнүчтү алгандан кийин 30 күндүн ичинде ага паспорт бере албаса, стандарттуу паспорту жок болгон учурда жарандын өлкөгө кайтып келүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу максатында көрсөтүлгөн адамдын жарандыгын ырастоочу жана анын Кыргыз Республикасына кайтып келиши үчүн жарактуу убактылуу жол жүрүү документин берет.

324. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы өзүнүн жарандарынын бирине жол жүрүү документин берүүдөн баш тартпайт жана бул адамды жарандыктан ажыратуу жолу менен анын кайтып келишине тоскоолдук кылбайт, бул жарандардын укуктарын коргоону жана эл аралык милдеттенмелерди аткарууну кепилдейт.

325. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерине суроо-талаптарды автоматтык түрдө кабарлоо жана көзөмөлдөө системасын ишке киргизүүдө, бул иштеп чыгуу процессин тездетүүгө жана ката кетирүү мүмкүндүгүн азайтууга жол берет.

326. Иш-аракеттердин ачык-айкындуулугун жана алдын ала божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары алмаштыруучу жол жүрүү документтерин алуу жол-жоболору

жөнүндө маалыматты өздөрүнүн расмий веб-сайттарында жана маалыматтык материалдарында беришет.

327. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жол жүрүү документтерин алуу үчүн жол-жоболорду оптималдаштыруу жана талкуулоо үчүн кызчыкчылыгы бар тараптар менен үзгүлтүксүз кеңешмелерди өткөрүп турушат.

6-бөлүм

Эл аралык аэропорттордо жүктөрдү иштетүү үчүн арналган каражаттар жана кызматтар

§1. Жалпы жоболор

328. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропортторду менчиктештирүү учурунда эл аралык аэропортторду башкаруудагы өзгөрүүлөр белгиленген стандарттарды сактоого таасирин тийгизбей тургандыгына кепилдик берүү үчүн ушул Эрежелердин талаптарынын аткарылышын камсыз кылат.

329. Аэродромдун эксплуатанты эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдү жана экипажды тез тейлөөнү жана тариздөөнү, ошондой эле багажды, жүктөрдү жана почтаны иштетүүнү жана жол-жоболоштурууну камсыз кылуучу тиешелүү каражаттарга жана кызматтарга ээ. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары коопсуздук жана коопсуздук талаптары максатында көзөмөлдөө чараларын киргизүүнү, алар жарандык авиациянын иши үчүн минималдуу тоскоолдуктарды же кечигүүлөрдү пайда кылгандай кылып, мындай көзөмөлдөө чараларынын жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарынын талаптарынын натыйжалуулугун төмөндөтпөгөн шартта караштырышат.

Эскертүү: Кыргыз Республикасынын көзөмөлдөөнү жүзөгө ашыруучу мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарынын (бажы, чек ара, миграциялык, карантиндик жана медициналык кызматтар) натыйжалуу иши ушул Эрежелердин 1-бөлүмүнүн 2-пунктуна жана (с) ылайык белгиленген мөөнөттө жаңы талаптарга негизделген, иш жүзүндө ишке ашырылуучу жана натыйжалуу адаптациялоону камсыз кылуучу өз убагында коммуникациялык өз ара аракеттенүүнү карайт.

330. Эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары эл аралык аэропорттордун каражаттарын жана кызматтарын долбоорлоодо эл аралык аэропорттордун ишин уюштурууну жана натыйжалуулугун жакшыртуу үчүн аэропорттордогу кыймыл агымын оптималдуу жөнгө салууну камсыз кылуу чараларын көрүшү керек.

331. Эгерде эл аралык аэропортто жүргүнчүлөрдү тейлөө үчүн жыйымдар алынса жана аларды жүргүнчүлөрдөн алуу формалдуулукту жөнөкөйлөтүү жаатында көйгөйлөрдү жаратса, мындай жыйымдар алдын ала

- консультацияларды өткөрүү жана аба кемелеринин эксплуатанттарына алдын ала кабарлоо шартында мүмкүн болушунча алынышы керек, алар өз кезегинде жүргүнчүлөрдөн көрсөтүлгөн жыйымдарды аэропортто кошумча линияларды түзүүдөн качуу үчүн, жүргүнчүлөр үчүн кечиктирүүнү жана ыңгайсыздыкты болтурбоо максатында төлөп бериши керек.
332. Аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн багытын жана ориентациясын жакшыртуу максатында ИКАО менен Эл аралык деңиз уюму тарабынан биргелешип чыгарылган кандай деңгээлде колдонулса ошол эле деңгээлде багыт берүү боюнча ИКАОнун Doc 9636документиндеги “Аэропорттордогу жана деңиз бекеттериндеги жүргүнчүлөрдү багыттоого жардам берүүчү эл аралык пиктограммаларына” ылайык, аэропорттор дп пиктограммалар менен жарыктандырылат.
333. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыгарым укуктуу өкүлдөрү аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте төлөм жол-жоболорун жөнөкөйлөтүү жана жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту жогорулатуу максатында эл аралык аэропорттордо берилүүчү төлөмдөрдү анын ичинде салыктарды жана алымдарды кошкондогу бардык тейлөөлөр үчүн кредиттик картаны пайдалануу системасын карайт.
334. Ийкемдүүлүктү камсыз кылуу жана тейлөөчүлөрдү тандоо үчүн аба кемелеринин эксплуатанттарына аэропорттордун эксплуатанттары менен макулдашуу боюнча жерде тейлөөнү өз алдынча жүзөгө ашырууга же альтернатива катары аны жүзөгө ашырууну (толук же жарым-жартылай) аэропорттун эксплуатанты ыйгарым укук берген аба кемесинин башка эксплуатанты тарабынан көзөмөлдөнүүчү уюмга же аэропорттун эксплуатантына же жерде тейлөө боюнча уюмга өткөрүп берүүгө укук берилет.
335. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн жана жүктөрдүн агымдарын автоматтык мониторингдөө жана башкаруу системаларын киргизүүдө, бул натыйжалуулукту жогорулатууга жана кечигүүлөрдү азайтууга мүмкүндүк берет.
336. Процесстердин ачык-айкындуулугун жана божомолдуулугун жогорулатуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордогу эрежелер жана жол-жоболор жөнүндө актуалдуу маалыматтарды алууга мүмкүн болгон онлайн-платформаларга жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
337. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдү, жол жүктү, жүктөрдү жана почтаны иштеп чыгуу жол-жоболорун талкуулоо жана оптималдаштыруу үчүн аэропорттордун эксплуатанттары, авиакомпаниялар жана башка кызыкчылыгы бар тараптар менен үзгүлтүксүз консультацияларды өткөрүп турушат.
338. Эл аралык кызматташуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекеттердин тиешелүү органдары жана эл аралык уюмдар менен маалыматтарды алмашуу жана эл аралык аэропорттордо тейлөө стандарттарын шайкеш келтирүү маселелери боюнча өз ара аракеттенет.
339. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдү, жол жүгүн, жүктөрдү жана почтаны тейлөө менен алектенген кызматкерлер үчүн алардын квалификациясын жана мыкты тажрыйбалар

жөнүндө маалымдуулугун жогорулатуу үчүн үзгүлтүксүз тренингдерди жана окутууларды өткөрүүнү камсыз кылышат.

339¹. Эл аралык аэропорттордо калктын саламаттыгына коркунуч туудуруучу ыктымалдуу коркунучтардын пайда болуу мүмкүнчүлүгүнө баа берүү үзгүлтүксүз жүргүзүлүп турат жана мындай коркунучтарды жоюу боюнча аракеттерди координациялоо камсыздалат.

Эскертүү: аэродромдогу өзгөчө кырдаалдар боюнча иш-чаралар планына коюлуучу талаптарга көңүл буруу зарыл — бул Кыргыз Республикасынын Транспорт жана коммуникациялар министрлигинин 2021-жылдын 2-сентябрындагы №3 буйругу менен бекитилген “Аэродромдор” – 14 1-бөлүмү Кыргыз Республикасынын Авиациялык эрежелерине ылайык жугуштуу оорулардын эпидемиясына даярдык боюнча улуттук авиациялык пландарга тиешелүү талаптар.

339². Эл аралык аэропорттордогу жүктөрдү иштетүүчү каражаттарды, жаңы объекттерди же алардын ири модификациясын пландаштырууга жооптуу жарандык авиация уюму пландоо ишинин алгачкы этабында ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар, аэропорттордун эксплуатациялоочулары жана аэропорт колдонуучуларынын кызыкчылыктарын билдирген тийиштүү органдар менен кеңешмелерди өткөрүүгө милдеттүү.

339³. Учактарды эксплуатациялоочу уюмдар өздөрүнүн тейлөө, учуу графиги жана аба кемелер паркы боюнча пландарын аэропорттордун эксплуатациялоочуларына жана тиешелүү мамлекеттик органдарга маалымдап турушат, бул аэропорт кызматтары менен каражаттарын рационалдуу пайдалануу максатында жүргүзүлөт.

§2. Аэропорттордогу кыймылдарды жөнгө салуу боюнча чаралар

I. Жалпы жоболор

340. Жүргүнчүлөрдү тейлөөдөгү кечиктирүүлөрдү азайтуу жана сапатын жакшыртуу максатында эл аралык аэропорттор тез отургузуу жана түшүрүү үчүн тейлөө каражаттары менен жарыктандырышат.

341. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн багытын жөнөкөйлөтүү үчүн ИКАОнун “Аэропорттордун жана деңиз вокзалдарынын келүүчүлөрүнүн багытталышына көмөктөшүүчү эл аралык пиктограммалар” документиinde кайталанган белгилер киргизилет (DOC 9636), бул жүргүнчүлөргө багыт алууга жана керектүү объекттерди табууга жардам берет жана жүргүнчүлөрдүн аэропортунда узатуу жана болуу сапатын жогорулатат.

342. Маалымдуулукту жогорулатуу жана мыйзамсыз иш-аракеттердин деңгээлин төмөндөтүү максатында эл аралык аэропорттордо көрүнүктүү жерлерге Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарын бузгандыгы үчүн күнөөлүү деп табылган адамдарга карата колдонулуучу баңги заттарды мыйзамсыз жүгүртүүнүн олуттуу кесепеттери жөнүндө жана жаза чаралары жөнүндө жүргүнчүлөрдү эскерткен кулактандыруулар жана брошюралар жайгаштырылат.

343. Жүргүнчүлөргө өз убагында маалымат берүүнү камсыз кылуу жана учуу графигиндеги, келүүдөгү, учуудагы жана жокко чыгаруудагы өзгөрүүлөргө, учуу

- же учуу убактысынын акыркы өзгөрүүсүнө, ошондой эле отуруу дарбазасынын номериндеги өзгөрүүлөргө байланыштуу ыңгайсыздыктарды азайтуу үчүн аэропорттордун эксплуатанттары аэровокзалдарды/терминалдарды маалымат такталары же маалымат такталары менен жабдышат, алар катуу сүйлөөчү байланыш системасы менен толукталат.
344. Аэропорттун жеткиликтүүлүгүн жана жүргүнчүлөр жана келүүчүлөр үчүн ыңгайлуулукту жакшыртуу үчүн эл аралык аэропорттор автомобилдерди кыска мөөнөттүү жана узак мөөнөткө токтотуу үчүн тиешелүү орундар менен жабдылат.
345. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөр үчүн жеткиликтүү болгон аэропорттун карталарынын жана схемаларынын болушу, аэропортто навигацияны жеңилдетүү үчүн басма же электрондук түрдө камсыз кылынат.
346. Эл аралык аэропорттордо интерактивдүү маалымат күркөлөрү киргизилүүдө, алар жүргүнчүлөргө каттамдар, дарбазалар жана аэропорттун башка кызматтары жөнүндө маалыматты өз алдынча табууга мүмкүндүк берет.
347. Аэропорттун эксплуатанттары эл аралык жүргүнчүлөрдүн түшүнүүсүн камсыз кылуу үчүн аэропорттун коопсуздук чаралары жана эрежелери жөнүндө маалыматтын бир нече тилде болушун камсыз кылышат.
348. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн кезегин жана агымын башкаруу тутумдары кабыл алуу жана түшүрүү процесстерин оптималдаштыруу жана күтүү убактысын кыскартуу үчүн ишке ашырылууда.
349. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордун инфраструктурасына жана тейлөө системаларына алардын белгиленген стандарттарга ылайык келишин кепилдөө жана жүргүнчүлөрдү тейлөөнүн сапатын жакшыртуу үчүн үзгүлтүксүз аудиттерди жана текшерүүлөрдү жүргүзүшөт.
- 349¹. Аэропорттордун, мамлекеттик органдардын жетекчилери DOC 9636 “Эл аралык пиктограммалар — аэропорттордо жана деңиз вокзалдарында келгендерге багыт табууга жардам берүүчү белгилер” документине ылайык, жүргүнчүлөр жана башка адамдар аэропорттордо багыт табуусу үчүн зарыл болгон пиктограммалардын, белгилердин жана көрсөтмөлөрдүн болушун камсыз кылышат.

II. Аба кемелеринин токтоочу жайларын жана перрондук тейлөөлөрүн уюштуруу боюнча чаралар

350. Аба кемелерин тариздөөнү оптималдаштыруу жана тездетүү, ошондой эле перрондук тейлөөнүн жана токтотмонун убактысын кыскартуу максатында аэропорттор бардык типтеги жана категориядагы (үзгүлтүксүз жана такай эмес рейстерди аткаруучу, ошондой эле жалпы багыттагы авиациянын аба кемелерин) аба кемелерин ыңгайлуу токтотуу жана перрондук тейлөө жерлери менен камсыз кылат. Аэродромдун/аэропорттун эксплуатанты төмөнкүлөргө милдеттүү:
- (а) Жүргүнчүлөрдү жана жол жүктөрдү ташуу үчүн зарыл болгон убакытты

кыскартуу жана жалпы натыйжалуулукту жакшыртуу максатында аба кемелеринин токтоочу орундарын аэровокзалга мүмкүн болушунча жакын жайгаштыруу үчүн чараларды көрүү.

(б) Терминалдын имаратынан алыста жүктөө же түшүрүү астында турган аба кемелери үчүн токтоочу жайларды бөлүп берүү, алар перрондогу трафиктин агымына тоскоол болбошу үчүн, ошондой эле бул жерлерди туура пайдалануу үчүн тиешелүү чараларды көрүү, бул тыгыздарды болтурбоого жардам берет жана перрондогу кыймылдын уюштурулушун жакшыртат.

(в) Аба кемелерин перрондук тейлөө боюнча бардык иштерди тез, ыңгайлуу жана коопсуз аткаруу үчүн, анын ичинде аба кемелерин коопсуз жана эффективдүү тейлөөнү камсыз кылуу үчүн бекем бекитүүчү жабдууларды зарыл каражаттар менен жабдуу.

(г) Жүргүнчүлөрдү отургузууга жана түшүрүүгө, анын ичинде аба кемелерине ыңгайлуу жана коопсуз жетүү үчүн траптарды, телетраптарды жана башка каражаттарды орнотууга көмөктөшүүчү чараларга өзгөчө көңүл буруу.

(д) Күйүүчү майдын жеткиликтүүлүгүн кепилдөө жана Май куюудан улам кечигүүнү азайтуу үчүн колдонуудагы мыйзамдардын талаптарында белгиленген сааттарга аба кемелерин куюу үчүн каражаттарды камсыз кылуу.

(е) Жүргүнчүлөр жана экипаж үчүн ыңгайлуулукту камсыз кылуу үчүн аба кемелеринин алыскы токтоочу жерлери менен аэровокзалдын имаратынын ортосунда коопсуздук жана унаа токтоочу жайдын болгон орундарын оптималдуу пайдалануу максатында жер үстүндөгү транспортту камсыздоо.

(ж) Зарыл учурларда коопсуздуктун жана бажы көзөмөлүнүн талаптарын сактоо үчүн аба кемесин, жүргүнчүлөрдү, экипаждын мүчөлөрүн жана багажды кароо жүргүзүлүшү мүмкүн болгон эл аралык рейстерди аткаруучу аба кемелери үчүн токтоочу жайларды берүүгө.

351. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелери токтоп турган жерлерди автоматтык башкаруу жана мониторингдөө системасын ишке киргизет, бул аларды пайдаланууну оперативдүү башкарууга мүмкүндүк берет жана токтоп туруу убактысын кыскартат.

352. Натыйжалуулукту жогорулатуу үчүн, аэропорттор каталарды азайтуу жана процесстерди тездетүү үчүн учкучтар жана жердеги кызматкерлер үчүн заманбап навигация тутумдары жана белгилер менен камсыз кылынат.

353. Аэропорттордун эксплуатанттары колдонуудагы мыйзамдарга ылайык квалификациясын жогорулатуу максатында перрондук операцияларды тейлөө жана коопсуздук боюнча жердеги персонал үчүн үзгүлтүксүз окутууларды жана тренингдерди өткөрүп турушат.

354. Эл аралык аэропорттордо, унаа токтотуу убактысын азайтуу жана аба кемелеринин жүгүртүлүшүн жакшыртуу үчүн кыска рейстерди аткарган аба кемелери үчүн тез тейлөө зоналары уюштурулуп, түзүлөт.

III. Учуп кетүүчү жүргүнчүлөр, экипаж жана багаж

355. Аэропорттордо түзүлөт:

(а) аэропортко жер үстүндөгү транспорт менен келген жүргүнчүлөр, экипаж жана алардын жүктөрү терминалга ыңгайлуу жана тез жетүү үчүн шарттар, бул аэропорттун ичинде жылууга кеткен убакытты кыскартууга жана жүргүнчүлөрдүн жалпы тажрыйбасын жакшыртууга өбөлгө түзөт.

(б) жүргүнчүлөрдү ташуучу аэровокзалдардын учуу жана транзиттик залдарында балдарды багуу үчүн керектүү каражаттар менен жабдылган жана тиешелүү пиктограммалар менен белгиленген, бул балдары бар жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту камсыз кылат.

356. Аба кемелеринин учушун жөнөкөйлөтүү үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөрдү текшерүүдө коопсуздук чарасы же баңги заттарды көзөмөлдөөнүн тийиштүү чарасы катары башка каражаттардын жардамы менен текшерилүүгө тийиш болгон адамдардын санын олуттуу кыскартуу үчүн атайын жабдууларды колдонушат.

1-эскертүү: Тобокелдиктерди, жүргүнчүлөрдү текшерүүнүн радиологиялык методдорун колдонууну эске алуу менен минималдаштырылат.

2-эскертүү: жекече кылдаттык менен текшерүү өзүнчө бөлүнгөн бөлмөдө жүргүзүлөт. Купуялуулукту жана жүргүнчүнүн жеке мейкиндигин урматтоого көмөк көрсөтүүчү атайын бөлмөлөр жок болсо анда бул максаттар үчүн жылдыруучу көшөгөнү колдонууга болот.

357. Аба кемелеринин учушун жөнөкөйлөтүү максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары коопсуздук чарасы же баңги заттарды көзөмөлдөөнүн тийиштүү чарасы катары кетип бара жаткан жүргүнчүлөрдүн жүгүн текшерүүдө текшерүү процессин тездетүү жана кечиктирүүнү азайтуу үчүн башка каражаттардын жардамы менен текшерилүүгө тийиш болгон жүктүн көлөмүн олуттуу кыскартуу үчүн атайын жабдууларды колдонушат.

358. Жүргүнчүлөрдү/жүктөрдү өткөрүү жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу үчүн эл аралык аэропорттор сорттоо, ташуу, таандыктыгын аныктоо жана жүктөрдү жүктөө үчүн түзүлүштөр менен жабдылат. Мындай учурда төмөнкүлөр каралууга тийиш:

(а) жүктүн көлөмүнө жараша минималдуу убакыттын ичинде көп сандагы жүктөрдү сорттоого, жылдырууга жана жүктөөгө мүмкүндүк берүүчү механикалаштырылган тутумдарга ээ болуу;

(б) багаж контейнерлерин жайгаштыруу жана алардын ичиндегилерди кайра сорттоо үчүн аянтчанын болушу;

(в) бош багаж контейнерлерин иштетүү жана сактоо үчүн механикалык каражаттардын болушу, бул багажды эффективдүү башкарууну камсыз кылат жана аэропорттун ишин уюштурууну жакшыртат.

359. Эл аралык аэропорттордо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттун эксплуатанттары жол жүгүн автоматтык каттоо жана көзөмөлдөө системаларын киргизишет, бул жол жүгүн иштетүүнүн тактыгын жана ыкчамдыгын жакшыртууга мүмкүндүк берет.

360. Жүргүнчүлөрдүн ыңгайлуулугун арттыруу үчүн эл аралык аэропорттор багажды ташыруу үчүн атайын аймак менен жабдылган ал жерде өз алдынча багажды конвейерге тапшырууга болот.
361. Аэропорттордун эксплуатанттары жүргүнчүлөргө алардын жүгүнүн абалы жана анын жүрүү маршрутундагы мүмкүн болуучу өзгөрүүлөр жөнүндө маалымат берүүчү маалыматтык күркөлөрдүн жана кабарлоо системаларынын болушун камсыз кылышат.

III. Келүүчү жүргүнчүлөр, экипаж жана багаж

362. Эл аралык аэропорттордо келген жүргүнчүлөрдү жана экипажды талаптагыдай тариздөө минималдуу кечигүү менен жүргүзүлүшү үчүн жетиштүү сандагы көзөмөл каналдары бар. Мүмкүн болгон татаалдашкан учурда кошумча каналдын(дардын) болушу каралат, ал боюнча айрым жүргүнчүлөрдү негизги агымды кармабастан багыттоого болот, бул жүргүнчүлөрдүн үзгүлтүксүз агымын кармап турууга жана кечигүүлөрдү минималдаштырууга жардам берет.
363. Жүргүнчүлөрдүн ар кандай кармалышына жол бербөө үчүн аэропорттун эксплуатанттары багажды берүү аймагына багажды өз убагында жеткирүүнү камсыз кылуу, жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту камсыз кылуу жана күтүү убактысын кыскартуу үчүн зарыл чараларды көрүп жатышат.
364. Багажды кабыл алуу аянты жүргүнчүлөргө текшерилген багажды оңой аныктоого жана тез алууга, тыгындрды болтурбоого жана жүргүнчүлөрдүн тажрыйбасын жакшыртууга жетиштүү.
365. Эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары жүргүнчүлөргө ыңгайлуулукту камсыз кылуу максатында жол жүктү берүү зоналарынан жер үстүндөгү транспорт каражаттары токтоп турган жерлерге жакын жайгашкан пункттарга жол жүктү ташууда жүргүнчүлөргө жардам же кызмат көрсөтүшөт.
366. Эл аралык аэропорттор жүргүнчүлөргө мобилдик тиркемелер же маалымат күркөлөрү аркылуу реалдуу убакытта багаждын жайгашкан жери жөнүндө маалымат алууга мүмкүндүк берген автоматташтырылган багажды көзөмөлдөө системаларын ишке ашырууда.
367. Эл аралык аэропорттордо учууну улантуу үчүн кыска туташтыруучу каттамдары бар жүргүнчүлөр үчүн багажды тез алуу үчүн атайын зоналар түзүлөт.
368. Аэропорттун ичинде жүргүнчүлөрдүн багаждарын ташууга аэропорттун эксплуатанттары арабалардын жетишерлик саны менен камсыздайт.
369. Эл аралык аэропорттор багажды берүү зонасына алып баруучу так жана даана көрсөтүлгөн белгилердин болушун камсыздайт.
370. Эл аралык аэропорттордо күтүү убактысын азайтуу жана мейкиндикти уюштурууну жакшыртуу үчүн багажды алууда жүргүнчүлөрдүн кезегин жана агымын башкаруу системалары ишке ашырылууда.

370¹. Аэропорттун эксплуатациялоочусу багаж берилүүчү аймакта бардык жүргүнчүлөр өздөрүнүн катталган багажын оңой таанып, тез ала алышы үчүн жетиштүү аянт бөлүп берет.

370². Аэропорттун эксплуатациялоочусу жүргүнчүлөргө багажды берүү аймагынан чыгып жаткан жерлерге же аэропорттон чыгуу үчүн пайдаланылуучу, мүмкүн болушунча жер үстүндөгү транспорттук каражаттар токтогон жайларга, ошондой эле аэропорттун имараттарынын ортосундагы өтмөктөргө чейин жеткирүүдө жардам көрсөтөт.

V. Жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын транзити жана которуп отуруусу

Жүргүнчүлөргө аба кемесинин бортунда калууга уруксат берилет, ал эми аба кемелеринин эксплуатанттарына колдонулуучу ченемдерге жана талаптарга ылайык коопсуздуктун зарыл чаралары сакталган шартта күйүүчү май куюу учурунда конууга жана түшүрүүгө уруксат берилет.

Эскертүү: Аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн аба кемесине май куюу учурунда бардык жүргүнчү траптары, аба кемесинин жердеги техникалык персонал менен эки тараптуу байланышы, аба кемесинен авариялык чыгууда жүргүнчүлөргө жардам көрсөтүү үчүн даярдалган персонал, ошондой эле май куюу процессинде жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын коопсуздугун камсыз кылуу үчүн өрт эсебинин болушун камсыз кылуу үчүн техникалык жана уюштуруу чаралары көрүлөт.

371. Ташуулардын көлөмү жана мүнөзү ушуну талап кылган учурларда аэропорттордо бир эле аба кемесинде түз транзит менен бараткан же башка рейстерге которулуп жаткан экипаждар жана жүргүнчүлөр авиациялык коопсуздук чараларын же өзгөчө жагдайларды эске албаганда, аларды текшерүү менен байланышкан формалдуулуктарды аткарбастан убактылуу кала турган жайлар каралат.

Эскертүү: Бул талап транзиттик жүргүнчүлөр жана экипаж үчүн ыңгайлуулукту жана комфортту камсыз кылуу, кечиктирүүлөрдү жана керексиз жол-жоболорду азайтуу максатында баңги каражаттарынын мыйзамсыз жүгүртүлүшүн көзөмөлдөөнүн тийиштүү чараларын көрүүгө тоскоолдук кылуу максатын көздөбөйт.

372. Эл аралык аэропорттор транзиттик жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуу эс алуу зоналары, анын ичинде Wi-Fi, түзүлүштөр үчүн кубаттоочу станциялар, эс алуу зоналары менен жабдылат.

373. Аэропорттордун транзиттик зоналарында жүргүнчүлөрдү багыттоо үчүн каттамдар, дарбазалар жана башка маанилүү маалыматтар жөнүндө актуалдуу маалыматтарды камтыган маалыматтык күркөлөр жана санариптик таблор орнотулат.

374. Эл аралык аэропорттордо зарыл болгон учурда, эгерде бул башка рейстерге которуу үчүн зарыл болсо, терминалдардын ортосунда транзиттик жүргүнчүлөрдү тез ташуу үчүн атайын трансфердик автобустардын болушун камсыз кылышат.

375. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары иш аракеттерди тездетүү жана каталардын болушун төмөндөтүү үчүн биометрикалык системаларды жана электрондук паспортторду пайдалануу менен бирге транзиттик жүргүнчүлөрдү автоматтык түрдө текшерүү жана верификациялоо системасын киргизет.

376. Эл аралык аэропорттордо күтүү убактысын минималдаштыруу жана аралыкты уюштурууну жакшыртуу үчүн транзиттик аймактардагы кезек күтүүнү башкаруу системасы киргизилген.

VI. Жүргүнчүлөрдү ташуучу аэровокзалдардагы ар кандай каражаттар жана тейлөөлөр

377. Эл аралык аэропорттордо ээлери тарабынан сактоого калтырылган багаж үчүн жайлардын болушу каралат жана бул аэропортту пайдалануунун ыңгайлуулугун жакшыртуу менен жүргүнчүлөргө өз буюмдарын убактылуу коопсуз калтырууга мүмкүндүк берет.

378. Эл аралык аэропортто талап кылынбаган, таанылбаган жана туура эмес жабылган багажды ал жөнөтүлгөнгө, берүүгө көрсөтүлгөнгө же кабыл алынган ченемдерге жана белгиленген жол-жоболорго ылайык жок кылынганга чейин сактоо үчүн атайын, ишенимдүү корголгон кампа жайларына жиберет жана авиакомпаниялардын кызматкерлери бул багажга аэропорт иштеген убакта кире алышат. Бул багажды идентификациялоого же андан ары иштетүүгө чейин анын коопсуздугун жана сакталышын камсыз кылат.

379. Аэропорттордун эксплуатанттары учуу жана конуу аймактарында жүргүнчүлөр керектүү товарларды жана тейлөөлөдү сатып алуусу үчүн жетишерлик сандагы соода түйүндөрүнүн, кафе, жана ресторандардын болушун камсыздайт.

380. Эл аралык аэропорттордо үй-бүлөсү менен саякаттап жүргөн жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту жараткан атайын балдар ойноочу аянтчалар жана балдарга кам көрүүчү бөлмөлөр каралган.

381¹. Аэропорттун жана аба кемелеринин эксплуатациялоочулары тиешелүү жагдайларга жараша эл аралык аэропорттордун контролсуз аймактарында, авиациялык коопсуздук талаптары сакталган шартта, жүргүнчүлөр тарабынан убактылуу сактоого тапшырылган багажды сактоо үчүн жайлардын болушун камсыз кылат.

381². Аэропорттун эксплуатанты:

а) мүмкүн болушунча аэровокзалдык каражаттарды пландоону жана уюштурууну камсыз кылат, мында жүргүнчү болуп саналбаган адамдар келүүчү жана кетүүчү жүргүнчүлөрдүн кыймылына тоскоолдук кылбайт;

б) аэровокзалдын имараттарында жүргүнчүлөрдүн агымынын кыймылына тоскоол болбош үчүн топтордун/турлардын уюштуруучулары үчүн жүргүнчүлөр келген жана/же кеткен зоналардагы коомдук же контролдонбогон жайларда каражаттарды жайгаштырат;

в) чекене соода ишканалары ыңгайлуу жайгашуусун жана жүргүнчүлөрдүн агымына тоскоол болбошун камсыз кылат.

VII. Жүктөрдү жана почтаны иштеп чыгуу жана каттоону камсыздоо каражаттары

382. Жүк ташуучу аба кемелери жана анда ташылуучу жүктөр жүк ташуучу терминалдардын аймагында кабыл алынат жана катталат.
383. Жүк ташуучу терминалдын имараттарына ыңгайлуу жана тез жетүү үчүн оор жүк ташуучу унааларды кирүүчү жолдордо жана аэровокзалдын имараттарынын алдында маневр кылуу үчүн зарыл болгон кошумча мейкиндикти эске алуу менен камсыз кылынат, бул болсо логистиканы жакшыртат жана жүк ташуу убактысын азайтат.
384. Жүктөрдү жүктөө, түшүрүү жана сактоодо жүктөр менен иштөө операциясынын натыйжалуулугун жана коопсуздугун жогорулатуу үчүн мехакалаштырылган жана автоматташтырылган түзүлүштөрдү колдонулат.
385. Жүк терминалдарында жүктөрдү сактоо жана иштетүү, анын ичинде поддондорго жана контейнерлерге жүктөрдү салуу жана демонтаждоо үчүн жетиштүү аянттын болушу камсыз кылынат. Бул жерлер перрон тарабынан да, ошондой эле көзөмөлдөнбөгөн зонадан да адамдардын жана транспорт каражаттарынын жетүүсү үчүн ыңгайлуу болгудай кылып бажы көзөмөлүнүн зонасына жакын жайгашат, мында авиациялык коопсуздуктун талаптары жана баңги заттарды көзөмөлдөөнүн тийиштүү чаралары эске алынат.
386. Жүк терминалдары атайын жүктөрдү (баалуу товарларды, тез бузулуучу жүктөрдү, адамдардын калдыктарын, радиоактивдүү жана башка коркунучтуу жүктөрдү, ошондой эле тирүү жаныбарларды) сактоо үчүн тиешелүү каражаттар менен жабдылат. Кадимки жана атайын жүк жана почта аба транспорту менен жөнөтүлүүнү күтүп турган жүк терминалдарынын аймактарында жайцгашып бөтөн адамдарга кирүүгө тыюу салынат жана бул жүктүн коопсуздугун жана коопсуздугун камсыз кылат.
387. Жүк терминалында пайдаланылбаган жабдууларды токтотуу үчүн келген жана жиберилүүчү жүктөрдүн агымынын кыймылына тоскоол болбогондой жайгаштырылган аянтчалар жабдылат.
388. Жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү бир убакта ташуу үчүн арналган чоң сыйымдуулуктагы аба кемелери жүргүнчүлөр аэровокзалынын жанында жайгашкан учурларда, аба кемесинен жүк терминалынын имаратына(имараттарына) чейин чоң көлөмдөгү жүктөрдү тез жүктөө, түшүрүү жана ташуу үчүн бардык зарыл каражаттардын болушу каралат, бул үчүн жүктөрдүн агымы жүргүнчүлөрдүн жана жол жүктөрүнүн кыймылына тоскоол болбогондой пландаштырылат, бул аралаш ташууларды натыйжалуу башкарууну камсыз кылат жана кечиктирүүнү азайтат.
389. Эл аралык аэропорттордо жетиштүү чоң жана ыңгайлуу аянтчалардын болушу каралат, анда бажы кызматтарынын көзөмөлү астында транзиттик жүк дароо же андан ары ташуу үчүн комплекттелет, иргелет жана кайрадан комплекттелет, бул транзиттик жүктөрдү иштетүүнү жакшыртат жана кечиктирүүнү азайтат.
390. Жүктөрдү иштетүү планында өткөрүү жөндөмдүүлүгү жетишсиз, ал эми кеңейтүү үчүн мүмкүнчүлүктөрү чектелген же жок болгон аэропорттордо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бажы тазалоо процессин тездетүү жана аэропорттордун кампа жайларынын ашыкча жүктөлүшүн болтурбоо үчүн аэропорттордун чегинен тышкары бажы кампаларын түзүүгө жол беришет жана мындай кампалар менен аэропорттун ортосундагы жүктөрдүн кыймылы менен байланышкан формалдуулукту

минималдаштырат, бул жүктөрдү ашыкча жүктөөдөн качууга жана жүктөрдү иштетүүнү тездетүүгө жардам берет.

391. Эл аралык аэропорттор автоматтык түрдө Эл аралык аэропорттор жүктөрдү автоматтык түрдө көзөмөлдөө жана башкаруу тутумдарын киргизүүдө, бул жүктөрдү иштетүүнүн тактыгын жана ыкчамдыгын жакшыртууга мүмкүндүк берет.

392. Эл аралык аэропорттордо күтүү убактысын азайтуу жана бажы тазалоо процессин тездетүү үчүн жүктөрдү тез арада документтештирүү үчүн атайын зоналар түзүлүүдө.

393. Эл аралык аэропорттордо, операциялардын натыйжалуулугун жана коопсуздугун жакшыртуу жана ар кандай жүктөрдү иштетүү үчүн жетиштүү атайын жабдуулар жана транспорт каражаттары менен камсыз кылынат.

394. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары кампаларды жана жүктөрдү иштетүү системалары Кыргыз Республикасынын учурдагы мыйзамчыгарууларына шайкештигин карап чыгуу үчүн инспекцияларды жана аудиттерди жүргүзүп турат.

394¹. Аэропорттун эксплуатациялоочусу жүк ташуучу аба кемелеринин тиешелүү түрдө тейленишин камсыз кылат.

394². Аэропорттун эксплуатациялоочусу жана жарандык авиациянын жүк жана почта иштетүүчү уюму, аба аркылуу андан аркы ташууга даярдоо максатында:

а) тиешелүү мыйзамдарга жана эрежелерге ылайык жүк аэровокзалдарын жүктөрдү коопсуз, санитардык талаптарга шайкеш, натыйжалуу жана ишенимдүү иштетүү жана сактоо шарттарын камсыз кыла тургандай долбоорлоону камсыз кылат;

б) колдонулуучу мыйзамдарга жана эрежелерге ылайык почта жөнөтүүлөрүн коопсуз, натыйжалуу жана ишенимдүү иштетүү жана сактоо үчүн тиешелүү каражаттардын болушун камсыз кылат.

§3. Саламаттык сактоо, медициналык тез жардам көрсөтүү жана жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн карантинин уюштуруу боюнча чараларды көрүү үчүн зарыл болгон каражаттар

395. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте эл аралык аэропорттордо адамдардын, жаныбарлардын жана өсүмдүктөрдүн карантини боюнча чараларды кошуп алганда жарандардын саламаттыгын сактоо боюнча чараларды камсыз кылат, бул оорулардын жайылышын алдын алып жана Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарынын сакталышын камсыз кылат.

396. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордо аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте жүргүнчүлөр, экипаж жана жердеги персонал үчүн арналган дарылоо-ден соолукту чыңдоо каражаттарын жана кызматтарды жүргүзүү үчүн зарыл болгон санитардык-ветеринардык кызматтарды уюштурат.

1-эскертүү: Дарылоо-ден соолукту чыңдоо каражаттары жана кызматтары ден соолукту баалоо жана тестирилөө, эмдөө же ревакцинация жүргүзүп, тиешелүү

күбөлүктөрдү бере алат, бул талап жүргүнчүлөрдүн, экипаждын жана жердеги персоналдын эл аралык аэропорттордо текшерүүдөн, эмдөөдөн же ревакцинациядан өтүү укугун да карабайт.

2-эскерүү: Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары кирүү пункттары катары эл аралык аэропорттордун мүмкүнчүлүктөрүнө карата негизги талаптарга тиешелүү эл аралык медициналык-санитардык эрежелердин 1-тиркемесинин (2005) - IV бөлүгүнүн жоболоруна көңүл бурат.

397. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун эксплуатанттары менен консультацияларда жана жергиликтүү шарттарга жараша эл аралык аэропорттордо аба кемелерине, экипаждарга, жүргүнчүлөргө, жол багажга, жүктөргө, почтага жана борт припастарга тиешелүү санитардык жана карантиндик иш-чараларды (жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү ташууда) жүргүзүү үчүн тиешелүү каражаттардын болушун камсыз кылышат, бул оорулардын жайылышын алдын алуу менен карантиндик талаптардын сакталышын камсыз кылат.

398. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин бортунда же аэропортто керектөөгө жарактуу азыктарды (б.а. азык-түлүк, суусундуктар жана суу запастарын) иштеп чыгуу жана бөлүштүрүү жол-жоболорунун эл аралык медициналык-санитардык эрежелерге (2005), Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун жана азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун тиешелүү сунуштарына ылайык келишин камсыздайт, бул азыктардын коопсуздугуна жана сапатына кепилдик берет.

399. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин бортунда же аэропортто керектөөгө арналган азыктарды (б.а. азык-түлүктү, суусундуктарды жана суунун запастарын) иштеп чыгуу жана бөлүштүрүү процессине катышкан жеке жана юридикалык жактарды талаптагыдай даярдоону камсыз кылат, мындай кызмат көрсөтүү Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун жана азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун талаптагыдай сунуштарына ылайык көрсөтүлөт, бул азыктардын коопсуздугунун жогорку стандарттарын камсыз кылууга жардам берет.

400. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун эксплуатанттары жана аба кемелеринин эксплуатанттары менен бирдикте калдыктарды иштетүүнүн жана жок кылуунун тиешелүү системасын түзүү үчүн, анын ичинде эл аралык медициналык-санитардык эрежелерге (2005), Бүткүл дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун тиешелүү эрежелерине жана сунуштарына, азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун сунуштарына ылайык сорттоону, көзөмөлдөөнү жана утилдештирүүнү түзүү үчүн бардык зарыл нерселерди жасашат. Калдыктардын айлана-чөйрөгө жана адамдардын ден соолугуна тийгизген таасирин азайтат.

401. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте дарылоо-ден соолукту чыңдоочу каражаттардын жана кызматтардын болушун жана үзгүлтүксүз баалоону камсыз кылат, анын ичинде жеринде биринчи жардам көрсөтүү жана олуттуу учурларда жабыр тарткандарды алдын ала белгиленген Компетенттүү медициналык мекемелерге тез жиберүү үчүн тиешелүү чараларды көрүү үчүн арналган каражаттар жана кызматтар бар жана бааланат.

Эскертүү: Жүргүнчүлөрдүн саламаттыгын сактоого тиешелүү бардык чаралар боюнча дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму менен консультацияларды өткөрүү максатка ылайыктуу.

402. Эл аралык аэропорттордо оорулардын жайылуу коркунучун азайтуу үчүн инфекциялардын булагы болушу мүмкүн болгон жүргүнчүлөрдү, экипаждарды жана жаныбарларды карантинге алуу жана изоляциялоо үчүн атайын зоналар түзүлөт.
403. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары шашылыш медициналык жардам көрсөтүүгө даяр болушу үчүн аэропорттордо медициналык жабдуулардын жана медикаменттердин болушун жана үзгүлтүксүз жаңыланышын камсыз кылышат.
404. Аэропорттун эксплуатанттары потенциалдуу учурларды тез арада аныктоо үчүн жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын ден соолугуна автоматтык мониторинг системаларын, анын ичинде термокамераларды жана башка технологияларды киргизишет.
405. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары инфекция жуктуруп алуу коркунучун минималдаштыруу үчүн потенциалдуу жуккан жүргүнчүлөр же жүктөр менен иштеген персонал үчүн жетиштүү сандагы жеке коргонуу каражаттарынын (ЖКК) болушун камсыз кылат.

§4. Тариздөө менен байланышкан көзөмөлдү жүзөгө ашыруу жана көзөмөлдөөчү органдардын ишин жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон каражаттар жана кызматтар

406. Жол-жоболоштурууга байланыштуу көзөмөлдү жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон жайлар жана каражаттар мамлекеттин эсебинен берилет, бул көзөмөлдөнүүчү органдардын өз функцияларын натыйжалуу аткаруу үчүн зарыл ресурстарга жеткиликтүүлүгүнө кепилдик берет.
407. Эгер бул Эрежелердин 6-бөлүмүнүн §3. 402-пунктунда айтылган бөлмөлөр жана каражаттар Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай жайлар жана каражаттар Кыргыз Республикасынын аймагына ташууларды аткарган транспорттун башка түрлөрүнүн эксплуатанттары пайдаланган жана ушундай жайларга жана каражаттарга муктаж болгондордон кем эмес жагымдуу шарттарда берилишин камсыз кылуу боюнча чараларды көрөт. Бул транспорттун бардык түрлөрү үчүн адилеттүү жана бирдей мамилени камсыз кылат.
408. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органдары мамлекеттик органдар тарабынан чек ара, бажы, санитардык, ветеринардык, фитосанитардык жана башка көзөмөл түрлөрүн жүргүзүү максатында аба кемесинин эксплуатациялоочусуна өздөрүнүн иш убактысында акысыз тейлөө көрсөтүшөт..
409. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тейлөөнү ушул ыйгарым укуктуу органдар тарабынан белгиленген иш сааттарынын мезгилиндеги иш жүзүндөгү муктаждыктарга жана демек жүктөмдүн агымына жооп бергендей жүргүзөт.

1-эскертүү: Бул Эрежелердин 6-бөлүмүнүн §4. 411 жана 412-пункттарындагы жоболорду 1969-жылдагы (үчүнчү аннотирленүүчү чыгарылыш, 1983-жыл).

2-эскертүү: Эл аралык аэропорттордо көзөмөлдүн түрлөрү жана ал кайсы сааттарда жүзөгө ашырылаары жөнүндө маалыматтар Кыргыз Республикасынын аэронавигациялык маалымат жыйнагында жарыяланат. Бул бардык кызыкчылыгы бар тараптар үчүн маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылат.

410. Бул Эрежелердин 6-бөлүмүнүн §4. 411 жана 412-пункттарындагы айтылгандай эл аралык аэропорттордо олуттуу тыгындын бардык мезгилдерин эске алуу менен каралган белгиленген иш сааттарынын чегинен тышкары мындай ыйгарым укуктуу органдардын ортомчулугу аркылуу ташуу аткарган транспорттун башка түрлөрүнүн эксплуатанттары пайдаланган аба кемелеринин эксплуатанттары үчүн ыңгайлуу шарттардан кем эмес шарттарда тейлөө көрсөтүлөт. Бул кызматтар зарыл болгон учурда каалаган убакта жеткиликтүү болушун камсыз кылат.

411. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тариздөө жана көзөмөлдөө жол-жоболору автоматташтыруу үчүн заманбап маалыматтык системалардын жана технологиялардын болушун камсыздайт, бул натыйжалуулукту жогорулатат жана убакыт сарптоолорун азайтат.

412. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тариздөө жана контролдоо процесстерин автоматташтыруу үчүн заманбап маалыматтык системалардын жана технологиялардын болушун камсыз кылышат, бул натыйжалуулукту жогорулатат жана убакыттын сарпталышын азайтат.

413. Ден-соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген жүргүнчүлөр жана жаш балдары менен саякаттаган жүргүнчүлөргө ыңгайлуу шарттар менен камсыздоо жана күтүү убактысын кыскартуу максатында эл аралык аэропорттордо документтерди тез арада каттоо зоналары түзүлөт.

414. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары заманбап жол-жоболор жана технологиялар боюнча билимдерин жана көндүмдөрүн жакшыртуу үчүн көзөмөлдөө жана тариздөө жол-жоболоруна тартылган персоналды үзгүлтүксүз окутуулардан жана тренингтен өткөрөт.

415. Аэропорттордун эксплуатанттары элдердин топтолушун азайтууга жана иш аракеттерди уюштурууну жакшыртууга көмөк көрсөтүүчү электрондук кезек жана алдын ала жазылуу системасын киргизишет.

416. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тарабынан эл аралык аэропорттордо көзөмөлдөөчү органдардын кызматкерлери үчүн жугуштуу ооруларды жугузуп алуу коркунучун алдын алуу жана иштин коопсуздугун сактоо максатында жеке коргонуу каражаттарынын жетишерлик саны менен камыздалат.

§5. Акча алмаштыруу

417. Эл аралык аэропорттордо башка мамлекеттердин валюталарын Кыргыз Республикасынын валютасына алмаштыруу эрежелери илиниши керек. Бул жүргүнчүлөрдү валюта алмаштыруу үчүн керектүү маалымат менен камсыз кылат жана каржылык операцияларды жеңилдетет.

418. Башка мамлекеттердин акча алмаштыруусуна көзөмөл жүргүзгөн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары төмөнкүлөр үчүн чараларды көрүшөт:
- (а) учурдагы расмий акча алмаштыруу курстарын жарыялоо;
  - (б) эл аралык аэропорттордо көрүнүктүү жерде (же кандайдыр бир башка жол менен) акча алмаштыруу курсу тууралуу маалыматты илип коюу. Бул болсо бардык жүргүнчүлөр үчүн маалыматтын тактыгын жана жеткиликтүүлүгүн көрсөтөт.
419. Эл аралык аэропорттордо аба транспортун пайдалануучулар үчүн ыңгайлуу учурда мамлекеттик мекемелер же ага ыйгарым укук берилген жеке агенттиктер аркылуу башка мамлекеттердин валюталарын расмий алмаштыруу, каалаган убакта валюта алмаштыруу кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу жана аэропортту пайдалануунун ыңгайлуулугун жакшыртуу үчүн тиешелүү шарттар түзүлүшү керек.
420. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөр валютаны каалаган убакта, атүгүл банктар жана алмашуу пункттары иштеген сааттардан тышкары убакта алмаштырууга мүмкүн болгон күнү-түнү иштеген валюта алмаштыруу автоматтары болууга тийиш.
421. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөр акча алмаштыруучу жайларды оңой таба ала тургандай кылып аэропорттун валюта алмаштыруучу жайлары жана анын ичинде белгилер жана схемалар жөнүндө маалыматтын болушун камсыз кылат.
422. Эл аралык аэропорттордо алдамчылык коркунучун азайтуу жана жүргүнчүлөрдүн коопсуздугун камсыздоо максатында видео байкоо жана күзөт системалары менен жабдылган жогорку коопсуздукту камсыз кылуучу атайын аймактар түзүлөт.
423. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, жүргүнчүлөр үчүн маалыматтардын тактыгын жана актуалдуулугун камсыз кылуу үчүн реалдуу убакытта алмашуу курстары жөнүндө маалыматты автоматтык түрдө жаңыртуу системасын киргизет.
424. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөр акча алмаштырууда алдын ала шарттар менен таанышып ашыкча чыгымдарга дуушар болбошу үчүн комиссиялар жана алымдар тууралуу маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыздашат.
- 424¹. Аэропорттун жана аба кемелеринин эксплуатациялоочулары аэропорттордо жана аба кемелеринин бортунда тартип бузуучу же дисциплинасыз жүрүм-турумдун жол берилбестиги жана анын мүмкүн болгон укуктук кесепеттери жөнүндө жүргүнчүлөрдүн маалымдуулугун жогорулатуу боюнча чараларды көрүшөт, максат — мындай жүрүм-турумду болтурбоо жана алдын алуу.
- 424². Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатациялоочулары менен кызматташтыкта дисциплинасыз же тартип бузуучу жүргүнчүлөр менен байланышкан жагдайларды аныктоо жана жөнгө салуу ыкмалары боюнча тиешелүү кызматкерлерди окутуу чараларын көрөт.

§6. Тартипсиз жүргүнчүлөр

425. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн жүрүм-турум эрежелерин сактоонун маанилүүлүгүн жеткирүү үчүн авиациялык объектилерде жана аба кемелеринин бортунда тартипсиз же тартипсиз жүрүм-турумдун юридикалык кесепеттери, анын ичинде маалыматтык плакаттарды, кулактандырууларды жана башка байланыш каражаттарын жайгаштыруу жөнүндө жүргүнчүлөрдүн маалымдуулугун жогорулатуу үчүн зарыл чаралар көрүлөт.
426. Эл аралык аэропорт кызматынын кызматкерлери жана жүргүнчүлөр менен байланышта болгон экипаж мүчөлөрү жүргүнчүлөрдүн тартипсиз жүрүм-турумун аныктоо жана болжолдоо жана нааразы же тартипсиз жүргүнчүлөр менен иштөө, потенциалдуу кооптуу чөйрөнү таануу жана конфликттик кырдаалды чечүү ыкмаларын жана башка тиешелүү ыкмаларды үйрөнүшөт.
- Эскертүү: Тартипсиз жана тартип бузуучу жүргүнчүлөрдүн көйгөйүнүн укуктук аспектилери боюнча нускамалык материал “Тартипсиз жана тартипсиз жүргүнчүлөрдүн көйгөйүнүн укуктук аспектилери боюнча колдонмо” документинде камтылган (Дос 10117). Бул кызматкерлердин мындай кырдаалдарды натыйжалуу башкаруу үчүн маалымдуулугун жана даярдыгын камсыз кылууга жардам берет.
427. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн тартипсиз жүрүм-турумун өз убагында аныктоо жана документтештирүү, коопсуздукту камсыз кылуу жана инциденттерге өз убагында чара көрүү үчүн видеобайкоо жана мониторинг системаларын киргизет.
428. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тартипсиз жүрүм-турум учурларына тез чара көрүү, анын ичинде авиациялык коопсуздук кызматынын жана укук коргоо органдарынын кызматкерлерин зарыл учурда чакыруу үчүн жол-жоболордун жана протоколдордун болушун камсыз кылышат, бул конфликттик кырдаалдарды ыкчам жана натыйжалуу чечүүгө кепилдик берет.
429. Эл аралык аэропорттордо жана учактарда жүргүнчүлөрдүн тартипсиз жүрүм-туруму жөнүндө анонимдүү билдирүүлөрдү берүү тутумдары орнотулган, андыктан башка жүргүнчүлөр жана кызматкерлер мыйзам бузуулар жөнүндө коркпой билдире алышат.
430. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары тартипсиз жүрүм-турум учурларына жооп кылуу көндүмдөрүн иштеп чыгуу жана иш-аракеттерди координациялоону жакшыртуу үчүн аэропорттун кызматтарынын кызматкерлери жана аба кемелеринин экипаждары үчүн үзгүлтүксүз машыгууларды жана симуляцияларды өткөрүп турушат.
431. Эл аралык аэропорттордо укук коргоо органдарынын кызматкерлери келгичекти башка жүргүнчүлөргө жана кызматкерлерге болгон коркунучту минималдаштыруу максатында тартипсиз жүргүнчүнү убактылуу кармоо үчүн атайын аймактар түзүлөт.
432. Кызматкерлерди шыктандыруу жана колдоо программалары тартипсиз жүрүм-турум инциденттери менен ийгиликтүү күрөшүп, алардын аракеттеринин мотивациясын жана таанылышын жогорулатат.

§7. Жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуу шарттар

433. Аэропорттун эксплуатанты ташуулардын көлөмү менен акталган убакта жүргүнчүлөрдү ташуучу аэробекетте жаш балдары менен саякаттаган жүргүнчүлөрдүн саякатын жеңилдетүү жана ыңгайлуулугун жакшыртуу максатында балдарга камкордук корүү үчүн атайын бөлмөлөр менен камсыздашат жана бул бөлмөлөр так белгиленип жана жеткиликтүү болууга тийиш.

434. Башка мамлекеттин валюталарын киргизүүгө жана чыгарууга чектөө коюучу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бул мамлекетке келгенден кийин жүргүнчүлөрдүн жанеында болгон валюталарга ал мамлекеттен кетеринде ал валютаны кошо алып чыгып кетүүсүнө уруксат берүүчү тиешелүү маалымкатты берет. Ошол эле максатта валюталык ченемдерди сактоону жана ачыктыгын камсыздоо үчүн жол жүрүү документиндеги тиешелүү белги кызмат кылат.

435. Кыргыз Республикасынын өз валютасын ташып келүүнү чектеген мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөргө ошол эле же башка белгиленген пунктта жөнөтүүдө лимиттен ашкан ар кандай сумманы депондоштуруу жана аны талап кылуу үчүн каражаттардын берилишин камсыз кылат, бул валюталык чектөөлөрдүн сакталышын жана жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту кепилдейт.

436. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттун эксплуатанты же тейлөөчү(жана) конкреттүү учурга жараша жүргүнчүлөргө аэропорттогу жердеги транспорт жөнүндө маалыматты жүргүнчүлөрдү маалымдоо үчүн беришин камсыз кылат.

437. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык аэропорттордо аба транспорттун пайдалануучулар үчүн ыңгайлуу убакта келген жана кеткен жүргүнчүлөр үчүн мамлекеттик мекемелер же ага ыйгарым укук берилген жеке агенттиктер аркылуу башка мамлекеттердин валюталарын расмий алмашуу жүргүзүлүшү үчүн тиешелүү шарттарды түзөт.

Эскертүү: Эл аралык аэропорттордо кемип бараткан жүргүнчүлөр сутканын каалаган убагында чет өлкөлүк валютаны ала ала турган автоматтарды колдонуу менен ишке ашырылат.

438. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөр үчүн рейстерди күтүүдө ыңгайлуу шарттарды түзүү үчүн эс алуу жана релаксация аймактарынын болушу каралат. Алар ыңгайлуу отургучтар, уктоочу аймактар ошондой эле инетрнетке кирүү жана кубатоочу каражаттарга кошулуу сыяктуулар.

439. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, аэропорттордун эксплуатанттары бардык жүргүнчүлөрдүн анын ичинде ден-соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген жүргүнчүлөрдүн керектөөлөрүн канааттандыруу үчүн жетишээрлик сандагы дааратканалардын жана кийинип-чечинүүчү бөлмөлөрдүн болушун камсыздашат.

440. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн талаптарын канааттандыруу менен башка жүргүнчүлөргө ыңгайсыздыкты жаратпоо үчүн коопсуз жана

жеткимликтүү аймактарда тамеки чегүү аймактарынын болушун камсыздашат.

441. Жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуулукту жогорулатуу максатында эл аралык аэропорттордо тамак-аш жана суусундуктардын, анын ичинде өзгөчө диетикалык муктаждыктары бар жүргүнчүлөр үчүн тамак-аштын ар кандай сунуштары бар ресторандардын жана кафелердин болушу каралат.
442. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөргө зарыл медициналык жардам алуу жана зарыл болгон учурда дары-дармек сатып алуу үчүн медициналык жардам пункттарынын жана дарыканалардын болушу каралат.

7-бөлүм. Эл аралык аэропорттордо конуу

§1. Жалпы жоболор

443. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин командиринен көз карандысыз себептер боюнча эл аралык эмес аэропортко конгон аба кемесине жардам көрсөтөт жана мындай учурларда жүргүнчүлөр жана экипаж үчүн кечигүүлөрдү жана ыңгайсыздыктарды минималдаштыруу менен мындай кырдаалдарды оперативдүү иштетүүнү камсыз кылуу үчүн көзөмөлдөө менен байланышкан формалдуулукту жана жол-жоболорду минимумга түшүрөт.
444. Аба кемесинин командири же экипаждын рангдагы кийинки мүчөсү конуу жөнүндө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарына мүмкүн болушунча тезирээк билдирүү үчүн чараларды көрөт, бул зарыл болгон колдоону уюштурууга жана көзөмөлдөө жол-жоболорун кыска мөөнөттө аткарууга мүмкүндүк берет.
445. Эл аралык аэропортко конуу учурунда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары зарыл болгон бардык формалдуулуктарды аяктоо үчүн жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү жакынкы эл аралык аэропортко Ыкчам которуу үчүн жол-жоболордун болушун камсыз кылат.
446. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык эмес аэропорттордун эксплуатанттары менен бирдикте токтоп туруу убактысын минималдаштыруу жана мындай кырдаалдарга тез чара көрүүнү камсыз кылуу үчүн эл аралык рейстердин күтүлбөгөн жерден конуусуна карата иш-аракеттер планын иштеп чыгышат.
447. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин командирлерине жана экипажына эл аралык эмес аэропортко күтүүсүз конуу учурунда көрүлө турган иш-аракеттер жөнүндө маалыматты, анын ичинде тиешелүү кызматтардын байланыш маалыматтарын жана ЖӨБ органдары менен өз ара аракеттенүү боюнча нускамаларды берет.
448. Эл аралык эмес аэропортко конуу аба ырайынын шарттары же техникалык мүчүлүштүктөр сыяктуу өзгөчө кырдаалдардан улам болгон учурларда, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары пайда болгон көйгөйлөрдү тез арада чечүү үчүн кошумча булактар жана персонал түрүндө колдоо көрсөтөт.

449. Эл аралык рейстердин күтүлбөгөн жерден конушу мүмкүн болгон эл аралык эмес аэропорттордо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөргө жардам көрсөтүү үчүн базалык каражаттарды жана булактарды, анын ичинде сууга, тамак-ашка, медициналык жардамга жетүүнү жана андан аркы аракеттер жөнүндө маалыматты караштырышат.
450. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Государственные полномочные органы Кыргызской Республики, обеспечивают наличие и обновление информации о международных аэропортах, которые могут использоваться для непредвиденных посадок, включая их инфраструктуру, доступные ресурсы и контактные данные ответственных лиц.

§2. Жолдо кыска мөөнөткө токтоо

451. Аба кемеси токтогондон кийини учуусун кайрадан аткарууда төмөнкү жол-жобо колдонулат:
452. Көзөмөлдөөчү чаралар аба кемси бортундагы келген жүк менен эле кетүүсүнө алып келет. Эгерде жүктөөнү же анын бир бөлүгүн эксплуатациялык же башка себептер боюнча андан ары ошол эле рейс менен ташууга мүмкүн болбосо, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана бул жүктөөнү көздөгөн жерге андан ары тез ташууга көмөк көрсөтөт, бул кечиктирүүнү минималдаштырууга жана жүктөрдү оперативдүү иштетүүнү камсыз кылууга мүмкүндүк берет.
453. Зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөр жана экипаж токтогон учурда боло ала турган, алардын жалпы байкоосунда турган тийиштүү зонаны бөлүп берет, бул аргасыз күтүү учурунда жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын жайлуулугун жана коопсуздугун камсыз кылат.
454. Аба кемесинин командири учууга уруксат алуу үчүн (керектүү диспетчердик уруксаттарды эсепке албаганда) Кыргыз Республикасынын бир гана мамлекеттик ыйгарым укуктуу органына кайрылат, бул уруксат алуу жол-жобосун жөнөкөйлөтөт жана учуу процессин тездетет.
455. Кыска убакытка токтоп калган учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жүргүнчүлөр кармалгандыгы тууралуу жакындарына кабарлап, зарыл болгон маалыматтарды ала тургандай байланыш каражаттарынын болушун камсыздайт.
456. Эл аралык аэропорттордо жана кыска мөөнөттүү аялдамалар болушу мүмкүн болгон эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын ыңгайлуулугун камсыз кылуу үчүн тамак-аш, суу жана даараткана сыяктуу негизги ыңгайлуулуктар каралган.
457. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бардык тартылган кызматтардын координацияланган жана натыйжалуу жооп кайтаруусун камсыз кылуу үчүн аба кемелери кыска мөөнөткө токтогон учурга карата иш-аракеттер планын аткарат жана дайыма жаңылап турат.

458. Кыска мөөнөткө токтогон учурда аба кемесинен жүргүнчүлөрдү эвакуациялоо зарыл болгондо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары жүргүнчүлөрдү коопсуз зоналарга оперативдүү алып баруу үчүн транспорттун жана персоналдын болушун камсыз кылышат.
459. Жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын маалымдуулугун жакшыртуу максатында Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары учуунун статусу жана күтүү убактысы жөнүндө актуалдуу маалыматты өз убагында берүү үчүн маалыматтык панелдерди жана кабарлоо системаларын орнотушат.
460. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары кыска мөөнөткө токтоо учурунда медициналык жана башка өзгөчө кырдаалдар болгон учурда жүргүнчүлөргө жана экипажга жардам көрсөтүү үчүн аэропорттордо медицина кызматтарынын жана өзгөчө кырдаалдар кызматтарынын болушун камсыздайт.

§3. Учууларды жандандырбоо

461. Аба кемесинин учуусу маанилүү убакытка кармалган учурда же ал учуусун уланта албай калган учурда төмөнкү жол-жоболор колдонулат:
462. Аба кемесинин командири Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдарынан көрсөтмөлөрдү күткөн же ал же анын экипаж мүчөлөрү бул органдар менен байланыш түзө албаган учурларда, ага жүргүнчүлөрдүн жана экипаждын ден соолугун жана коопсуздугун камсыз кылуу жана аба кемесинин жана анын жүгүнүн жоголушун болтурбоо же жок болушун минимумга жеткирүү үчүн зарыл деп эсептеген шашылыш чараларды көрүүгө өз каалоосу боюнча укук берилет, бул өзгөчө кырдаалдарга ыкчам чара көрүүнү камсыз кылат.
463. Жүргүнчүлөргө жана экипажга керектүү формалдуулуктар аяктаганга чейин объектилерди колдонууга уруксат берилет, эгерде бул формалдуулуктар кыска мөөнөттө аткарылбаса, кечигүү учурунда жүргүнчүлөр жана экипаж үчүн ыңгайсыздыкты азайтууга жардам берет.
464. Коопсуздук максатында аба кемесинен жүктөрдү, борттук жүктөрдү жана коштоосуз багажды түшүрүү зарыл болгон учурда алар жанаша жайгашкан аймакка жайгаштырылат жана түшүрүлгөн буюмдардын коопсуздугун жана сакталышын камсыз кылуу үчүн зарыл болгон формалдуулуктар аяктаганга чейин ошол жерде калат.
465. Почта менен иштөө тартиби Дүйнөлүк почта бирлигинин учурдагы актыларынын негизинде аныкталат. Бул болсо почтаны иштетүүдөгү эл аралык стандарттарды жана жол-жоболорду сактоого кепилдик берет.
466. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары стресстин жана ыңгайсыздыктардын деңгээлин төмөндөтүү үчүн жүргүнчүлөрдү жана экипажды кечиктирүүнүн себептери жана аны жоюунун болжолдуу убактысы жөнүндө ыкчам маалымдоо процедураларынын болушун камсыз кылышат.

467. Эл аралык жана эл аралык эмес аэропорттордо жүргүнчүлөрдү жана экипажды ыңгайлуу күтүү үчүн тамак-аш, суу, медициналык жардам жана эс алуу аймактары сыяктуу негизги ыңгайлуулуктар каралган.
468. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттордун эксплуатанттары кырдаалды натыйжалуу башкарууну камсыз кылуу үчүн аэропорттун башка мамлекеттик органдары жана кызматтары менен координациялоо үчүн жол-жоболорду кошкондо, олуттуу кечигүүлөр болгон учурда иш-аракеттердин пландарын иштеп чыгышат.
469. Жүктөрдү, борттук камды жана коштоосуз багажды түшүрүү зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бул буюмдардын жоголушун же бузулушун болтурбоо үчүн аларды сактоо үчүн корголгон жана көзөмөлдөнүүчү зоналардын болушун камсыз кылышат.
470. Эгер учуулардын кармалышы бир топ убакытка созулса Кыргыз республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аэропорттун эксплуатанттары жүргүнчүлөрдү аэропортко жакын жайгашкан мейманканага транспорт менен жеткирүүнү камсыздашат.
471. Эл аралык аэропорттордо жүргүнчүлөр өз убагында каттамдар жана башка иш аракеттер тууралуу маалымат алуусу үчүн жарыялоо жана маалымдоо системалары коюлат.
472. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттун кызматкерлерине жана экипаж мүчөлөрүнө күтүлбөгөн окуяларга жана каттамдардын көп убакытка кармалуусунда кандай иш аракеттерди жүргүзүү тууралуу дайыма тренингтерди жана окутууларды жүргүзүп турат.

8-бөлүм

КОНКРЕТТҮҮ МАСЕЛЕЛЕРГЕ ТИЕШЕЛҮҮ ФОРМАЛДУУЛУКТАРДЫ ЖӨНӨКӨЙЛӨТҮҮ БОЮНЧА ЖОБОЛОР

§1. Реквизициядан же конфискациядан бошотуу жана кепилдиктер

473. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы аба кемесин пайдалануучудан анын милдеттенмелерин Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына ылайык (бажы, иммиграциялык, санитардык, карантиндик (жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү ташууда) аткаруу кепилдигин талап кылган учурда жана бул мүмкүн болгондо бардык милдеттенмелерди, кепилдиктерди камтыган бирдейликти пайдаланууга уруксат берүүнү талап кылат, бул милдеттенмелерди аткаруу процессин жөнөкөйлөтөт жана административдик чыгымдарды азайтат.
474. Аба кемелери, жердеги жабдуулар, аба кемесин пайдалануучунун Кыргыз Республикасынын аймагында турган жана эл аралык аба каттамдарын камсыз кылуу үчүн арналган коопсуздугу үчүн арналган жабдуулар, запастык бөлүктөр жана техникалык материалдар реквизиция же конфискация Кыргыз

- Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарын бузууга байланыштуу колдонулушу мүмкүн болгон учурларды кошпогондо, реквизициядан же конфискациядан бошотулат. Бул учак операторлорунун мүлкүн коргойт жана эл аралык аба ташууларынын туруктуулугуна өбөлгө түзөт.
475. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бирдиктүү кепилдикти берүү жол-жобосу аба кемелерин эксплуатациялоочулар үчүн ачык-айкын жана жеткиликтүү болушун, анын ичинде зарыл маалыматтарды жана консультациялык кызматтарды көрсөтүүнү камсыз кылат.
476. Мыйзамдарды бузууга байланыштуу аба кемелерин пайдалануучулардын мүлкүн реквизициялоо же конфискациялоо зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай аракеттердин себептерин жана негиздерин так түшүндүрүүлөрдү, ошондой эле чечимдерге белгиленген тартипте даттануу мүмкүнчүлүгүн берет.
477. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттары менен бирдикте Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына ылайык кызматкерлерди окутуу жана квалификациясын жогорулатуу программаларын иштеп чыгат жана ишке киргизет.
478. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелерин пайдалануучулардын мүлкүн реквизициялоодон же конфискациялоодон бошотууга жана кепилдиктерге байланыштуу талаш-тартыштарды оперативдүү чечүү жана доолорду жөнгө салуу үчүн механизмдердин болушун камсыз кылат.

§2. Авиациялык кырсыктарды издөөдө, куткарууда, териштирүүдө жана мүлктү куткарууда формалдуулукту жөнөкөйлөтүү

479. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары 478-пунктта көрсөтүлгөн кызматкерлерди өткөрүүдө паспорттон башка кандайдыр бир башка жүрүү документтерин талап кылууга укуктуу эмес.
- 479¹. Эгерде 478-пунктта көрсөтүлгөн кызматкерлер үчүн кирүү визалары талап кылынган учурда, анда зарылчылыкка жараша, бул кызматкерлер өз мамлекетинин ыйгарым укуктуу органы тарабынан берилген расмий иш сапар кагазы болгон шартта, Кыргыз Республикасынын аймагына келгенде визалар берилет.
480. Бул Эрежелердин 8-бөлүмүнүн §2 487-пунктунда айтылгандай персоналга кечиктирбестен уруксат берүүдө документ зарыл болсо, анда мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар паспорттон башка эч кандай жол-жүрүү документтерин талап кылбайт. Бул болсо өзгөчө кырдаалдар учурунда квалификациячлуу кызматкерлердин кирүү жол-жоболорун жөнөкөйлөтөт.
481. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдары башка мамлекетке таандык аба кемеси бузулган учурларда жүргүзүлүүчү издөө, куткаруу, авиациялык кырсыктарды иликтөө, оңдоо жана мүлктү сактап калуу иштерине зарыл болгон бардык аба кемелерине, шаймандарга,

запастык бөлүктөргө жана жабдууларга Кыргыз Республикасынын аймагына убактылуу кирүүгө жөнөкөйлөштүрүлгөн тартип менен уруксат берет. Мындай каражаттар бажы төлөмдөрүнөн жана башка салыктардан, жыйымдардан бошотулат, ошондой эле товарларды киргизүү чектөөлөрүнө дуушар болбойт. Ошондой эле бузулган аба кемелерди, жардам көрсөтүүгө келген аба кемелерди, шаймандарды, запастык бөлүктөрдү жана жабдууларды Кыргыз Республикасынын аймагынан алып чыгууга уруксат берилет..

482. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары башка мамлекетке таандык аба кемесинин бузулушуна байланыштуу жүргүзүлүүчү авиациялык кырсыкты издөө, куткаруу, иликтөө, мүлктү оңдоо жана куткаруу үчүн зарыл болгон бардык аба кемелерин, аспаптарды, запастык бөлүктөрдү жана жабдууларды Кыргыз Республикасынын аймагына убактылуу киргизүүнү жөнөкөйлөштүрөт. Жогоруда айтылган каражаттарга бажы алымдарын жана башка салыктарды же жыйымдарды албастан, ошондой эле товарларды ташып келүүнү чектөө эрежелерин колдонбостон убактылуу жол берилет. Бул куткаруу иштерин жүргүзүү үчүн зарыл болгон техникалык жана материалдык жактан камсыз кылат.

Эскертүү: бул жобо зарыл болгон учурда санитардык жана карантиндик чараларды колдонууну (жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү ташууда) баамдайт.

483. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Кыргыз Республикасынын аймагынан бузулган аба кемелерин, ошондой эле жардам көрсөтүү үчүн келген аба кемелерин, ошондой эле авиациялык кырсыкты издөө, куткаруу, териштирүү, мүлктү оңдоо же куткаруу үчүн жеткирилиши мүмкүн болгон аспаптарды, запастык бөлүктөрдү жана жабдууларды алып чыгууну жөнөкөйлөтөт. Бул куткаруу иштерин тез арада бүтүрүп, техникаларды жана жабдууларды кайтарууга мүмкүндүк берет.

484. Бузулган аба кемелерине же алардын бөлүктөрүнө, аларда болгон бардык борттук камга же жүктөргө, ошондой эле авиациялык кырсыкты издөө, куткаруу, териштирүү, мүлктү оңдоо же куткаруу убагында алып келинген жана белгиленген мөөнөттүн ичинде Кыргыз Республикасынын аймагынан жөнөтүлбөгөн бардык аба кемелерине, аспаптарына, запастык бөлүктөрүнө жана жабдууларына Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын колдонулушу жайылтылат, бул укуктук коргоону камсыз кылат жана мындай объекттер менен болгон аракеттерди регламенттейт.

485. Эгерде авиациялык кокустукту териштирүүгө байланыштуу бузулган аба кемесинин бир бөлүгүн же бир бөлүгүн техникалык кароо же сыноо үчүн башка мамлекетке жөнөтүү зарыл болуп калса, тиешелүү мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар мындай бөлүктү же бөлүктөрдү жөнөтүүнү жөнөкөйлөтөт. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары, эгерде бул мамлекет териштирүүнү аяктоо үчүн талап кылса, мындай бөлүктөрдү башка мамлекетке кайтарып берүүнү жөнөкөйлөтөт, бул натыйжалуу эл аралык кызматташууга жана авиациялык кырсыктардын себептерин толук кандуу иликтөөгө өбөлгө түзөт.

486. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары оперативдүү чара көрүүнү камсыз кылуу жана кечиктирүүлөрдү минималдаштыруу үчүн авиациялык кырсыктарды издөө, куткаруу жана иликтөө жүргүзүүдө бардык тартылган кызматтардын жана органдардын

- аракеттерин координациялоо үчүн жол-жоболорду иштеп чыгат жана ишке киргизет.
487. Эл аралык аэропорттордо жана башка негизги жерлерде издөө-куткаруу операцияларына жана авиациялык кырсыктарды иликтөөгө тартылган жабдууларды жана персоналды жайгаштыруу үчүн адистештирилген зоналар каралат.
488. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өзгөчө кырдаалдардагы аракеттерди иштеп чыгуу жана даярдык деңгээлин жогорулатуу үчүн издөө-куткаруу операцияларына жана авиациялык кырсыктарды иликтөөгө катышкан кызматкерлер үчүн машыгууларды жана машыгууларды үзгүлтүксүз өткөрүп турушат.
489. Кырсык болгон жерде тез арада оңдоо иштерин жүргүзүү зарыл болгон учурда, мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар токтоп калууларды азайтуу жана калыбына келтирүүнү тездетүү үчүн зарыл болгон ресурстарга жана инфраструктурага жетүүнү камсыз кылышат.
490. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары издөө-куткаруу операцияларына жана авиациялык кырсыктарды иликтөөгө катышкан чет өлкөлүк органдар жана уюмдар менен аракеттерди координациялоо үчүн байланышуучу адамдардын жана оперативдүү байланыш каналдарынын болушун камсыз кылат.

§3. Жардам көрсөтүү үчүн жана репатриациялык каттамдар

491. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары БУУ тарабынан таанылган эл аралык уюмдар же алардын атынан, же мамлекеттер өздөрү же алардын атынан уюштурулган жардам көрсөтүү үчүн рейстерди аткарган аба кемелеринин келишин, жөнөтүлүшүн жана транзиттик жүрүүсүн жөнөкөйлөтөт жана алардын коопсуз аткарылышын камсыз кылуу боюнча бардык мүмкүн болгон чараларды көрөт. Жардам көрсөтүү үчүн мындай каттамдар адамдардын ден соолугуна же айлана-чөйрөгө олуттуу коркунуч туудурган табигый кырсыктарда жана техногендик кырсыктарда, ошондой эле БУУнун жардамын талап кылган ушундай өзгөчө кырдаалдарда жүргүзүлөт. Мындай рейстерди аткаруу жардам алуучу мамлекет менен келишим түзүлгөндөн кийин мүмкүн болушунча эртерээк башталат.

Эскертүү: Бириккен Улуттар Уюмунун гуманитардык иштер боюнча департаменти тарабынан даярдалган негизги терминдердин эл аралык глоссарийине ылайык, өзгөчө кырдаал “терс кесепеттерин азайтуу үчүн дароо чараларды көрүү зарыл болгон күтүлбөгөн жана адатта күтүлбөгөн окуя” деп эсептелет жана кырсык “коомдун иштешинин олуттуу бузулушу, оор адамдык, материалдык же экологиялык жоготуулар менен коштолгон, масштабы мындай коомдун өзүнүн ресурстарын гана колдонуу менен анын кесепеттерин жоюу мүмкүнчүлүгүнөн ашкан” деп эсептелет.

492. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары бул Эрежелердин 8-бөлүмүнүн §3. 504-пунктунун жоболоруна ылайык кызматкерлер, жана кол жүк, катталган багаж, жүк жана башка буюмдар

- кармалуусуз отүүсүн камсыздашат. Бул болсо тез арада тиешелүү жардам көрсөтүп жана өзгөчө кырдаалдардын кесепетин минималдаштырууга жол берет.
493. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары ыкчам чара көрүүнү камсыз кылуу жана кечиктирүүлөрдү минималдаштыруу үчүн жардам көрсөтүү үчүн рейстерди аткарууда бардык тартылган кызматтардын жана органдардын аракеттерин координациялоо үчүн жол-жоболорду иштеп чыгат жана ишке киргизет.
494. Эл аралык аэропорттордо жана башка негизги пункттарда жардам көрсөтүү жана репатриациялык рейстерге тартылган жабдууларды жана персоналды жайгаштыруу үчүн адистештирилген зоналар каралат.
495. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өзгөчө кырдаалдардагы иш-аракеттерди иштеп чыгуу жана даярдык деңгээлин жогорулатуу үчүн жардам көрсөтүү үчүн рейстерге катышкан кызматкерлер үчүн окууларды жана машыгууларды үзгүлтүксүз өткөрүп турат.
496. Жеринде тез арада оңдоо иштерин жүргүзүү зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары токтоп туруу убактысын минималдаштыруу жана калыбына келтирүүнү тездетүү үчүн зарыл ресурстарга жана инфраструктурага жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
497. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жардам көрсөтүү үчүн рейстерге катышкан чет өлкөлүк органдар жана уюмдар менен иш-аракеттерди координациялоо үчүн байланышуучу адамдардын жана оперативдүү байланыш каналдарынын болушун камсыз кылат.
498. Жардам көрсөтүү үчүн учуулардын натыйжалуулугун жакшыртуу үчүн мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар иш-аракеттердин ырааттуулугун жана ыкчамдыгын камсыз кылуу үчүн жардам көрсөтүүгө катышкан эл аралык уюмдар жана мамлекеттер менен тез маалымат алмашуу механизмдерин белгилейт.

§4. Суу мейкиндигинин булганышы жана авариялык-куткаруу иштери

499. Шашылыш учурларда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары суу мейкиндигинин булганышына каршы күрөшүүдө же анын булганышын болтурбоо үчүн же суу мейкиндигинде коопсуздукту, калктын коопсуздугун камсыз кылуу же айлана-чөйрөнү коргоо үчүн зарыл болгон башка операцияларда пайдаланылуучу аба кемелеринин келишин, транзиттик жүрүшүн жана учуп чыгышын жөнөкөйлөтөт. Бул чаралар коркунучтарга ыкчам жооп кайтарууга жана алардын кесепеттерин минималдаштырууга өбөлгө түзөт.
500. Ушул Эрежелердин 8-бөлүмүнүн §4. 512-пунктунда көрсөтүлгөндөй шашылыш учурларда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары суу мейкиндигинин булганышына каршы күрөшүү жана авариялык-куткаруу операцияларын жүргүзүү үчүн зарыл болгон адамдардын, жүктөрдүн, материалдардын жана жабдуулардын келишин, транзиттик өтүүсүн жана кетүүсүн мүмкүн болушунча жөнөкөйлөтөт. Бул булганууну жоюу жана

- куткаруу иштерин жүргүзүү үчүн керектүү ресурстарды жана адистерди өз убагында жеткирүүгө мүмкүндүк берет.
501. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары суу мейкиндигинин булганышына каршы күрөшүү боюнча операцияларды жана авариялык-куткаруу операцияларын жүргүзүүдө бардык тартылган кызматтардын жана органдардын иш-аракеттерин координациялоо үчүн ыкчам чара көрүүнү камсыз кылуу жана кечиктирүүлөрдү минималдаштыруу үчүн жол-жоболорду иштеп чыгат жана ишке киргизет.
502. Эл аралык аэропорттордо жана башка негизги жерлерде суу мейкиндигинин булганышы менен күрөшүү боюнча операцияларга жана авариялык-куткаруу операцияларына тартылган жабдууларды жана персоналды жайгаштыруу үчүн адистештирилген зоналар каралат.
503. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары өзгөчө кырдаалдардагы аракеттерди иштеп чыгуу жана даярдык деңгээлин жогорулатуу үчүн суу мейкиндигинин булганышы менен күрөшүү боюнча операцияларга жана авариялык-куткаруу операцияларына катышкан кызматкерлер үчүн тренингтерди жана оркутууларды үзгүлтүксүз өткөрүп турушат.
504. Жеринде тез арада оңдоо иштерин жүргүзүү зарыл болгон учурда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары токтоп туруу убактысын минималдаштыруу жана калыбына келтирүүнү тездетүү үчүн зарыл булактарга жана инфраструктурага жеткиликтүүлүктү камсыз кылышат.
505. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары деңиздин булганышы менен күрөшүү боюнча операцияларга жана авариялык-куткаруу операцияларына катышкан чет өлкөлүк органдар жана уюмдар менен аракеттерди координациялоо үчүн байланышуучу адамдардын жана оперативдүү байланыш каналдарынын болушун камсыз кылат.
506. Деңиздин булганышына каршы операциялардын жана авариялык-куткаруу операцияларынын натыйжалуулугун жакшыртуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары иш-аракеттердин ырааттуулугун жана ыкчамдыгын камсыз кылуу үчүн мындай операцияларга катышкан эл аралык уюмдар жана мамлекеттер менен тез маалымат алмашуу механизмдерин белгилешет.

§5. Эл аралык медико-санитардык эрежелерди жана аны менен байланышкан жоболорду колдонуу

507. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюму(ДССЮ) тарабынан бекитилген Эл аралык медико-санитардык эрежелердин тиешелүү жоболоруна таянышат. Бул эрежелер жугуштуу оорулардын таркашына богот коюп жана калктын ден-соолугуна коркунуч келтирген коркунучтарга аракеттенүүгө глобалдуу даярдыктарды камсыздайт.
508. Аба кемесинин командири бул аба кемеси келгенде адамдардын ден-соолугуна коркунуч келтирбөө үчүн зарыл болгон атайын медициналык персоналды жана жабдууларды даярдоо үчүн аба кемесинин бортунда

инфекциялык ооруга шектүү болгон бардык шектенүүлөр жөнүндө аэропорттун көзөмөлдөө органына дароо маалымдоону камсыз кылат.

1-эскертүү. Айрым белгилердин же симптомдордун айкалышы, мисалы, ысытма (температура 38 x/100 г же андан жогору), ден-соолукка зыяндуу көрүнүш, туруктуу жөтөл, дем алуунун бузулушу, туруктуу диарея, туруктуу кусуу, теридеги ысыктар, көгөрүү же зыян келтирбестен кан агуу, же акылдан адашуунун акыркы көрүнүштөрү.

2-тиркеме. Аба кемесинин бортунда инфекциялык оорунун бар экендигине шектенүү болгон учурда аба кемесинин командири учуп кетүүчү өлкөнүн жана/же бара турган өлкөнүн саламаттык сактоо менен байланышкан мыйзамдуу талаптарынан тышкары өзүнүн эксплуатантынын протоколдорун жана жол-жоболорун аткарууга милдеттүү. Акыркылар тартип иретинде аэронавигациялык жыйнактарда (AIP) же тиешелүү малекеттердин учкучтары үчүн кабарларда (NOTAM) баяндалган.

3-тиркеме. 6-тиркемеде “Аба кемелерин эксплуатациялоодо” аба кемесинин бортунда болууга тийиш болгон “борттогу” медициналык каражаттар келтирилген. Аэронавигациялык тейлөө эрежелериндеги “Аба кыймылын уюштурууда” (Doc 4444) (PANS-ATM) мындай учурларда аба кыймылын башкаруу органы менен байланыш жүргүзүүдө аба кемесинин командири аткарууга тийиш болгон жол-жоболор деталдуу сүрөттөлөт.

509. Калктын саламаттыгы үчүн коркунуч болгон учурларда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары “Саламаттык сактоо максатында жүргүнчүнүн жүргөн жери жөнүндө маалымат картасына” ылайык, жүргүнчүлөрдүн жана/же экипаждын жүрүү маршруттарына тиешелүү маалыматты же жугуштуу ооруну жуктуруп алуу коркунучуна дуушар болушу мүмкүн болгон адамдарды көзөмөлдөө үчүн байланыш маалыматын берүүнү талап кылат (11-тиркеме).

Адамдардын байланыштарын иликтөө үчүн жүргүнчүлөрдүн жана/же экипаждын жүрүү маршруттарына тиешелүү маалыматтарды берүүнү талап кылган Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары мындай маалыматты санариптик форматта пандемияны башкаруу максатында түздөн-түз жеке адамдардан алышы же конкреттүү кырдаалды жөнгө салуу максатында ушул Эреженин 11-тиркемесинде келтирилген “саламаттык сактоо максатында жүргүнчүнүн жүргөн жери жөнүндө маалыматты берүү формасы” боюнча чогултуусу керек.

Эскертүү. Ден соолук үчүн кесепеттери бар жана "саламаттык сактоо максатында жүргүнчүнүн жүргөн жери жөнүндө маалыматты берүүнүн кагаз түрүндөгү формасын" колдонууну талап кылган конкреттүү кырдаалды жөнгө салуу үчүн мамлекеттер өздөрүнүн эл аралык аэропортторунда пайдалануу жана аба кемелерин эксплуатациялоочулардын арасында таратуу үчүн формалардын жетиштүү запасына ээ болушу керек.

§6. Эпидемиялык жугуштуу оорулардын чыгышына улуттук авиациялык даярдануу планы

510. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары калктын ден соолугу үчүн коркунуч түзүүчү жугуштуу оорунун эпидемиясынын чыгышына же коомдук саламаттык сактоо жаатында эл аралык мааниге ээ болгон өзгөчө кырдаалдын пайда болушуна даярдык көрүүнүн улуттук авиациялык планын кабыл алат.

1-эскертүү. Улуттук авиация планын иштеп чыгуу тууралуу сунуштар ИКАОнун веб-сайтындагы Aviation Medicine баракчасында берилген.

2-эскертүү. COVID-19 (Doc 10152) менен байланыштуу эл аралык операцияларда тобокелдик факторлорун башкаруу чаралары боюнча колдонмо мамлекеттер чечимдерди кабыл алуу процессинин алкагында чараларды баалоо жана ишке ашыруу максатында колдоно ала турган баалоо инструменттерин сунуштайт.

3-эскертүү. Аэродромдо авариялык кырдаал болгон учурда Улуттук планга жана иш-чаралардын планына киргизилүүчү процесстерди жана колдонулуучу чараларды, ошондой эле ден соолук/оорунун чыгышы үчүн кесепеттери бар конкреттүү кырдаалдарга чара көрүү чараларын макулдашуу зарыл.

511. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттун деңгээлинде жугуштуу оору чыккан учурда даярдыкты жана чара көрүүнү камсыз кылуу үчүн ар бир эл аралык аэропортто аэродромдо ден соолукту коргоо жаатында өзгөчө кырдаал болгон учурда иш-чаралардын пландарынын интеграцияланышын камсыз кылышат.

§7. Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча улуттук программа

512. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы аба ташууларындагы формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча Улуттук программаны жазуу түрүндө иштеп чыкты жана кабыл алды (мындан ары - Прогорамма). Бул Программа Кыргыз Республикасынын 9-авиациялык Эрежелеринин “Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү” түрүндө чыгарылды. Бул Программа жол-жоболорду көзөмөлдөө жана жакшыртуу максатында иштелип чыгып, аба ташууларынын натыйжалуулугун жана коопсуздугун жогорулатууга өбөлгө түзөт, ошондой эле эл аралык стандарттарга ылайык келүүнү камсыз кылат. Бул Программа жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү иштетүү процесстерин оптималдаштырууга, формалдуулукту сактоого убакытты кыскартууга жана көрсөтүлгөн кызматтардын сапатын жогорулатууга багытталган. Бул программаны ишке ашыруу бюрократиялык тоскоолдуктарды кыйла азайтууга жана авиациялык маалыматты өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет.

513. Бул Программанын максаты негизсиз тоскоолдуктарды жана кечигүүлөрдү четтетүү жолу менен аба кемелеринин, экипаждардын, жүргүнчүлөрдүн, жүктөрдүн, почтанын жана борттук унаалардын жүрүүсү үчүн

формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү боюнча иш жүзүндө ишке ашырылуучу бардык чараларды кабыл алуу болуп саналат.

514. Кыргыз Республикасында авиациялык коопсуздук жана аба ташууларындагы формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү боюнча Ведомстволор аралык комитет бекитилет, анын максаты эл аралык жарандык авиациянын ишинин ар кандай аспектилерин менен алектенген же алар үчүн жооптуу болгон Кыргыз Республикасынын министрликтери, ведомстволору жана башка уюмдары, ошондой эле аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттары тарабынан жүргүзүлүүчү формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү боюнча иштерди координациялоо болуп саналат.
515. Эл аралык аэропорттордо ушул Эрежелердин жоболорун ишке ашыруу үчүн формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү боюнча аэропорттук комитеттер түзүлөт.

§8. Ден-соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген / адамдарды ташуудагы формалдуулукту жөнөкөйлөтүү

I. Жалпы жоболор

516. Аба транспортунун эксплуатанттары тейлөөнүн бардык түрлөрүнүн жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу менен майыптыгы бар /ДМЧАларга жардам көрсөтүүгө милдеттүү. Жардам адамдын кадыр-баркына доо кетирбегендей кылып көрсөтүлөт.

Эскертүү: майыптыгы бар/ДМЧАларды ташууну жөнөкөйлөтүүгө тиешелүү стандарттарды жана сунушталган тажырыйбаны иштеп чыгуу, ошондой эле жарандык авиация коомчулугуна аларды ишке киргизүүгө жардам берүү максатында даярдалган “Майыптар үчүн аба транспортунун жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу боюнча колдонмо” (DOC 9984) нускамалык материалы колдонулат.

517. Аба транспортунун эксплуатанттары майыптыгы бар/ДМЧА үчүн тейлөөнүн бардык түрлөрүнө жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу үчүн жөнөтүү аэропортуна келген учурдан баштап дайындалган аэропорттон чыккан учурга чейин зарыл чараларды көрүшөт.
518. Аба транспортунун эксплуатанттары майыптыгы бар/ДМЧА үчүн транспорттук кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүнүн минималдуу бирдей стандарттарын белгилешет, алар жөнөтүү аэропортуна келген учурдан тартып белгиленген аэропорттон чыккан учурга чейин колдонулат.
519. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттары, аэропорттор, жерде тейлөө боюнча эксплуатанттар жана туристтик агенттиктер менен бирдикте сезүү же кабыл алуу органдарынын функционалдык бузулуулары бар жүргүнчүлөр үчүн ыңгайлуу формада ден-соолугунан мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарга (ДМЧА) зарыл маалыматтарды берүү үчүн чараларды көрүшөт. Бул чаралар ошондой эле мындай жүргүнчүлөргө, алардын муктаждыктарына жараша, саякатка жардам көрсөтүү үчүн зарыл болгон жардамды камсыз кылууну камтыйт.

II. Аэропортторго кирүү

520. Аэропорттордун эксплуатанттары аэропорттордогу тозмолор жана кызматтар майыптыгы бар/ДМЧА муктаждыктарына жооп берүүсүнө бардык тиешелүү чараларды көрүшөт.
521. Майыптыгы бар/ДМЧА жана кары-картаң адамдардын аба кемеси менен аэровокзалдын ортосунда келгенде да, учканда да жылышын жеңилдетүү максатында аэропорттордун эксплуатанттары зарыл болгон учурда телескоптук жүргүнчүлөр траптары жок болгон учурда көтөрүү системаларын же кандай болбосун башка тиешелүү түзүлүштөрдү берүүнү камсыз кылышат.
522. Угуусу жана көрүүсү начар жүргүнчүлөрдүн учуу учурунда тейлөө маалыматын жеткиликтүү форматта алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн чаралар көрүлөт.
523. Аэровокзалдын имаратында майыптыгы бар/ДМЧАларды отургузуунун жана түшүрүүнүн атайын бөлүнгөн жерлери мүмкүн болушунча башкы кире беришке жана/же чыгууга жакыныраак жайгаштырылат. Аэропорттун аймагында жол кыймылын жеңилдетүү максатында кирүү каттамдары тоскоолдуктардан эркин болууга тийиш.
524. Аэропорттордун эксплуатанттары кыймылдоодо жардамга муктаж адамдардын транспорт каражаттарын токтотуу үчүн зарыл шарттарды түзүшөт жана токтоочу жайлар менен аэровокзалдын имараттарынын ортосунда орун которууну жеңилдетүү үчүн тиешелүү чараларды көрүшөт.
525. Бир аба кемесинен экинчи аба кемесине которууда майыптыгы бар/ДМЧАларга жардам туташкан рейстердин убактысын эске алуу менен мүмкүн болушунча тез көрсөтүлүүгө тийиш.

III. Аба ташууларына кирүү

526. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары майыптыгы бар/ДМЧА аба кемелерине бирдей кирүүсүн камсыздоо үчүн тиешелүү чараларды көрүшөт.
527. Майыптыгы бар/ДМЧА пайдалануучу жабдуулар АК эксплуатанты тарабынан жүргүнчүлөрдү ташуучу салондо акысыз ташылат эгер ал үчүн жетишерлик орун болсо, салмагы жол берсе жана ал коопсуздуктун стандарттарына туура келсе. Эгер туура келбеген учурда ал жабдык приоритеттик багаждын категориясына туура келет ал дагы акысыз ташылат.
528. Майыптыгы бар/ДМЧАны коштоп жүргөн кызматтык жаныбарлар жүргүнчүлөр салонунда, андай адамдын отургучунун жанындагы жерде, аба кемесинин эксплуатантынын тиешелүү ченемдери же эрежелери сакталган шартта акысыз ташылат.
529. Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарга медициналык уруксат албастан коштоп жүрүү зарылдыгы жөнүндө чечим кабыл алууга жана сапарга чыгууга укук берилет. Жардам же көтөрүүчү жабдуулар керек болгон

учурларда, алдын ала эскертүү зарыл. Аба кемелерин эксплуатациялоочуларга:

(а) майыптыгы бар/ДМЧАлардын өздөрүнүн же башка жүргүнчүлөрдүн коопсуздугуна же ден соолугуна кепилдик берилбеген учурларда гана ДМЧАдардан медициналык уруксат алууну талап кылуу.

(б) майыптыгы бар/ДМЧА ансыз кыла албасы анык болгон, ошондуктан бул ДМЧАнын же башка жүргүнчүлөрдүн коопсуздугуна же ден соолугуна кепилдик берилбеген учурларда гана коштоочунун болушун талап кылуу.

530. Коштоп жүрүүчүнүн болушу талап кылынган учурларда аба кемелеринин эксплуатанттарына мындай коштоп жүрүүчү адамды ташууга жеңилдик берилиши керек.

531. Жардам же көтөрүүчү жабдыктар керек болсо милдеттүү түрдө алдын ала билдирүү сунушталат.

§9. Авиациялык окуялардан жапа чеккендерге жана алардын үй-бүлөлөрүнө жардам көрсөтүү

532. Эгер Кыргыз Республикасы авиациялык кырсык болгон мамлекет болуп эсептелсе, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиациялык кырсыктан жапа чеккендердин үй-бүлөлө мүчөлөрүнө өзүнүн аймагына кирүүсүн жөнөкөйлөтүү үчүн бардык тиешелүү чараларды көрүшөт.

533. Кыргыз Республикасы окуя болгон жердеги мамлекет болгон учурда, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары тирүү калгандарга жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүнө, ошондой эле окуяда каза болгондордун үй-бүлө мүчөлөрүнө жана ошол мамлекеттердеги тиешелүү ыйгарым укуктуу органдарга жардам көрсөтүүгө мүмкүндүк берүү үчүн авиациялык кырсык болгон аба кемесинин эксплуатантынын ыйгарым укуктуу өкүлдөрүнүн же альянс боюнча ошол эксплуатанттын өнөктөшүнүн өз аймагына убактылуу кирүүсүн жөнөкөйлөтүү үчүн чараларды көрөт.

534. Ушул Эрежелердин 8-бөлүмүнүн §9 545-пунктунда эскертилген жактардын келүүсүн уюштурууда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары атайын мындай жактарга бул жол жүрүү үчүн берилген паспорт же убактылуу жол-жүрүү документинен башка эч кандай документ талап кылбайт. Эгер ушул Эреженин 8-бөлүмүнүн §9 545-546-пункттарында эскертилген жактарга кирүү визалары талап кылынса, анда аларга виза берүү иш аракеттерин тездетүү зарыл болот.

535. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары авиациялык кырсыктан кийин аман калган өзүнүн жарандарына эгер талап кылынса убакытулуу жол-жүрүү документтерин берүүгө чараларды көрөт.

536. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемеси менен авиациялык кырсык болгон курман болгондордун үй-бүлө мүчөлөрүнүн же эксплуатанттын өтүнүчү боюнча адам сөөгүн мекенине кайтарууда ташууну уюштурууга жана бажылык формалдуулуктан өтүүгө бардык зарыл жардамдарды көрсөтөт.

§10. Адам матуу

537. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары адамдарды сатууга каршы күрөшүү боюнча киргизилип жаткан жол-жоболор комплекстүү стратегияга негизденишин жана аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттарын тиешелүү компетенттүү органдар менен байланыштыруу үчүн маалымдоонун ачык системаларын жана ыйгарым укуктуу адамдарды камтуусун камсыз кылуу чараларын көрөт.

Эскертүү. Адам сатууга каршы комплекстүү стратегияга киргизүү үчүн негизги элементтер: мыйзамдар, башкаруу, жол-жоболор, кабарлоо протоколдору жана жооп берүү механизмдери, өнөктөштүк, окутуу, коомчулукка маалымдоо, маалыматтарды чогултуу, маалыматты жайылтуу жана жабырлануучуларды жана жабырлануучуларды колдоо. Бул негизги элементтер мүмкүн болушунча жабырлануучуга багытталган мамилеге жана эмоционалдык травма жөнүндө маалыматка негизделиши керек. Мисалдар менен кошо комплекстүү стратегияны иштеп чыгуу боюнча кошумча нускоочу материал, ИКАО DOC 10078 документинде берилген.

538. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттарынын жүргүнчүлөр менен түздөн-түз байланышта болгон персоналынын антитеррор жана адамдарды сатуу маселелери боюнча маалымдуулугун жогорулатуу боюнча даярдыктан өтүшү үчүн чараларды көрөт.

9-бөлүм

Жүргүнчүлөр жөнүндө маалымат бөлүшүү системасы

§1. Жалпы жоболор

539. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттарынан жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалыматты (API), интерактивдүү маалыматтар API (iAPI) жүргүнчүлөрдү каттоо жазууларынын маалыматтары менен (PNR) менен жана/же ар бир маалымат категориясы же эки бириктирилген маалымат категориясы боюнча жүргүнчүлөрдүн маалыматтарын көрсөтүү үчүн бир терезе режимин түзөт, бул катышуучуларга берилген маалыматтардын жалпы кирүү пунктун колдонуу менен стандартташтырылган маалыматты берүүгө мүмкүндүк берет.

540. Жүргүнчүлөр жана экипаж мүчөлөрү жөнүндө маалыматтарды берүү боюнча аба кемелеринин эксплуатанттарынан талаптарды камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары маалыматтардын эки категориясын бириктирүү менен жүргүнчүлөр жөнүндө маалыматтарды берүү үчүн бир терезе режими түзүлөт.

541. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары системанын кандай болбосун иштен чыгуусуна же иштебей калышына талдоо жүргүзүүдө жана кыска мөөнөттө нормалдуу иштөөгө кайтууну камсыз кылуу максатында чараларды көрүүдө жумасына жети күн бою тиешелүү оперативдүү жана техникалык жардам көрсөтүшөт.
542. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары маалыматтык системаларды үзгүлтүксүз техникалык тейлөөгө, ошондой эле системалардын пландаштырылбаган иштен чыгуусуна же иштен чыгуусуна карата кабарлоонун жана калыбына келтирүүнүн тиешелүү жол-жоболорун белгилешет жана киргизишет.
543. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары жана аба кемелеринин эксплуатанттары байланыштын жогорку деңгээлин камсыз кылышат (мүмкүнчүлүккө жараша күнү-түнү жумасына 7 күн).
544. Өзгөчө кырдаалдардан тышкары, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары келген адамдын инсандыгын ырастоочу документ келгенден кийин жана учканда бир гана жолу текшерилиши үчүн чараларды көрүшөт.

545. Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздук органдары жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалыматтарды (API) камсыз кылуучу системаны түзөт.

Эскертүү 1. API системасы аба транспорту менен каттамга чыгуудан мурун аба каттамын аткаруучусу жүргүнчүлөр же экипаж мүчөлөрү жөнүндө биографиялык маалыматтарды, саякат кагаздарынын толук маалыматтарын жана учуу боюнча толук маалыматтарды киргизүүсүн карайт. Бул маалыматтар электрондук түрдө топтук режимде максаттуу же чыгуу өлкөсүнүн улуттук коопсуздук органдарына өткөрүлөт. Натыйжада жүргүнчүлөр жана/же экипаж мүчөлөрү тууралуу толук маалыматтар каттамга чыгууда же келгенде алдын ала кабыл алынат.

Эскертүү 2. iAPI системасы жүргүнчүлөр тууралуу топтук режимдеги маалыматтарды чогултууну карайт, бирок алар эки тараптуу байланыш аркылуу өткөрүлөт. Улуттук коопсуздук органдары реалдуу убакыт режиминде каттоодо ар бир жүргүнчү боюнча жооп берип, өлкөгө кирүү жана/же чыгуу учурунда аба кемесине отурууга уруксат же тиешелүү көрсөтмөнү бере алат.

Эскертүү 3. Бириккен Улуттар Уюмунун Коопсуздук Кеңеши 2178 (2014) резолюциясынын 9-пунктунда мүчө мамлекеттерге, өз аймагында иш алып барган авиакомпаниялардан төмөнкүлөрдү талап кылууну сунуштайт: жарандык авиациянын учактарында Комитет тарабынан белгиленген адамдардын өз аймагына кирүүсү, аймагына кирүүгө аракет кылышы же транзит аркылуу өтүүсүн аныктоо максатында, жүргүнчүлөр тууралуу маалыматтарды тиешелүү улуттук органдарга алдын ала берүүнү. Бул Комитет 1267 (1999) жана 1989 (2011) резолюциялар менен түзүлгөн. Ошондой эле, мүчө мамлекеттерге мындай адамдардын өз аймагынан чыгуусу, аймагына кирүү аракеттери же транзит аркылуу өтүү учурлары жөнүндө Комитетке маалымдоо, ошондой эле кырдаалга жана улуттук мыйзамдар менен эл аралык милдеттенмелерге ылайык, бул маалыматтарды жашаган мамлекетке же жарандыгына жөнөтүү сунушталат

545.1 Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздук органдары жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалыматтарды интерактивдүү түрдө чогултуучу (iAPI) системасын киргизет.

§2. Жүргүнчүлөр тууралуу алдын ала маалымат (API)

546. Кыргыз Республикасынын API сиситемасы:

а) Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 19-мартындагы, 138 токтому менен бекитилген жүргүнчүлөр жөнүндө алдын ала маалымат системасы жана каттоо жазуулары жөнүндө маалыматтар жөнүндө жобо жана ушул Эрежелер менен колдоого алынат;

б) API боюнча таанылган эл аралык стандарттарга шайкеш келет.

Эскертүү 1. ЭДИФАКТ БУУ стандартындагы PAXLST жана CUSRES билдирүүлөрү – жүргүнчүлөрдүн тизмелерин (электрондук түрдө) берүү процессин камсыздоо үчүн атайын иштелип чыккан БУУ ЭДИФАКТ стандартынын бөлүмү болуп эсептелген стандарттык электрондук билдирүүлөр болуп саналат.

БУУ ЭДИФАКТ – бул “Башкарууда, соодада жана транспортто маалыматтардын электрондук алмашуусуна карата Бириккен Улуттар Уюмунун эрежелери” дегенди билдирет.

Бул эрежелер эл аралык деңгээлде макулдашылган стандарттардын, көрсөтмөлөрдүн жана сунуштардын жыйындысынан турат, алар түзүмдүү маалыматтардын электрондук алмашуусуна тиешелүү, айрыкча товарлар жана кызматтар менен соода жүргүзүүдө көз карандысыз компьютерлештирилген маалымат системаларынын ортосундагы алмашууга байланыштуу колдонулат.

Бүткүл дүйнөлүк бажы уюму (ВТамО), Эл аралык аба транспорту ассоциациясы (ИАТА) жана Эл аралык жарандык авиация уюму (ИКАО) биргелешип, PAXLST билдирүүсүнө киргизилиши зарыл болгон API маалыматтардын максималдуу жыйындысын макулдашышкан. Бул билдирүү авиакомпаниялар тарабынан дайындоо же уча турган өлкөнүн улуттук коопсуздук органдарына жүргүнчүлөр боюнча маалыматтарды берүүдө колдонулат.

БУУ ЭДИФАКТ стандарты келечекте билдирүүлөрдү берүүдө колдонулуучу заманбап ыкмалар – мисалы, эл аралык XML стандарттары же веб-тиркемелер менен алмаштырылышы мүмкүн деп болжолдонууда.

Эскертүү 2. Учурдагы БУУ ЭДИФАКТ стандартынын PAXLST жана CUSRES билдирүүлөрүнүн форматынын түзүмүндө жалпы авиациянын колдонулушу эске алынбайт.

Эскертүү 3. БУУ ЭДИФАКТ стандартынын PAXLST жана CUSRES билдирүүлөрү алдын ала жүргүнчүлөр жөнүндө маалымат системасы (API) боюнча ВТамО/ИАТА/ИКАО тарабынан кабыл алынган эл аралык нускама көрсөтмөлөрүндө аныкталган стандарттык билдирүүлөр болуп саналат.

547. Жүргүнчүлөрдүн идентификациялык маалыматтарын берүүдө Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы поезд кагаздарындагы Дос 9303 спецификациясына жооп берген машиналык окула турган маалымат

элементтерин гана талап кылат. Бардык талап кылынган маалыматтар PAXLST ЭДИФАКТ стандартындагы билдирүүлөргө ылайык болушу керек

548. Жүргүнчүлөр жөнүндө берилүүчү идентификациялык маалыматты аныктоодо Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары DOC 9303 нускамалык материалында камтылган спецификацияларга жооп берген жол жүрүү документтериндеги машина окуй турган формадагы маалыматтардын элементтерин гана көрсөтүүнү талап кылат. Бардык талап кылынуучу маалыматтар БУУ ЭДИФАКТ стандарттарынын PAXLST билдирүүсүнүн API системасына тиешелүү болгон ВТО/ИАТА/ИКАО жетектөөчү принциптеринде камтылган мүнөздөмөлөргө туура келет.

549. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемесинин эксплуатанттарынан API, iAPI жана/же PNR жоболорунун чегинде маалыматтардын стандарттык эмес элементтеринин маалыматтарын берүүнү талап кылбайт.

550. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары стандарттан четтеген элементтерди берүүнү талап кылуу жөнүндө маселени кароодо маалыматтардын мындай элементтерин нускамалык көрсөтмөлөргө киргизүү үчүн карап чыгуу жана бекитүү процессинин алкагында маалыматтарды (DMR) жүргүзүү жөнүндө суроо-талап үчүн ВТамО/ИАТА/ИКАОнун байланыш комитетине кайрылуу жиберет.

551. Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздук органдары, алдын ала жүргүнчүлөр тууралуу маалымат берүү (API) тутумун ишке ашыруу процессинде, аба кемелеринин эксплуатациялоочуларына (аба каттамдарын аткаруучуларга) коюлуучу эксплуатациялык жана административдик жүктөмдү мүмкүн болушунча азайтуу менен бирге, жүргүнчүлөргө карата формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү деңгээлин жогорулатышат.

551¹. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу органы, эгерде аба кемесинин эксплуатациялоочусу учууга чыккан учурда ушул сапарга жарактуу болгон бир гана жол жүрүүчү документтин негизинде так алдын ала жүргүнчүлөр жөнүндө маалыматты (API) чогултуп жана тапшырган болсо, ал эми келүү учурунда жүргүнчү ушул эле сапарга жарактуу болгон экинчи жол жүрүүчү документти көрсөткөн учурда, мындай аракет үчүн аба кемесинин эксплуатациялоочусуна карата жазалоо чараларын көрбөйт жана башка кандай болбосун жоопкерчиликке тартпайт.

552. Эгерде API маалымат алмашууну жүргүзүү талап кылынса, аба кемелеринин операторлоруна эксплуатациялык жана административдик жүктү мүмкүн болушунча чектөөгө аракет кылуу керек жана муну менен жүргүнчүлөргө карата формалдуулукту жөнөкөйлөтүү деңгээлин жогорулатуу керек.

553. Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздук органдары, алдын ала жүргүнчүлөр жөнүндө маалымат берүү (API) тутумун ишке ашыруу процессинде, жүргүнчүлөрдүн тизмесин кагаз түрүндөгү бланкта же белгиленген эл аралык стандарттарга ылайык келбеген электрондук форматта берүү талаптарын коюуга укуксуз.

554. Жүргүнчүлөр жөнүндө алдын ала маалымат системасы боюнча жүргүнчүлөр жөнүндө маалыматтарды электрондук түрдө берүү талабын ишке ашырууда бланкта жүргүнчүлөр ведомостун берүү талап кылынбайт.

555. Жүргүнчүлөр жөнүндө алдын ала маалыматтын интерактивдүү системасын (iAPI) киргизүү зарыл шарт болуп саналат

555¹. Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздук органдары, интерактивдүү алдын ала жүргүнчүлөр жөнүндө маалымат берүү тутумун (iAPI) ишке ашыруу процессинде:

а) мүмкүн болушунча аба кемелеринин эксплуатанттарынын учурдагы системаларына жана техникалык инфраструктурасына тийгизиле турган таасирди минималдаштыруу максатында, iAPI тутумун иштеп чыгууга жана ишке киргизүүгө чейин аба кемелеринин эксплуатанттары менен кеңешүүлөрдү өткөрүүгө тийиш;

б) аба кемелеринин эксплуатанттары менен биргеликте, алардын жүктөрдү жөнөтүүнү көзөмөлдөө системалары менен шайкеш келген iAPI тутумдарын иштеп чыгууга тийиш.

§3. Учууларды электрондук каттоо системасы (ETS)

556. Сапарларды жол-жоболоштуруунун электрондук системасы (ETS) сапар алдында жүргүзүлгөн текшерүү системасы жана жүргүнчүлөр жөнүндө алдын ала маалыматтын интерактивдүү системасы (iAPI) менен интеграциялоо.

§4. Жүргүнчүлөрдү каттоо жазууларынын маалыматтары (PNR)

557. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы:

а) Тиешелүү административдик-укуктук негизге (мисалы, мыйзамдарга, ченемдик жобого же Жарлыкка) таянуу жана ушул Эрежелердин 9-бөлүмүнүн г бөлүмүндө камтылган бардык талаптарды сактоо менен анын аймагына келген жана андан кетип жаткан жүргүнчүлөрдү каттоо жазууларынын (PNR) маалыматтарын чогултуу, пайдалануу, иштеп чыгуу жана коргоо үчүн потенциалды өнүктүрөт;

б) PNR маалыматтарына карата өзүнүн талаптарын жана мындай маалыматтарды иштеп чыгуу методдорун ИКАОнун “Жүргүнчүлөрдү каттоо жазууларына карата сунуштар (PNR)” документинде жана ВТамО жарыяланган жана жаңыланган жана ИКАО жана ИАТА тарабынан колдоого алынган PNRGOV билдирүүлөрүн ишке ашыруу боюнча нускамалык материалдарында камтылган негизги принциптер менен салыштырат.

в) Жалпыга бирдей интероперабелдүүлүктү камсыз кылуу үчүн аба кемелерин эксплуатанттардан мамлекетке маалыматтарды PNRGOV берүү үчүн PNRбилдирүүлөрүн кабыл алат жана ишке киргизет.

1-эскертүү: БУУнун Коопсуздук кеңеши 2396 (2017) резолюциясынын 12-пунктунда мүчө мамлекеттер ИКАОнун стандарттарына жана сунуш кылынган тажырыйбасына ылайык жүргүнчүлөрдү каттоо жазууларынын (PNR) маалыматтарын

чогултуу, иштеп чыгуу жана талдоо потенциалын өнүктүрүшү керек жана бул маалыматтар алардын бардык компетенттүү улуттук органдары тарабынан колдонулушун жана террористтик мүнөздөгү укук бузуулардын жана террористтик иш менен байланышкан саякаттардын алдын алуу, аныктоо жана иликтөө үчүн аларга жеткирилишин камсыз кылышы керек.

2-эскертүү: PNRGOV билдирүүсү - ВТамО /ИКАО/ИАТА биргелешип бекитилген стандарттуу электрондук билдирүү. Аба кемесинин операторлору колдонгон конкреттүү брондоо жана жүктөрдү көзөмөлдөө тутумуна жараша, тиешелүү маалымат элементтери ушул стандартташтырылган билдирүү структурасын колдонуу менен натыйжалуу жеткирилиши мүмкүн.

558. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары адам укуктарын жана негизги эркиндикти толук урматтоо менен:

а) Анын укуктук системаларында алардын ишинде колдонула турган PNR маалыматтарын так аныктайт;

б) Ыйгарым укуктуу органдар терроризмге жана оор кылмыштарга каршы күрөшүү менен байланышкан чек ара көзөмөлүнүн максаттарын кошо алганда, коюлган милдеттерди аткаруу үчүн зарыл болгон чектен чыкпашы керек;

в) PNR маалыматтарын ачууга чектөө киргизүү, ал чектөөгө ылайык ал маалыматтар КР башка PNR маалыматтарын кароо максаттары менен байланыштуу ыйгарым укуктуу органдарына же башка мамлекеттердин органдарына бере алат, ошондой эле ыйгарым укуктуу орган тарабынан көрүлгөн чаралар менен салыштырылуучу коргоо чараларын камсыз кылат.

559. Государственные полномочные органы Кыргызской Республики:

а) Не допускает несанкционированный доступ, раскрытие или использование данных PNR, а правовая система предусматривает меры наказания за их неправильное использование, несанкционированный доступ к ним и их несанкционированное раскрытие;

б) PNR маалыматтарын чогултууда, пайдаланууда, иштетүүдө жана коргоодо колдонулган коопсуздук чаралары бардык адамдарга мыйзамсыз дифференциасыз колдонулушун камсыз кылат;

в) PNR маалыматтарын чогултуу, пайдалануу, иштеп чыгуу жана коргоо жөнүндө жана тийиштүү колдонулуучу купуялуулук нормалары жөнүндө маалымдоо үчүн чараларды көрөт;

г) Аба кемелеринин эксплуатанттары өзүнүн кардарларына PNR аркылуу маалыматтарды берүү тууралуу маалымдоо карттарын кабыл алат.

д) Мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдар тарабынан алардын маалыматтарын PNR мыйзамсыз иштеп чыккан учурда жеке жактарга укуктук коргоо үчүн кайрылууга мүмкүндүк берүүчү укуктук коргоонун административдик жана соттук механизмдерин карайт;

е) Өзүнүн администрациялык-укуктук системасынын алкагында жеке жактарга өзүнүн PNR маалыматтарына жетүү мүмкүндүгүн жана зарыл болгон учурда аларга оңдоолорду, тактоолорду киргизүү же алардан айрым элементтерди алып салуу жөнүндө арыз берүүгө мүмкүндүк берүүчү тийиштүү механизмдерди карайт.

560. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары:

а) PNR маалыматтарын иштелип чыгышын объективдүү, так жана ишенимдүү критерийлерге негиздеп, мыйзамсыз дифференциацияга алып келбестен, тобокелдиктин бар экендигин натыйжалуу көрсөтөт

б) PNR маалыматтарынын автоматтык түрдө иштеп чыгуунун негизинде жеке жактардын укуктук кызыкчылыктарына тиешелүү олуттуу терс аракеттерге алып келүүчү чечимдерди кабыл алуудан карманышат.

561. Кыргыз Республикасы ТКЧ маалыматтарын коргоону камсыз кылууга көз карандысыз контролду жүзөгө ашырууга жана ТКЧ маалыматтарын чогултуу, пайдалануу, иштеп чыгуу жана коргоо адам укуктарын жана негизги эркиндиктерин толук урматтоо менен жүзөгө ашырыларын аныктоого ыйгарым укуктуу Кыргыз Республикасынын бир мамлекеттик ыйгарым укуктуу органын дайындайт.

562. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укутуу органы:

а) Аба кемелеринин операторлорунан кадимки өндүрүштүк иш-аракеттеринин алкагында талап кылынбаган МТБ маалыматтарын чогултуу жана берилгенге чейин маалыматтарды чыпкалоо талап кылынбайт;

б) PNR маалыматтары жеке адамдардын расалык же этникалык таандыктыгын, алардын саясий көз караштарын, диний же философиялык ишенимдерин, профсоюздарга мүчөлүгүн же алардын ден-соолугуна, сексуалдык жашоосуна же сексуалдык ориентациясына тиешелүү маалыматтарды так колдонбойт, өзгөчө жана шашылыш жагдайлардан тышкары, бул маалыматтар тиешелүү болгон адамдардын же башка жеке адамдардын эң маанилүү кызыкчылыктарын коргоо үчүн талап кылынат.

563. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары:

а) PNR маалыматтарын алардын административдик-укуктук документтеринде аныкталган белгиленген убакыт аралыгында сактайт, бул PNR маалыматтары колдонулган максаттарга жетүү үчүн зарыл.

б) Ушул Эрежелердин 9-бөлүмүнүн §4.575-пунктунда берилгендей, сакталган маалыматтарды жеке менчиктейт, алар тиешелүү болгон адамдарды улуттук мыйзамдарда жана директиваларда каралганга ылайык зарыл болгондон ашпаган белгиленген убакыт өткөндөн кийин түздөн-түз идентификациялоону жүзөгө ашырууга мүмкүндүк берет, буга мындай маалыматтар жүргүзүлүп жаткан конкреттүү териштирүүгө жана коркунучка же тобокелдикке байланыштуу 575-пунктта көрсөтүлгөн максаттарда пайдаланылган учурлар кирбейт;

в) PNR маалыматтарын бул эрежелердин 9-бөлүмүнүн §4 б) 575-пунктунда көрсөтүлгөн конкреттүү иликтөөлөрдү жана коркунучтарды же тобокелдиктерди кароо максатында гана ачылат.

г) Ушул Эрежелердин 9-бөлүмүнүн §4 б) 575-пунктунда көрсөтүлгөн конкреттүү иликтөөлөрдү жана коркунучтарды же тобокелдиктерди кароо максатында PNR маалыматтарын сактоо мөөнөтү өткөндөн кийин жоготулат же анонимдештирилет.

1-эскертүү: PNR маалыматтарын деперсонализациялоо – бул PNR маалыматтарын укук коргоо максатында колдонууга тоскоолдук жаратпастан, жеке

адамдарды түздөн-түз идентификациялоого мүмкүндүк берүүчү маалыматты жашыруу, ал эми PNR маалыматтарын анонимдөө жеке идентификациялык маалыматты жазуудан кайтарылгыс алып салуу дегенди билдирет.

2-эскертүү: Ушул Эрежелердин 9-бөлүмүнүн §4 б) 575-пунктунда көрсөтүлгөн бул Стандарт Кыргыз Республикасында жазык сот адилеттигинин алкагында териштирүү, соттук куугунтуктоо жана жазыктык сот өндүрүшү сыяктуу териштирүүлөргө чектөө киргизбейт.

564. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы:

а) Эксплуатанттардын системаларында камтылган жеке маалыматтарды коргоо, ошондой эле эксплуатанттардын өз системаларын көзөмөлдөөнү сактоо максатында “берүү” ыкмасы менен PNR маалыматтарды алышат;

б) Аба кемелеринин эксплуатанттарына эксплуатациялык жана административдик жүктөмдү мүмкүн болушунча жогорку деңгээлде чектейт, ошол эле учурда жүргүнчүлөр үчүн формалдуулукту жөнөкөйлөтүүгө өбөлгө түзөт;

в) Аба кемелеринин операторлоруна туура эмес маалыматтардын жоктугуна же берилишине алып келиши мүмкүн болгон тутумдардын иштебей калышынан улам келип чыккан каталар үчүн айып пул же санкция берилбейт;

г) Белгилүү бир каттам боюнча кайталануучу PNR маалыматтарын минимумга түшүрүү.

1-эскертүү: “берүү” термини аба кемелеринин эксплуатанттары жүргүнчүлөр жөнүндө маалыматтарды бир терезеге көрсөтүү үчүн PNRGOV билдирүүлөрдү берүү үчүн колдонгон ыкманы билдирет.

2-эскертүү: Өзгөчө кырдаалдарда жана маалыматтарды “берүү” ыкмасы менен жибергенге мүмкүн болбой турган учурда мисалы аба кемесинин авариялык конуу учурунда Макулдашуучу мамлекеттер үзгүлтүксүз оперативдүү иш аракеттерди камсыздоо максатында PNR маалымат алуулардын альтернативалык ыкмаларын пайдалана алышат.

565. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы:

а) Аба кемелеринин эксплуатанттары тарабынан маалыматтарды берүүгө тоскоолдук кылбайт жана каршы болбойт, аба кемелеринин эксплуатанттарына башка Келишим түзүүчү мамлекетке PNR маалыматтарын берген санкцияларды же айыптарды салбайт, ошондой эле Макулдашуучу мамлекеттердин маалымат системасы 9-КРАЭ 9-бөлүмүндөгү В бөлүкчөсүндө камтылган стандарттарга ылайык келген шартта алар үчүн негизсиз тоскоолдуктарды жаратпайт;

б) Ошо сыяктуу эле, өздөрүнүн административдик-укуктук системаларынын талаптарына ылайык маалыматтарды коргоонун жогорку деңгээлдерин белгилөө же колдоо жөндөмдүүлүгүн сактап калышат жана башка Макулдашуучу мамлекеттер менен кошумча макулдашууларга келишет, атап айтканда жамааттык коопсуздукту бекемдөө, PNR маалыматтарын жакшыраак коргоо (анын ичинде маалыматтарды сактоо жагында) үчүн, же бул чаралар КР 9- КРАЭнин 9-бөлүмүнүн Г бөлүкчөсүндө камтылган стандарттарга карама-каршы келбеген шартта, маалыматтарды берүүгө карата кененирээк көрсөтмөлөрдү киргизишет.

Эскертүү: “Башка тиешелүү тараптар” термини тuroпeраторлор жана туристтик

агенттиктер сыяктуу Макулдашуучу мамлекеттердин тараптарына PNR маалыматтарын берүү болуп саналат.

566. Кыргыз Республикасы ар бир кайрылуучу мамлекеттерге өзүнүн бул эрежелердин 9-бөлүмүнүн Г бөлүкчөсүндөгү талаптарды сактай тургандыгын демонстрациялайт. PNR тиешелүү талаптарды сактоо демонстрациясы максималдуу түрдө кыска мөөнөттүн ичинде кайрылуу боюнча жүргүзүлөт. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы бул иш аракетти акниеттүү жана өз убагында ишке ашырат.

Эскертүү: Ушул Эрежелердин талаптарын сактоону көрсөтүү эки тараптуу консультациялардын жана/же айырмачылыктар жөнүндө маалымат берүүнүн электрондук системасында камтылган “формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү” 9-тиркемесинин жоболорун сактоо боюнча ИКАОнун онлайн көзөмөлдүк тизмесинде көрсөтүлгөн маалыматтардын негизинде жүргүзүлөт (EFOD).

567. Кыргыз Республикасы аба кемесинин эксплуатанттарына карата PNR маалыматтарды берүүгө тоскоолдук кылуу, каршылык көрсөтүү же башка жол менен тоскоолдук кылуу же санкцияларды колдонуу зарылдыгы жөнүндө чечим кабыл алган учурда, алар муну транспаренттик жол менен жана мындай чечимди кабыл алууга себеп болгон кырдаалды жөнгө салуу ниети менен жасашат.

568. ИКАОнун стандарттарына ылайык PNR программасын иштеп чыккан же колдонуудагы программага олуттуу өзгөртүүлөрдү киргизген Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органы маалыматтарды алганга чейин алар аба каттамын колдогон мамлекеттерге тийиштүү билдирүүлөрдү, анын ичинде зарыл болгон учурда консультацияларды оперативдүү өткөрүүгө көмөк көрсөтүү максатында алар бул стандарттарды сактайбы же жокпу деген билдирүүлөрдү жөнөтүүгө тийиш.

10-бөлүм. Саламаттыкты сактоого тиешелүү жоболор

§1. Эл аралык медико-санитардык эреже жана тиешелүү чаралар

569. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы эмдөө жүргүзүүчү мекемелер Эл аралык медициналык-санитардык жоболордун 36-беренесине жана 6-тиркемесине ылайык эл аралык үлгүдөгү эмдөө же профилактика жөнүндө күбөлүктөрдү колдонушу үчүн бардык мүмкүн болгон чараларды көрүүгө тийиш, бул алардын дүйнө жүзү боюнча таанылышын камсыз кылуу максатында жүргүзүлөт.

569¹. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму (ДСУ) тарабынан кабыл алынган Эл аралык медициналык-санитардык жоболордун (2005-жылкы ЭМСП) тиешелүү жоболорун сактоого тийиш.

569². Жарандык авиация органы аба кемесинин эл аралык аэропортко кирүүсүнө саламаттык сактоо себептери боюнча тыюу салбоого тийиш, мындан ЭМСПге ылайык чаралар көрүлгөн учурлар өзгөчө болуп саналат.

569³. Жарандык авиация органы аба каттамдарын убактылуу токтотуу маселесин өзгөчө жагдайларда, Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы жана зарыл болгон учурда ДСУ менен консультациялар өткөргөндөн кийин гана карайт, андан соң гана аба каттамдарын токтотуу боюнча чечим кабыл алууга укуктуу.

569⁴. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, эгерде ДСУ тарабынан сунушталган чаралардан тышкары кошумча санитардык чараларды киргизүү маселесин карап жатса, анда мындай чараларды ЭМСПге ылайык, анын ичинде 43-беренеге ылайык ишке ашырат. 43-беренедө, атап айтканда, мамлекеттер тарабынан кошумча медициналык-санитардык чараларды кабыл алуу чечими төмөнкү негиздерде кабыл алынууга тийиш деп көрсөтүлгөн:

а) илимий принциптерге ылайык;

б) адамдардын саламаттыгына коркунуч бар экендигин тастыктаган бар болгон илимий маалыматтардын негизинде же мындай маалыматтар жетишсиз болгон учурда — ДСУдан же тиешелүү башка өкмөттөр аралык уюмдар менен эл аралык органдардан алынган маалыматтардын негизинде;

в) ДСУнун тиешелүү көрсөтмөлөрүн же сунуштарын эске алуу менен.

Эскертүү 1. 569⁴-пункт ЭМСПде белгиленген эл аралык мааниге ээ коомдук саламаттык сактоо чөйрөсүндөгү өзгөчө кырдаал жарыяланган учурда, расмий убактылуу сунуштар же туруктуу сунуштар иштеп турган учурларда гана колдонулат. Бул жоболор ЭМСПнин 23-беренесинин 2-пунктуна, 27-беренесинин 1-пунктуна жана 28-беренесине ылайык, эл аралык ташууларга (анын ичинде аба ташууларга) карата колдонулуучу кошумча чаралардын контекстинде да тиешелүү болушу мүмкүн.

Эскертүү 2. ЭМСПнин 43-беренесине ылайык, бул берененин негизинде кошумча чараларды киргизген мамлекет, эгер мындай чаралар эл аралык ташууларга олуттуу таасир этсе, анда ДСУга коомдук саламаттык сактоо жана илимий негиздер боюнча мындай чаралардын жүйөөсүн көрсөтүүгө тийиш.

569⁵. Жарандык авиация органы, аба каттамдарын чектөө же убактылуу токтотуу маселесин карап жаткан учурда, зарыл болгон учурда чектөө чараларын киргизген мамлекет же мындай чараларды кабыл алып жаткан мамлекет менен консультацияларды жүргүзүүгө тийиш. Мындай консультациялардын максаты — коомдук саламаттык сактоо боюнча илимий маалыматтарды жана чаранын негиздемесин тактоо, ошондой эле өз ара кабыл алынуучу чечимди аныктоо болуп саналат.

569⁶. Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, эгерде эмдөө же профилактикадан өткөндүгүн тастыктаган документтин болушун талап кылса, анда ЭМСПде көрсөтүлгөн формадагы эл аралык эмдөө же профилактика жөнүндө күбөлүктү таанууга тийиш.

570. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары эл аралык медициналык-санитардык эрежелердин 36-беренесине жана 6-тиркемесине (2005) ылайык аларды бардык жерде таанууну камсыз кылуу максатында эмдөөчү мекемелер эмдөө же алдын алуу жөнүндө типтүү эл аралык күбөлүктөрдү пайдаланышы үчүн бардык мүмкүн болгон чараларды көрөт.

570¹. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюмунун (ДСУ) сунуштарына ылайык эмдөөнүн санариптик күбөлүктөрүн берүүнү камсыздайт жана мындай эмдөө жөнүндө санариптик күбөлүктөр ИКАОнун “Эксплуатациялык чектөөлөрсүз көрүнүүчү санариптик басып чыгаруу (VDS-NC)” аттуу техникалык отчетунда көрсөтүлгөн спецификацияларга шайкеш болууга тийиш.

571. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин бардык эксплуатанттары жана тиешелүү мекемелер учуп кетээр алдында жүргүнчүлөрдү бара турган өлкөнүн ыйгарым укуктуу органдары талап кылган эмдөөлөр жөнүндө алдын ала маалымдоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу үчүн чараларды көрөт.

§2. Ден-соолугунун абалына тиешелүү документтерди текшерүү

572. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары алдамчылыкка жана кыянаттыкка жол бербөө максатында жүргүнчүлөр тарабынан көрсөтүлүүчү стандартташтырылган медициналык-санитардык документтерди баалоодо аба кемелеринин эксплуатанттарына жардам көрсөтөт.

573. Стандартташтырылган медициналык-санитардык документтердин жана/же ден-соолугунун абалына тиешелүү документтердин негизинде келген жүргүнчүлөр кирүүгө укугу жок болуп калса же транзиттик жүргүнчүлөр трансфердин шарттарын аткарбаса, эгерде аба кемелеринин эксплуатанттары алардын зарыл текшерүүлөрдү жүргүзгөндүгүн тастыктай алса, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик ыйгарым укуктуу органдары аба кемелеринин эксплуатанттарына айып салбайт.

574. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы калктын саламаттыгына коркунуч туудурган жугуштуу оорулардын эпидемиясынын жайылышына даярдык көрүү же эл аралык мааниге ээ коомдук саламаттык сактоо чөйрөсүндөгү өзгөчө кырдаал жаралган учурда аракеттенүү боюнча улуттук авиациялык даярдык планын кабыл алат.

Эскертүү 1. Улуттук авиациялык даярдык планын иштеп чыгууга байланыштуу сунуштар ИКАОнун веб-сайтындагы Aviation Medicine бөлүмүндө жайгаштырылган.

Эскертүү 2. Эл аралык операцияларда коркунуч факторлорун баалоо жана башкаруу боюнча тестирлөө жана чаралар жөнүндө колдонмо (Doc 10152) мамлекеттер тарабынан чечим кабыл алуу процессинин алкагында колдонууга арналган баалоо куралдарын сунуштайт.

Эскертүү 3. Улуттук планга жана аэродромдун өзгөчө кырдаалдар планына киргизилүүчү процесстер менен чараларды, ошондой эле саламаттык сактоого байланышкан кырдаалдарга жооп кайтаруу чараларын өз ара шайкеш келтирүү зарыл.

575. Жарандык авиация органы, Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы менен өз ара аракеттенүүдө, ар бир эл аралык аэропортто жугуштуу оорулардын жайылышы боюнча аэродромдук деңгээлдеги даярдык жана жооп кайтаруу чараларын камсыздоо үчүн саламаттык

сактоо чөйрөсүндөгү өзгөчө кырдаалдарга жооп кайтаруу планын интеграциялоону камсыздайт.

Эскертүү 1. ИКАОнун 11-тиркемеси “Аба кыймылына тейлөө” жана 14-тиркеменин I тому “Аэродромдорду долбоорлоо жана эксплуатациялоо” аба кыймылына тейлөө кызматтары менен аэродромдордон эл аралык маанидеги саламаттык сактоо өзгөчө кырдаалдары үчүн тиешелүү планды иштеп чыгууну талап кылат.

Эскертүү 2. Аэродромдордогу саламаттык сактоо өзгөчө кырдаалдарына даярдык пландарын иштеп чыгуу боюнча көрсөтмөлөр ИКАОнун веб-сайтында жайгашкан: <https://www.icao.int/safety/CAPSCA/Pages/default.aspx>.

576. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, жугуштуу оорулардын алдын алуу жана/же жайылышын азайтуу максатында медициналык-санитардык чараларды киргизүү маселесин карап жатып, тобокелдик факторлорун баалоого негизделген көп баскычтуу ыкманы колдонуу мүмкүнчүлүгүн карайт.

Эскертүү. COVID-19 менен байланышкан эл аралык операцияларда коркунуч факторлорун башкаруу чаралары боюнча колдонмо (Doc 10152) санитардык коридорлорду колдоо максатында колдонулушу мүмкүн болгон тобокелдиктерге негизделген көп деңгээлдүү ыкмалардын мисалдарын берет. Мындай ыкмалар оорунун мүнөзүнө жараша төмөнкү чараларды камтышы мүмкүн: тестирлөө (ПЦР, антигендер же башка ыкмалар), беткап кийүү талабы, физикалык аралыкты сактоо, кол гигиенасын жакшыртуу, инфекция алып жүрүүчүлөргө каршы чаралар, карантин, өзүн-өзү көзөмөлдөө, байланыштарды аныктоо жана чек арадагы санитардык көзөмөл чаралары.

577. Аба кемесинин эксплуатациялоочусу (эксплуатанты) аба кемесинин командири аба кемесинде жугуштуу оорунун белгилери байкалган учурда дароо аба кыймылын башкаруу органына маалымдоону камсыздоого тийиш, бул — тиешелүү медициналык персоналды жана жабдууларды алдын ала даярдоого мүмкүндүк берет.

Эскертүү 1. Жугуштуу оорунун болушуна шек саноо белгилүү белгилердин айкалышы менен аныкталат: дене табынын жогорулашы (38°C жана андан жогору), оорулуу көрүнүшү, узакка созулган жөтөл, дем алуу бузулуусу, туруктуу кусуу же ичи өтүү, тери исиркеги, кан агуу, же аң-сезимдин бузулушу.

Эскертүү 2. Эгер аба кемесинде жугуштуу ооруга шек саноо бар болсо, командир эксплуатанттын ички процедураларын жана учуу/конуу өлкөлөрүнүн укуктук талаптарын аткарууга тийиш. Мындай талаптар адатта тиешелүү мамлекеттердин аэронавигациялык маалыматтар жыйнагында (AIP) же NOTAM билдирүүлөрүндө камтылат.

Эскертүү 3. ИКАОнун 6-тиркемесинде “Аба кемелерин эксплуатациялоо” борттогу медициналык каражаттардын курамы көрсөтүлөт. PANS-ATM (Doc 4444) эрежелеринде мындай учурларда аба кыймылы органы менен байланышуу тартиби жана протоколдору баяндалат.

578. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, жарандардын байланыштарын аныктоо жана пандемияны башкаруу максатында жүргүнчүлөр жана/же экипаж тууралуу маалыматты санариптик форматта түздөн-түз жеке адамдардан же Саламаттык сактоо максатында жүргүнчүнүн жайгашкан жери тууралуу маалымат формасы (13-тиркеме) аркылуу чогултат.

Эскертүү. Эгер кырдаалды жөнгө салуу үчүн кагаз форматындагы форма талап кылынса, аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттары эл аралык аэропорттордо жана аба кемелеринде жетиштүү сандагы формалардын болушун камсыз кылат.

579. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы аба кемелеринде жана аэропорттордо колдонууга жарактуу азык-түлүктөрдүн, суусундуктардын жана суунун сактоо жана таратуу процессинин Эл аралык медициналык-санитардык жоболорго (2005) жана ДСУ менен БУУнун Азык-түлүк жана айыл чарба уюмунун (ФАО) сунуштарына ылайык жүргүзүлүшүн камсыздайт.

580. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттары менен биргеликте, азык-түлүк жана ичимдиктерди даярдоо жана таратуу менен алектенген жеке жана юридикалык жактардын тиешелүү даярдыктан өтүшүн камсыздайт.

581. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, аэропорттордун жана аба кемелеринин эксплуатанттары менен биргеликте, таштандыларды сорттоо, көзөмөлдөө жана утилдештирүү боюнча системаны Эл аралык медициналык-санитардык жоболорго (2005) жана ДСУ менен ФАОнун сунуштарына ылайык уюштурат.

582. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы негизги авиациялык персоналды, анын ичинде аба кемелеринин экипаждарын артыкчылыктуу түрдө эмдөөнү жана профилактикалык иш-чараларды өткөрүү мүмкүнчүлүгүн карайт.

583. Санитардык, ветеринардык жана фитосанитардык көзөмөлдү ишке ашыруучу ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар, аэропорттордун эксплуатанттары менен биргеликте эл аралык аэропорттордо адамдарды, жаныбарларды жана өсүмдүктөрдү карантинге алуу жана саламаттык сактоо чараларын камсыздайт.

584. Санитардык, ветеринардык жана фитосанитардык көзөмөлдү ишке ашыруучу ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар, мүмкүнчүлүккө жараша, негизги эл аралык аэропорттордо же алардын жанында жүргүнчүлөргө, экипажга жана жер үстүндөгү персоналга арналган дарылоочу жана профилактикалык кызматтардын болушун камсыздайт.

Эскертүү 1. Мындай кызматтар саламаттык абалын баалоону, тесстирлөөнү, эмдөөнү же ревакцинацияны жүргүзүшү жана тиешелүү күбөлүктөрдү бериши мүмкүн. Бул сунушталган практика жүргүнчүлөрдүн же экипаждын эмделүүгө укугу катары түшүндүрүлбөшү керек.

Эскертүү 2. Эл аралык медициналык-санитардык жоболордун (2005) IV бөлүгүндө жана 1-тиркемесинде мамлекет тарабынан өз аймагында кирүү пункттары катары дайындалган аэропорттор үчүн талаптар көрсөтүлгөн.

585. Санитардык, ветеринардык жана фитосанитардык көзөмөлдү ишке ашыруучу ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар, аэропорттордун эксплуатанттары менен кеңешип, жергиликтүү шарттарды эске алуу менен эл аралык аэропорттордо аба кемелерине, экипажга, жүргүнчүлөргө, багажга, жүккө, почтага жана борттук запастарга байланыштуу карантин жана саламаттык сактоо чараларын жүргүзүү үчүн талапка ылайык шарттарды түзөт.

586. Санитардык, ветеринардык жана фитосанитардык көзөмөлдү ишке ашыруучу ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар транзиттик жүргүнчүлөр жана

экипаж мүчөлөрү аэропортто болгон учурда инфекция жуктуруп алуу коркунучуна же жугуштуу ооруларды ташуучу курт-кумурскалардын чагышына дуушар болбошун камсыздайт. Зарыл болгон учурда жүргүнчүлөрдү жана экипажды башка терминалга же жакынкы аэропортко коопсуз жеткирүү чаралары каралат. Мындай чаралар жаныбарларга да тиешелүү колдонулат.

587. Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо тармагындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, аэропорттун эксплуатанты менен биргеликте, эл аралык аэропорттордо биринчи жардам көрсөтүүчү медициналык кызматтардын жана олуттуу учурларда жабыркагандарды алдын ала аныкталган медициналык мекемелерге тез жеткирүү чараларынын болушун жана алардын үзгүлтүксүз баалоосун камсыздайт.

Эскертүү. Жүргүнчүлөрдүн саламаттыгына байланыштуу бардык чаралар боюнча Дүйнөлүк саламаттык сактоо уюму менен кеңешмелерди жүргүзүү максатка ылайыктуу болуп саналат.

1-тиркеме

Генеральная декларация на русском языке

ГЕНЕРАЛЬНАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ (въезд/выезд)		
Эксплуатант.....		
Знаки национальной принадлежности и регистрационные знаки* .....рейс №..... Дата.....		
Пункт вылета..... (название места)		Пункт прибытия (название места)
МАРШРУТ ПОЛЕТА (В графе «Пункты» всегда указывается пункт отправления, все остановки по маршруту и пункт назначения)		
ПУНКТЫ	ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧЛЕНОВ ЭКИПАЖА*	КОЛИЧЕСТВО ПАССАЖИРОВ НА ДАННОМ ЭТАПЕ ПОЛЕТА**
<i>Санитарная декларация*</i> Фамилии и номера кресел или функции лиц на борту (за исключением лиц, страдающих воздушной болезнью, и лиц,		Только для служебных отметок

<p>получивших случайные повреждения), которые могут страдать инфекционной болезнью (лихорадкой с температурой 38 .С/100 .F или выше, сопровождающейся одним или несколькими из следующих признаков или симптомов: явно нездоровый внешний вид; постоянный кашель; нарушение дыхания; упорный понос; упорная рвота; кожная сыпь; кровоподтек или кровотечение без нанесения повреждения или недавние проявления спутанности сознания, – повышает вероятность того, что лицо страдает инфекционной болезнью), а также больных, снятых с борта во время предыдущей остановки.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Сведения о всех дезинсекциях и санитарных обработках, производившихся во время выполнения рейса (место, дата, время, способ). Если во время выполнения рейса дезинсекция не производилась, укажите сведения о последней произведенной дезинсекции</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Подпись (если необходимо), время и дата</p> <p>_____</p> <p>Соответствующий член экипажа</p>	
<p>Заявляю, что все сведения и данные, содержащиеся в настоящей генеральной декларации и любых необходимых приложениях к ней, являются, насколько мне известно, полными, точными и верными и что все транзитные пассажиры продолжают или будут продолжать полет.</p> <p>Подпись</p> <p>_____</p> <p>Уполномоченный агент или командир воздушного судна</p>	

* Заполняется по требованию государства.

** В случае предъявления пассажирской ведомости не заполняется (заполняется лишь по требованию государства).

Генеральная декларация на английском языке

cbd.minjust.gov.kg

GENERAL DECLARATION (Outward/Inward)		
Operator		
Marks of Nationality and Registration.....		Flight No. .... Date .....
Departure from ..... (Place)		Arrival at ..... (Place)
FLIGHT ROUTING (“Place” Column always to list origin, every en-route stop and destination)		
PLACE	NAMES OF CREW*	NUMBER OF PASSENGERS ON THIS STAGE**
		<i>Departure Place:</i> Embarking .....
		Through on same flight .....
		<i>Arrival Place:</i> Disembarking .....
		Through on same flight .....
<p><i>Declaration of Health</i> Name and seat number or function of persons on board with illnesses other than airsickness or the effects of accidents, who may be suffering from a communicable disease (a fever — temperature 38°C/100°F or greater — associated with one or more of the following signs or symptoms, e.g. appearing obviously unwell; persistent coughing; impaired breathing; persistent diarrhoea; persistent vomiting; skin rash; bruising or bleeding without previous injury; or confusion of recent onset, increases the likelihood that the person is suffering a communicable disease) as well as such cases of illness disembarked during a previous stop.....</p> <p>Details of each disinsecting or sanitary treatment (place, date, time, method) during the flight. If no disinsecting has been carried out during the flight, give details of most recent disinsecting .....</p> <p>Signed, if required, with time and date _____ Crew member concerned</p>		<p>For official use only</p>
<p>I declare that all statements and particulars contained in this General Declaration, and in any supplementary forms required to be presented with this General Declaration, are complete, exact and true to the best of my knowledge and that all through passengers will continue/have continued on the flight.</p> <p style="text-align: right;">SIGNATURE _____ Authorized Agent or Pilot-in-command</p>		

Size of document to be 210 mm × 297 mm (or 8 1/4 × 11 3/4 inches).

* To be completed when required by the State.

** Not to be completed when passenger manifests are presented and to be completed only when required by the State.

ЖҮРГҮНЧҮЛҮК ВЕДОМОСТЬ

ЖҮРГҮНЧҮЛҮК ВЕДОМОСТЬ			
Эксплуатант.....			
.....			
Улуттук таандыгы жана каттоо белгилери *..... Рейс №..... Датасы.....			
Конуу пункту..... (Жердин аталышы)			
Түшүрүү пункту..... (Жердин аталышы)			
Аты-жөнү жана инициалдары	Жарандыгы	Эксплуатант тарабынан гана толтурулат	Кызматтык белгилер үчүн гана

* мамлекеттин талабы боюнча гана толтурулат. (А4 Форматы)

Эскертүү. Жүргүнчүнүн бир нече жарандыгы болгон учурда, жүргүнчү көрсөткөн жарактуу жол жүрүү документине туура келген бир гана жарандыгын көрсөтүү керек.

* Заполняется только по требованию государства.

Грузовая ведомость на английском языке

СЕРТИФИКАТ ДЕЗИНСЕКЦИИ С ПОСЛЕДЕЙСТВИЕМ

ПРАВИТЕЛЬСТВО.....

СЕРТИФИКАТ ДЕЗИНСЕКЦИИ С ПОСЛЕДЕЙСТВИЕМ

Внутренние поверхности, включая грузовые отсеки воздушного судна

.....

(регистрационный номер воздушного судна)

обработаны перметрином . . . . . в соответствии с
рекомендацией Всемирной организации здравоохранения

(дата)

(Еженедельник эпидемиологической информации ВОЗ № 7, 1985 г., с. 47; № 12, 1985 г., с. 90; № 45, 1985 г., с. 345-346 и № 44, 1987г., с. 335-336).

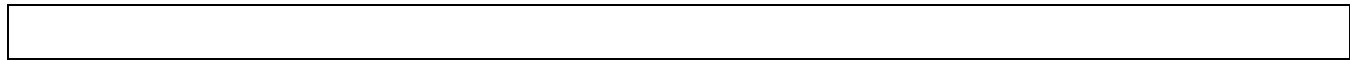
Обработку необходимо повторить в случае удаления значительной части перметрина в результате очистки или других операций и в любом случае в течение 8 недель после указанной выше даты.

Срок действия:.....

Подпись: .....

Пункт назначения:.....

Дата: .....

КАРТОЧКА ПОСАДКИ/ВЫСАДКИ

МЕЖДУНАРОДНАЯ КАРТОЧКА ПОСАДКИ/ВЫСАДКИ		
(Просьба заполнять печатными буквами. *)		
1. Фамилия, имя:.....		
<i>Фамилия</i>		<i>Имя (имена)</i>
2. Дата рождения:		
<i>Год</i>	<i>Месяц</i>	<i>День</i>
3.		Гражданство:
.....		
4. Проездной документ:		
.....		
<i>Номер</i>	<i>Государство, выдавшее документ</i>	<i>Вид документа</i>
5. Для прибывающих пассажиров:		
порт		посадки
или.....		
Для убывающих пассажиров:		
порт		высадки
.....		
6. (Прочие данные, требуемые по усмотрению государства)		

a).....
.....

b).....
.....

c).....
..... * Касается языков, в которых используется латинский алфавит.

6-тиркеме

АВИАЖҮРГҮНЧҮЛӨРДҮН БАЖЫ КӨЗӨМӨЛҮН ЖӨНӨКӨЙЛӨТҮҮ КОШ КАНАЛ СИСТЕМАСЫНЫН НЕГИЗИНДЕ

(Дүйнөлүк бажы уюмунун сунуштары)

Төмөнкү максаттарда, эл аралык аэропорттордогу жүргүнчүлөрдүн агымын жакшыртуу үчүн:

- жүргүнчүлөрдү жана алардын жол жүгүн бажы көзөмөлүнүн тартибин жөнөкөйлөтүү;

- бажы персоналдын тийиштүү түрдө көбөйтпөстөн, жүргүнчүлөрдүн саны өсүүдө, эл аралык аэропорттордо келген жүргүнчүлөрдү жана алардын жүктөрүн текшерүүнүн эки каналдуу системасы жүргүзүлүшү керек:

1) Бул система жүргүнчүлөргө төмөнкү эки каналдын бирин тандоо мүмкүнчүлүгүн берет:

(а) жашыл канал-жанында товарлары жок же импорттук алымдарды жана салыктарды төлөбөстөн алып келе турган товарлары гана бар жүргүнчүлөр үчүн жана импорттоого тыюу салуулар же чектөөлөр колдонулбайт;

(б) кызыл канал – башка жүргүнчүлөр үчүн.

2) ар бир канал жүргүнчүлөр жеңил айырмалай алышы үчүн так жана даана

көрүнүктүү маркировкаланат:

(а) 1-пунктундагы а) - жашыл сегиз бурчтук жана “ЗАЯВЛЯТЬ НЕЧЕГО (“NOTHING TO DECLARE”) сөзү;

(б) 1-пунктта айтылган какнал үчүн б) - кызыл квадрат жана “ТОВАРЫ ДЛЯ ЗАЯВЛЕНИЯ” (“GOODS TO DECLARE”).

Андан сырткары каналдарды “ТАМОЖНЯ” (“CUSTOMS”) сөздү кошкон такта менен берилет.

3) 2-пунктта айтылган багыттоочу жазуулар англис, орус жана кыргыз тилинде:

4) Жүргүнчүлөр туура каналдарды тандап алуу үчүн жетишерлик түрдө маалымат алышы керек. Ушул максат менен төмөнкүлөр маанилүү:

(а) жүргүнчүлөргө бул системанын иштеши жана жашыл каналдан өтүүдө алар менен кандай товарлар болушу мүмкүн экени тууралуу маалымат берилди;

(б) каналдарга барчу жол так белгиленген.

5) Каналдар багаж берилген жерден тышкары, каналды тандоодо жүргүнчүлөр өздөрүнүн бардык жүктөрүн алып жүрүүсү үчүн жайгаштырылат.

6) Багажды кабыл алуу менен каналдын кире бериштеринин ортосундагы аралык жүргүнчүлөр үчүн каналды тандап, элди жаратпастан кирүү үчүн жетиштүү.

7) Жашыл каналда жүргүнчүлөр эч кандай бажы формалдуулугунан өтүшпөйт, бирок бажы органдары туш келди текшерүүнү жүргүзө алышат. Кызыл каналда жүргүнчүлөр бардык керектүү бажы формалдуулуктарынан өтүшөт.

7-тиркемеси

ЭКИПАЖДЫН МҮЧӨЛӨРҮНҮН КҮБӨЛҮГҮ (ЭМК)

Государство выдачи Компетентный орган выдачи	УДОСТОВЕРЕНИЕ ЧЛЕНА ЭКИПАЖА	
Фотография владельца удостоверения	<i>Фамилия</i>	<i>Имя</i>
	<i>Пол</i> <i>Гражданство</i>	<i>Дата рождения</i>
	<i>Место работы</i>	<i>Должность</i>
	<i>Номер документа</i>	<i>Срок действия</i>
	(Подпись владельца)	

ЭМК бет жагы

Государство выдачи	
Владелец имеет право на обратный въезд в любое время по предъявлении действительного удостоверения.	
Выдано в (место выдачи)	(Подпись) Компетентный орган выдачи
Машиносчитываемая зона (не заполняется, если удостоверение не предназначено для машинного считывания)	

ЭМК арткы жагы

Эскертүү. Экипаж мүчөсүнүн машина менен окулуучу күбөлүгүнө толук техникалык талаптар 3-бөлүктө камтылган “расмий машина менен окулуучу саякат документтери 1-өлчөмү жана 2-өлчөмү” 9303документи.

8-тиркеме

ЖАРАНДЫК АВИАЦИЯ ИНСПЕКТОРУНУН КУБӨЛҮГҮ

Государство выдачи Компетентный орган выдачи	УДОСТОВЕРЕНИЕ ИНСПЕКТОРА ГРАЖДАНСКОЙ АВИАЦИИ
Фотография владельца удостоверения	<i>Фамилия</i> <i>Имя</i>
	<i>Пол</i> <i>Гражданство</i> <i>Дата рождения</i>
	<i>Место работы</i> <i>Должность</i>
	ИНСПЕКТОР ГРАЖДАНСКОЙ АВИАЦИИ
	<i>Номер документа</i> <i>Срок действия</i>
	(Подпись владельца)

Бет жагы

Государство выдачи	
Владелец имеет право на обратный въезд в любое время по предъявлении действительного удостоверения.	
Выдано в (место выдачи)	(Подпись) Компетентный орган выдачи
Машиносчитываемая зона (не заполняется, если удостоверение не предназначено для машинного считывания)	

Күбөлүктүн арткы жагы

Эскертүү. Машина окуй турган күбөлүккө толук техникалык талаптар 3-бөлүктө камтылган “1 жана 2 өлчөмдөгү расмий машина менен окулуучу жол жүрүү документтери” 9303документ.

9-тиркеме

**КИРҮҮГӨ УРУКСАТЫ ЖОК ЖАКТАРДЫ КАЙРА КАРУУГА ТИЕШЕЛҮҮ
ДОКУМЕНТТЕРДИН СУНУШТАЛГАН ФОРМАСЫ**

1. ЖОЛ ЖҮРҮҮ ДОКУМЕНТИН ЖОГОТКОНДУГУН ЖЕ ЖОК КЫЛЫНГАНДЫГЫН
ТАСТЫКТООЧУ ДОКУМЕНТ

(п. 5.6 кара)

От:	Иммиграционный или другой соответствующий полномочный орган: (название) Аэропорт: (название)	Кому:	Иммиграционный или другой соответствующий полномочный орган: (название)
-----	---	-------	---

Государство: (название)

Аэропорт: (название)

Телефон:

Государство:

Телекс:

(название)

Факс:

Лицо, которому выдан настоящий документ, прибыло (дата) в аэропорт (название) рейсом (номер рейса) из (город и государство).

Данное лицо, которому было отказано во въезде, утеряло или уничтожило свои проездные документы и заявляет/дает понять о себе

следующее (вычеркнуть то, что не пригодно, и добавить любую соответствующую вспомогательную информацию):

Фамилия:

Имя (имя и отчество):

Дата рождения:

Место рождения:

Гражданство:

Место жительства:

Фотография,
если она
имеется

Перевозчику, доставившему его, были даны указания отправить пассажира с территории Кыргызской Республики рейсом (номер рейса), вылетающим (дата и время) из (название аэропорта).

Дата

Фамилия официального лица:

Должность:

Подпись:

Название иммиграционного или
другого соответствующего
полномочного органа

(Внимание! Указанный документ не является документом, удостоверяющим личность)

2. ЖАСАЛМА, ЖОЛ ЖУРУУ ДОКУМЕНТТЕРИНЕ, ОШОНДОЙ ЭЛЕ ӨЗҮН БАШКА АДАМ КАТАРЫ КӨРСӨТКӨН АДАМДАРДЫН ТҮП НУСКАЛАРЫНА ТИЕШЕЛҮҮ КАТ (5.7п. кара)

От:	Кому:
Иммиграционный соответствующий полномочный орган: (название)	или Иммиграционный соответствующий орган: (название)
Аэропорт: (название)	или полномочный Аэропорт: (название)
Государство: (название)	Государство: (название)
Телефон:	
Телекс:	
Факс:	
Настоящим сфабрикованного/поддельного/фальшивого документа /удостоверения личности/подлинного документа, предъявленного лицом, выдающим себя за другое лицо.	фотокопию проездного
Номер документа:	
Государство, выдавшее документ:	
Вышеупомянутый документ использовался лицом, заявляющим о себе следующее:	
Фамилия:	Фотогра фия, если она имеется
Имя (имя и отчество):	
Дата рождения:	
Место рождения:	
Гражданство:	
Место жительства:	
Данное лицо прибыло (дата) в аэропорт (название) рейсом (номер рейса) из (город и/государство).	
Обладателю документа было отказано во въезде в Кыргызскую	

Республику, и/перевозчику, доставившему его, были даны указания отправить пассажира с территории данного государства рейсом (номер рейса), вылетающим (дата и время) из (название аэропорта).

Вышеуказанный документ потребуется в качестве доказательства при судебном преследовании обладателя документа, и он был изъят.

Поскольку данный документ является собственностью выдавшего его государства, он после судебного преследования будет возвращен соответствующим полномочным органам.

Фамилия официального лица:

Должность:

Подпись:

Название иммиграционного или другого

соответствующего полномочного органа

(Внимание! Данный документ не является документом, удостоверяющим личность)

Приложение 10

БУУ СООДА ДОКУМЕНТТЕРИНИН СТАНДАРТТЫК ДОКУМЕНТТЕРИ

Грузоотправитель (экспортер)	Дата: исходящий номер и т. д.
Грузополучатель	Другой адрес (например, покупателя, если он отличается от адреса грузоотправителя)

Адрес для уведомления или доставки	Страны	
Виды транспорта	Условия доставки и оплаты	
Пометки и номера; номер и род упаковки; описание товара Статистический номер		
Количество нетто		
Ценность		
....		
брутто	Единицы измерения	Вес
Для дополнительных отметок		
		Место и дата выдачи; подпись

--	--

ФОРМАЛДУУЛУКТУ ЖӨНӨКӨЙЛӨТҮҮ ТИПТҮҮ АЭРОПОРТТУК ПРОГРАММАСЫ (FAL)

FAL АЭРОПОРТТУК ПРОГРАММАСЫНЫН МАКСАТЫ

FAL аэропорттук программасынын максаты болуп 9-тиркемедеги максаттарды оперативдүү деңгээлде ишке ашыруу, аэропорттогу аба кемелерине, экипажга, жүргүнчүлөргө жана жүккө чек ара формалдуулуктарын жөнөкөйлөтүү болуп эсептелет.

FAL АЭРОПОРТТУК ПРОГРАММАСЫН КОЛДОНУУ ЧӨЙРӨСҮ

FAL аэропорттук программасы 9-тиркеменин аэропорттогу чек ара формалдуулугун өтүүчү жол-жоболорго, ошондой эле ал жол-жоболорду пландоо жана башкаруу жол-жоболоруна тиешелүү бардык иш аракеттерди камтыйт. Төмөндөгү берилген таблицада ар бир тапшырмага колдонулуучу Стандартты (ттарды) жана Сунушталган тажырыйбанын (SARPS) аткарылуучу тапшырмалардын көндүм тизмеги келтирилген.

УЮШТУРУУ ЖАНА БАШКАРУУ

Ыкчам деңгээлде формалдуулукту жөнөкөйлөтүү программасын жүргүзүүнүн сунушталган каражаты болуп формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча аэропорт комитети эсептелет. Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча Улуттук комитет мындай комитеттерди түзүүнү кубаттап, экинчиси алардын кыйынчылыктары жана жетишкендиктери жөнүндө дайыма кабардар болуп турушу керек, бирок аэропорттун комитеттери сөзсүз түрдө улуттук орган тарабынан көзөмөлдөнбөшү керек. Алардын негизги иши күнүмдүк көйгөйлөрдү чечүү жана 9-тиркеменин жоболорун аткаруу.

Аэропорттун башчысына Комитетти жетектөө жана анын жыйындарын үзгүлтүксүз чакыруу сунушталат. Комитеттин курамына аэропорттогу бажы, иммиграция, саламаттыкты сактоо кызматы, карантиндик пост ж.б. сыяктуу тиешелүү көзөмөл органдарын жетектеген жогорку кызмат адамдары, ошондой эле аталган аэропортко эл аралык каттамдарды аткарган аба кемелеринин эксплуатациялык өкүлчүлүктөрүнүн жетекчилери кириши керек. Аэропорттук программаны ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн бардык тараптардын катышуусу зарыл.

FAL аэропорттук программасынын тапшырмасы	SARPS Приложения 9 (16-е издание)
Тиешелүү аэропортто рейстердин келишине жана таризделишине байланыштуу жол-жоболорду белгилөөгө, кароого жана зарыл болгон учурда өзгөртүүгө	Рекомендуемая практика 6.1.1; Стандарты 6.1.2–6.1.4 и 8.18
Бардык тараптардын келген жүргүнчүлөрдү 45 мүнөттүн ичинде жана кетип жаткан жүргүнчүлөрдү 60 мүнөттүн ичинде тариздөө милдеттерин аткаруусунун жүрүшүн үзгүлтүксүз кароо. мында оңдоолорду киргизүү керектигин аныктоо үчүн хронометраждарды жүргүзүү жана кезектердин пайда болуу себептерине талдоо жүргүзүү	Рекомендуемая практика 3.36 и 3.39
Колдонулуучу технологияларды колдонуу менен заманбап иммиграция жана бажы көзөмөл системасын киргизүү. Жүргүнчүлөрдү каттоонун автоматташтырылган тутумун түзүүдө кызматташуу	Стандарты 3.40, 3.48, 4.7, 6.20 и 6.21
Ташуулардын өсүп жаткан көлөмүн эске алуу менен аэропорттогу кыймыл агымдарын жана көзөмөлдөө пункттарын уюштурууга зарыл өзгөртүүлөрдү киргизүүгө	Рекомендуемая практика 6.1.1
Кардарларда башаламандык болбош үчүн текшерүүдөн өткөн жерлердеги белгилердин сапатын жана санын жогорулатуу	Рекомендуемая практика 6.10
Текшерүү пункттарынын кадрдык маселелерин карап чыгуу (Жумуш нөөмөттөрү, ашыкча жумуш убактысы ж. б.) жана транспорттук суроо-талапты канааттандыруу үчүн түзөтүүлөрдү киргизүүгө умтулуу	Рекомендуемая практика 6.4
Аба кемелеринин туруктуу эксплуатанттарынын жана көзөмөлдөөчү органдардын атынан жаңы аэропортторду жөтөкшерүүнүн жаңы каражаттарын долбоорлоого салым кошуу	Стандарты 6.1.4 и 6.3
Бажылык текшерип кароо зонасына жүктөрдү жеткирүү ыкмаларын көзөмөлдөө жана жакшыртуу	Рекомендуемая практика 6.9 и 6.22
Ушул төрт программанын ар биринин максаттарын ишке ашыруу үчүн формалдуулукту жөнөкөйлөтүү, баңги заттарды көзөмөлдөө, авиациялык коопсуздук жана кооптуу жүктөрдү иштетүү жол-жоболорун координациялоо	Стандарт 8.20
Жүктү унутпа! Аба жүктөрүн тез жол-жоболоштурууну жана жеткирүүнү камсыз кылуу максатында ар кандай көзөмөл органдарынын иш-аракеттерин жана талаптарын координациялоо. Бажы тазалоосун күтүп жаткан жүктү туура жүктөө/түшүрүү жана ишенимдүү сактоо каражаттары менен камсыз кылуу	Стандарт 4.27; Рекомендуемая практика 4.30, 4.30.1, 4.31 и 6.31–6.34 включительно
Декларациянын, бажылык тазалоонун жана жүктү жеткирүүнүн электрондук системасын түзүүгө жана оң абалда кармоого	Стандарты 4.5 и 4.17

Керектөө кызматы: үч сааттын ичинде текшерүүгө байланыштуу формалдуулукту аткаруу максатына жетүү үчүн бардык тараптардын ишин үзгүлтүксүз карап чыгып, зарылчылыкка жана мүмкүнчүлүккө жараша түзөтүүлөрдү киргизүү	Рекомендуемая практика 4.30, 4.30.1 и 4.31
Жүктөрдү тазалоо аймагындагы көзөмөлдүк органдардын кадрларын карап чыгуу (Жумуш нөөмөттөрү, ашыкча жумуш убактысы ж. б.) жана керектөөчүлөрдүн муктаждыктарын эске алуу менен түзөтүүлөрдү киргизүүгө умтулуу	Стандарты 6.1.3 и 6.43

12-тиркеме

FAL УЛУТТУК ТИПТҮҮ ПРОГРАММАСЫ **FAL УЛУТТУК ПРОГРАММАСЫНЫН МАКСАТЫ**

FAL улуттук программасынын максаты эл аралык ташууларда иштеген аба кемелерине, ошондой эле алардын жүргүнчүлөрүнө, экипаждарына жана жүктөрүнө карата аткарылууга тийиш болгон чек арадан өтүүгө байланыштуу формалдуулуктарды караштырууну жана жөнөкөйлөтүүнү Макулдашкан мамлекеттерди милдеттендирген Чикаго конвенциясынын мандатын аткарууда турат.

FAL УЛУТТУК ПРОГРАММАСЫН КОЛДОНУУ ЧӨЙРӨСҮ

Чикаго конвенциясынын колдонулуучу беренелери жана алардын ар биринин аткарылышы менен байланышкан милдеттер төмөндө көрсөтүлгөн таблицада келтирилген. Мамлекетте ушул жана ага байланыштуу башка милдеттерди аткаруу боюнча иш-чаралар улуттук программаны түзөт.

УЮШТУРУУ ЖАНА БАШКАРУУ

Жарандык авиация агенттигинин Улуттук программасы үчүн негизги жоопкерчилик жарандык авиациянын ыйгарым укуктуу органына жана/же транспорт министрлигине жүктөлөт. Бирок программаны ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн башка министрликтердин же ведомстволордун активдүү катышуусу талап кылынат, атап айтканда:

Бажы башкаруусу,
тышкы иштер министрлиги,
айыл-чарба, айлана чөйрөнү
коргоо министрлиги,
коопсуздукту жана банги затын
көзөмөлдөө кызматы,

Иммиграциялык кызмат,
Жол жүрүү
документтерин/визаларды берүү
боюнча ыйгарым укуктуу
органдар, идентификациялык
карталарды берүүчү органдар,

Мындан тышкары, аэропорттордун эксплуатанттарынын (мамлекеттик же жеке) жана өлкөдө туруктуу жайгашкан эл аралык аба кемелеринин эксплуатанттарынын же алардын өкүлчүлүктүү уюмдарынын активдүү катышуусу да маанилүү. Консультациялык ролду ойной алган башка юридикалык жактарга эл аралык туризмди жана сооданы өнүктүрүүгө көмөктөшүүчү мамлекеттик органдар же өкмөттүк эмес уюмдар кирет.

FAL улуттук программасын ишке ашыруунун сунушталган каражаты болуп тийиштүү мамлекеттик мекемелердин башчыларынан жана аба кемелерин эксплуатациялоочу жана аэропортторду эксплуатациялоочу улуттук уюмдардын жетекчилеринен турган формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча Улуттук комитет эсептелет. ПОГОонун же тиешелүү ыйгарым укуктуу органдын башкы кызмат адамы комитеттин төрагасы болууга тийиш. Улуттук формалдуулукту жөнөкөйлөтүү комитети менен улуттук авиациялык коопсуздук комитетинин ортосундагы тыгыз байланышты сактоо үчүн улуттук авиациялык коопсуздук комитетинин тиешелүү мүчөлөрү формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча улуттук комитеттин мүчөсү боло алышат жана тескерисинче.

Комитеттин ишин жүзөгө ашыруу максатында анын мүчөлөрү башкаруу персоналынын (жумушчу топторунун) деңгээлиндеги кеңешмелерде аларды көрсөтүү үчүн өз уюмдарынын орто звеносунун жетекчилеринин ичинен бир же андан көп адамды дайындай алышат. Бул чиновниктерге өз уюмдарынын атынан чыгып, комитеттин ишин камсыз кылуу үчүн зарыл чараларды көрүү үчүн жетиштүү ыйгарым укуктар берилиши керек. Төрага башкаруу персоналынын деңгээлинде жолугушууларды өткөрүү жана чакыруу үчүн өзүнүн департаментинин же мекемесинин орто деңгээлдеги жетекчилеринен кызмат адамын дайындашы керек.

Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү боюнча улуттук комитеттин кеңешмелерин же Комитеттин мүчөлөрү дайындаган өкүлдөрдүн кеңешмелерин чакыруу жөнүндө чечимдерди кабыл алуу, ошондой эле мындай кеңешмелердин мезгилдүүлүгүн жана өткөрүү ордун аныктоо төраганын кароосу боюнча чечилүүчү маселелер болуп саналат. Конвенциянын жоболорун аткаруу менен байланышкан ар кандай милдеттерди чечүү боюнча иш-чаралар тапшырманын мүнөзүнө жана каралып жаткан маселеге жараша болот.

FAL УЛУТТУК ПРОГРАММАСЫН ТҮЗҮҮ

FAL улуттук программасынын ыйгарым укуктарынын чөйрөсүн жана формалдуулуктарды жөнөкөйлөтүү боюнча улуттук комитеттин курамын ар кандай кызыкчылыгы бар мекемелердин жана тармактык топтордун катышуусун жана анын туруктуу болуусуна кепилдик берүү максатында ыйгарым укуктуу адамдын мыйзам актыларынын, ченемдик жоболорунун же буйруктарынын негизинде белгилөө сунушталат. Мындай мандатты алуу процессин улуттук саясий системанын алкагында жарандык авиациянын башкы директору же тиешелүү ыйгарым укуктуу орган ишке ашырышы керек.

<i>Чикаго конвенциясынын Мандаты</i>	<i>Аткарылуучу тапшырмалар</i>
<p>10-берене. <i>Бажы аэропортунда отуруу</i></p> <p>... Келишим түзүүчү мамлекеттин аймагына кирген ар кандай аба кемеси, эгерде бул мамлекеттин эрежелери талап кылса, бажы жана башка контролдон өтүү максатында ошол мамлекет көрсөткөн аэропортко конот. Мындай аба кемеси Макулдашуучу мамлекеттин аймагынан жөнөп жатканда ушундай эле тартипте көрсөтүлгөн бажы аэропортунан жөнөйт...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зарылчылыгына жараша бажылык аэропортторду түзүү жана жаңыларын ачуу. - Үзгүлтүксүз жана такай эмес авиакомпаниялардын эксплуатанттары бажы аэропортуна конууга же андан чыгууга уруксат сурай ала турган жол-жоболорду иштеп чыгууга. - Бажылык аэропорттордо чек ара көзөмөлүн түзүүгө чараларды көрүү
<p>13-берене. Келишим түзүүчү мамлекеттин аба кемелеринин жүргүнчүлөрүн, экипажын же жүктөрүн анын аймагына киргизүүгө же анын аймагынан жөнөтүүгө тиешелүү мыйзамдары жана эрежелери, кирүүгө, чыгарууга, иммиграцияга, паспорттук жана бажылык көзөмөлдөөгө жана карантинге тиешелүү эрежелер сыяктуу мыйзамдар жана эрежелер мындай жүргүнчүлөр жана экипаж болуп же алардын атынан, ошондой эле ушул мамлекеттин аймагына келгенде, кеткенде же ал жерде болгон учурда жүккө карата</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Кызыкдар чек ара көзөмөл органдарын аэропортто натыйжалуу скрининг системаларын түзүүдө жана сактоодо жана алардын жол-жоболорун тартипке келтирүү аракетинде колдоо көрсөтүү .

<p><i>Чикаго конвенциясынын мандаты</i></p>	<p><i>Выполняемые задачи</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Документтерди жасалмалоо, мыйзамсыз миграция жана контрабанда сыяктуу коопсуздук маселелерин чечүү программаларын иштеп чыгуу. - Эл аралык спорттук иш-чаралар сыяктуу атайын иш сапарларга келген көптөгөн чет элдик конокторду жасалгалоого даярдыкты координациялоо
<p>14-берене. Жугуштуу ооруларды таркатууну токтотуу</p> <p>Ар бир Келишим түзүүчү мамлекет мезгил мезгили менен Келишим түзүүчү мамлекеттер аныктаган эпидемиялык холера, келте, чечек, сары безгек, чума жана башка инфекциялык оорулардын аэронавигация жолу менен таралышын болтурбоо максатында натыйжалуу чараларды көрүүгө макул...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Аба транспорту менен жугуштуу оорулардын таралышын болтурбоонун улуттук саясатын, атап айтканда, аба кемелерин дезинсекциялоо жана дезинфекциялоо программаларын, саламаттык сактоо менен байланышкан карантинди киргизүү программаларын жана саламаттык сактоо көз карашынан алганда өзгөчө кырдаалдарда колдонулуучу кароо чараларын аныктоо, карап чыгуу жана зарыл болсо өзгөртүү
<p>22-берене. Формалдуулукту жөнөкөйлөтүү</p> <p>Ар бир Макулдашуучу мамлекет атайын эрежелерди чыгаруу жолу менен же башка жол менен макулдашуучу мамлекеттердин территорияларынын ортосунда аба кемелеринин навигациясына көмөктөшүү жана тездетүү боюнча жана аба кемелеринин, экипаждардын, жүргүнчүлөрдүн жана жүктүн зарылдыгынан улам кармалбай калышына жол бербөө боюнча мүмкүн болгон бардык чараларды көрүүгө, өзгөчө иммиграцияга, карантинге, бажы көзөмөлүнө жана жүк чыгарууга тиешелүү мыйзамдарды колдонууда</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Устанавливать, пересматривать и при необходимости изменять национальные правила, обеспечивающие соблюдение таможенного, иммиграционного и карантинного законодательства, касающегося международных перевозок воздушным транспортом

<p>макулдашат</p>	
<p>23-берене. <i>Бажы жана иммиграциялык жол-жоболор</i></p> <p>Ар бир Келишим түзүүчү мамлекет мүмкүн болушунча эл аралык аэронавигацияга тиешелүү бажы жана иммиграциялык жол-жоболорду ушул Конвенцияга ылайык мезгил-мезгили менен куюлушу же сунушталышы мүмкүн болгон тажырыйбага ылайык белгилөөгө милдеттенет...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 9-тиркеменин стандарттарына жана сунуш кылынган тажырыйбасына ылайык келтирүү максатында аэропорттордо жүзөгө ашырылуучу бажы жана иммиграциялык жол-жоболорду зарылдыгына жараша белгилөөгө жана өзгөртүүгө. - DOC 9303 документинде камтылган “машина менен окулуучу жол жүрүү документтери” ИКАОнун техникалык талаптарына ылайык улуттук жол жүрүү документтеринин берилишин камсыз кылууга жана колдоого алууга;

<p><i>Чикаго конвенциясынын мандаты</i></p>	<p><i>Аткарылып жаткан тапшырмалар</i></p>
<p>37-берене. <i>Эл аралык стандарттарды жана жол-жоболорду кабыл алуу</i></p> <p>Ар бир Макулдашуучу мамлекет аба кемелерине, персоналга, аба трассаларына жана көмөкчү кызматтарга тиешелүү эрежелердин, стандарттардын, жол-жоболордун жана уюмдардын мындай бирдиктүү түзүлүш аэронавигацияга көмөктөшө турган жана аны өркүндөтө турган бардык маселелер боюнча бир түрдүүлүктүн максималдуу жеткиликтүү даражасын камсыз кылууда кызматташууга милдеттенет...</p> <p>j) бажы жана иммиграциялык жол-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 9-тиркеме боюнча ИКАОнун иш аракеттерине катышуу. - Улуттук жол-жоболорду алардын 9-тиркеменин жоболоруна шайкештигин камсыз кылуу максатында мезгил-мезгили менен кайра карап чыгуу.

<p>жоболор;</p>	
<p>38-берене. Эл аралык стандарттардан жана жол-жоболордон четтөө</p> <p>Кандайдыр бир эл аралык стандарттарды же жол-жоболорду бардык жагынан карманууну, же өз эрежелерин же тажырыйбасынын акыркысын өзгөрткөндөн кийин кандайдыр бир эл аралык стандарттарга же жол-жоболорго толук ылайык келтирүүнү иш жүзүндө кыйын деп эсептеген, же эл аралык стандартта белгиленген эрежелерден кандайдыр бир өзгөчө айырмасы бар эрежелерди же тажырыйбаны кабыл алууну зарыл деп эсептеген ар бир мамлекет эл аралык жарандык авиация уюмуна өзүнүн жеке тажырыйбасы менен жол-жоболорунун ортосундагы айырмачылыктар жөнүндө дароо кабарлайт, эл аралык стандарт менен белгиленген...</p>	<p>– 9-тиркеменин жоболорун бардык тиешелүү органдар тарабынан сакталып жаткандыгы тууралуу маселени мезгил-мезгили менен карап чыгып жана улуттук тажырыйба жана тиешелүү стандарттар менен болгон айырмачылыктары тууралуу ИКАОго билдирүү.</p>

САЛАМАТТЫКТЫ САКТОО МАКСАТТАРЫ ҮЧҮН COVID-19 БАЙЛАНЫШТУУ ДЕН-СОЛУКТУН АБАЛЫ ТУУРАЛУУ ЖҮРГҮНЧҮНҮН ӨЗДҮК ДЕКЛАРАЦИЯСЫНЫН ФОРМАСЫ

Учурдагы 11-тиркеме формасынын арткы бетине жайгаштыруу үчүн ден соолук декларациясы

Бул форманын максаты:

Бул форма саламаттыкты сактоо органдарын колдоо үчүн иштелип чыккан, бул келген жүргүнчүлөргө алардын ден соолугуна байланыштуу тиешелүү маалыматты оңой берүүгө мүмкүндүк берет, өзгөчө COVID-19 байланыштуу.

Маалымат жүргүнчү же туристтик топтун бойго жеткен мүчөсү тарабынан көрсөтүлөт. Бул форманы толтурганына карабастан, жүргүнчү көп деңгээлдүү профилактикалык ыкманын алкагында саламаттык сактоо органдары тарабынан кошумча медициналык кароодон өтүүгө жиберилиши мүмкүн.

Сиздин маалыматыңыз тиешелүү улуттук мыйзамдарга ылайык сакталат жана коомдук саламаттыкты сактоо максатында гана колдонулат.

1) Жүргүнчүлөр тууралуу маалымат:

Аты (аттары):

Фамилия(лар):

Туулган күнү (дд/мм/гггг):

Жөл жүрүү документинин номери

жана берген өлкөсү:

Жашаган өлкөсү:

Жиберүү порту

2) акыркы 14 күндүн ичинде сиз же сиз менен саякаттап жүргөн топтун мүчөсү симптомдору бар адамдар менен тыгыз байланышта болгонсузбу (15 мүнөттөн ашык жеке байланыш же түздөн-түз физикалык байланыш), анда COVID-19 бар экендигин көрсөтө турган белгилер бар? ооба жок

3) акыркы 14 күндүн ичинде сизде же сиз менен чогуу жүргөн топтун мүчөсүндө төмөндөгү белгилер байкалган жокпу:

дене табы көтөрүлүү ооба жок дем жетпөө ооба жок жөтөл ооба жок

кокустан даам жана жыт сезүүнүн жоголушу ооба жок

4) Сиз же сиздин тобуңуздагы кимдир бирөө сиз менен бирге саякаттап жүрдүбү, акыркы 3 күндүн ичинде COVID-19 тестинин оң натыйжалары болду беле? ооба жок

Эгер бар болсо отчетту тиркөөнү суранабыз _____
chd.miniust.gov.kg

5) Акыркы 14 күндүн ичинде сиз жана сиз менен чогуу жүргөн топ барган же транзит менен